

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN NİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**III. DERECE ARKEOLOJİK SİTLERDE YER
ALAN YENİ YAPILARDA MEKÂNSAL
BİÇİMLENİŞ ANALİZİ**

Havva Burecu KAYNAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mayıs - 2018
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Havva Burcu KAYNAŞ tarafından hazırlanan “III. DERECE ARKEOLOJİK SİTLERDE YER ALAN YENİ YAPILARDA MEKÂNSAL BİÇİMLENİŞ ANALİZİ” adlı tez çalışması 30/05/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa KORUMAZ

.....

Danışman

Doç Dr. Mehmet UYSAL

.....

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Esra YALDIZ

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet KARALI
FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Havva Burcu KAYNAŞ

Tarih: 30.05.2018

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

III. DERECE ARKEOLOJİK SİTLERDE YER ALAN YAPILARDA MEKÂNSAL BİÇİMLENİŞ ANALİZİ

Havva Burcu KAYNAŞ

Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet UYSAL

2018, 119 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Mehmet UYSAL
Dr. Öğretim Üyesi Mustafa KORUMAZ
Dr. Öğretim Üyesi Esra YALDIZ

Koruma kavramı, II. Dünya Savaşı'nın ardından kentlerdeki büyük yıkımın onarılmaya çalışması ile önem kazanmış ve gelişmeye başlamıştır. Avrupa'da savaş esnasında yıkılan binaların altında bulunan arkeolojik kalıntıları koruma isteği bu alandaki çalışmaların temelini atmıştır. Türkiye'de koruma süreci Avrupa ile paralel bir şekilde başlamış fakat kontrol mekanizmasının kurulamaması ve yeterli bütçe ayrılamaması gibi sebeplerden uygulama konusunda başarı sağlanamamıştır. 1999 yılında yürürlüğe giren 658 sayılı ilke kararı ile Arkeolojik Sit; "*insanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlar*" olarak tanımlanmıştır. III. Derece Arkeolojik Sitler ise üzerinde yapılaşmaya izin verilen alanlardır. Tez kapsamında; dünyadan ve Türkiye'den incelenen örnekler üzerinden yapılan biçimleniş analizi sonucunda; Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar, Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar ve Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar olarak ayrılmıştır. Bu analiz doğrultusunda arkeolojik kalıntıyı koruma yöntemleri; temel hizasında koruma, bodrum hizasında koruma ve üst örtü ile koruma bağlamında grafikleştirilerek bir tablo oluşturulmuştur. Konya, Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nden seçilen örnekler yapılan sınıflandırma ve koruma yöntemini de kapsayan; proje süreci, kurul süreci, inşa süreci ve kullanım süreci bağlamında analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda elde edilen bazı sonuçlar şunlardır;

- III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapıya izin verilmesi hem kültür varlığına ulaşılması hem de alanın değer kazanması açısından önemlidir.
- III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapı izninin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının inisiyatifine bırakılmıştır.
- Arkeolojik alanda yeni yapı süreci; kazı, inşa ve kullanım aşamalarında kalıntıya zarar verilmeden ilerlenmesi için koruma yöntemlerinin önceden planlanarak yürütülmelidir.
- Kazılar sırasında arkeolojik kalıntıya ulaşılan alanlarda yapıların taşıyıcı sistemini kalıntıya göre şekillenmektedir. Kalıntının bulunduğu yer, büyüklüğü, taşıdığı değer gibi etkenler proje tasarımı etkileyen ana unsurlardır.
- Bünyesinde kültür varlığı olan yapıların çevresinde bilgilendirme yapılmaması, arkeolojik kalıntıya gerekli ilginin oluşmamasına sebep olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arkeolojik Sit, Arkeolojik Sitlerde Koruma ve Sergileme, Arkeolojik Sitlerde Yeni Yapı, Kaleiçi, Konya, Mekânsal Biçimleniş Analizi, Side Antik Kenti

ABSTRACT

MS THESIS

THE FORMATION SPATIAL SHAPE ON THE STRUCTURES AT THE THIRD DEGREE ARCHEOLOGICAL SITES

Havva Burcu KAYNAŞ

**THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE
OF NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
IN ARCHITECTURE**

Advisor: Title Unvanı Adı SOYADI

2018, 119 Pages

Jury

**Associate Dr. Mehmet UYSAL
Asst. Prof. Mustafa KORUMAZ
Asst. Prof. Esra YALDIZ**

The concept of preservation has gained importance and started to improve with the rebuilding efforts for the huge destructions in the cities after the World War II. The ambition of preservation the remains covered by the collapsed buildings during the war has just laid down the foundations of this process. The preservation period in Turkey did accompany with in Europe however; the failures on establishing the control mechanism and reserving the enough budget caused the process failed. The Archeological Sites are defined as follows by the principal decision enforced in 1999, numbered as 658 “the residential areas and the lands in which accommodating all kind of cultural heritages of the ancient civilizations extending beneath the earth, on the earth and under the water and reflecting their own ancient times of social, economic and cultural features from the first existence of the humanity until the current day”. On the other hand, the third degree Archeological Sites are the lands permitting the construction. In accordance with the outcome generated by the analysis of formation spatial shape on the samples found in Turkey and the other parts of the world within the coverage of this thesis categorized the structures as The Structures Shaped by the Archeological Remnants, The Structures Shaped by Its Function and The Structures Only Preserved and Exhibited. In line with this analysis the protection technics of archeological remnants were graphed and tabled binding the foundation level, basement level and covering coat protection technics. The samples selected in Konya, Antalya Kaleici and Side Antic City were analyzed within the scope of specified structure categories and the protection technics tied with the periods of project, commission, construction and utilize.

Some results produced by this analysis are as follows:

- The permission granting the new structures on the third degree Archeological Sites is crucial not only in terms of making cultural heritage reachable but also in terms of valuing the land.
- The new structure permission decree on the third degree Archeological Sites has been left at the discretion of The Regional Protection Boards of the Cultural and Natural Assets.
- All coverage and protection technics should be well considered and approved in advance for the appropriate shield of the remnants at the site along the excavating, constructing and utilizing phases of the new structure.

- The pillar system should be shaped in accord with the remnant at the points diggings reached the remnant. The remnant's location, size, value are the focal criteria manipulating the project planning.
- The poor acquaintance at the immediate areas of the structures enclosing cultural remnants causes them are inutile.

Keywords: Arceolglcal Site, The Protection and Exhibition of Arcehologic Sites, The New Structure on Arcehologic Site, Kaleiçi, Konya, Formation Shape Analiys, Side Antic City

ÖNSÖZ

“III. Derece Arkeolojik Sitlerde Yer Alan Yapılarda Mekânsal Biçimleniş Analizi” isimli bu tezde Konya kent merkezi, Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti’nde arkeolojik sit alanları üzerine inşa edilmiş yapılar, oluşturulan kavramsal altyapı bağlamında yapılan tipoloji ve mekânsal biçimleniş bağlamında analiz edilmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde ve yürütülmesinde beni yönlendiren değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet UYSAL’ a deneyimi ve bilgi birikimi ile bana bu süreçte kazandırdıklarından dolayı gönülden teşekkür ederim. Yol arkadaşlığı yaptığım sevgili iş arkadaşlarım Arş. Gör. Fatmanur Baran ATALAY ve Arş. Gör. Elif BÜLÜÇ’e verdikleri moral ve destek için çok teşekkür ederim.

Bu yola çıkmamda bana destek olan, ilerlediğim her adımda duyduğu gururu hissettiren sevgili babama, varlığı ile bana güç veren hayatım boyunca her konuda sonsuz destek olan canım anneme, mimarlık eğitimimin ilk gününden itibaren bütün sıkıntılara ve mutluluklarıma ortak olan bana moral ve cesaret veren kıymetli eşim Semih Kaynaş’ a sonsuz teşekkür ederim. Son olarak tezimi bitirme sürecinde aileme dahil olan canım oğlum Çınar’a verdiği güç ve motivasyon için tüm kalbimle teşekkür ederim.

Havva Burcu KAYNAŞ
KONYA-2018

Babama...

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	2
1.2. Çalışmanın Önemi	3
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM	8
4. KAVRAMSAL ALTYAPI	11
4.1. Koruma Kavramının Gelişimi ve Arkeolojik Sitlerde Koruma.....	11
4.1.1. Dünyada Koruma Kavramının Gelişimi ve Arkeolojik Alanda Koruma	12
4.1.2. Türkiye’de Koruma Kavramının Gelişimi Sit Kavramı ve Arkeolojik Alanda Koruma.....	18
4.1.3. Türkiye’de Sit Kavramının Gelişimi	21
4.1.3.1. Doğal (Tabii) Sitler	22
4.1.3.2. Tarihi Sitler	22
4.1.3.3. Kentsel Sitler.....	22
4.1.3.4. Arkeolojik Sitler	26
4.1.3.5. Kentsel Arkeolojik Sitler	30
4.1.4. Bölüm Değerlendirmesi.....	31
4.2. Arkeolojik Alan ve Kentsel Sitlerde Yapılaşma İlkeleri, Süreçleri ve Yasal Dayanaklar	32
4.2.1. Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde Uluslararası Yapılaşma İlkeleri.....	32
5.2. Türkiye’de Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde Yapılaşma Kriterleri.....	36
4.2.2. Arkeolojik Alanda Yapılan Yeni Yapılarda Tipolojik Sınıflandırma	39
4.2.2.1. Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar.....	39
4.2.2.1.1. Akropolis Müzesi.....	39
4.2.2.1.2. Antakya Müze Otel	44
4.2.2.1.3. Afrodisias Müzesi	47
4.2.2.2. Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar	49
4.2.2.2.1. Verona Popular Bank.....	49
4.2.2.3. Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar	51
4.2.2.3.1. Arkeoloji Pavilyonu	51
4.2.2.3.2. Karatepe Açık Hava Müzesi	53

4.2.3. Bölüm Değerlendirmesi	55
5. III. DERECE ARKEOLOJİK SİTLERDE MEKÂNSAL BİÇİMLENİŞ ANALİZİ	61
5.1. Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nde Bulunan III. Arkeolojik Sit Alanı Üzerinde Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi	63
5.1.1. Antalya Kaleiçi'nin Tarihsel Gelişimi ve Koruma Süreci.....	64
5.1.2. Side Antik Kenti'nin Tarihsel Gelişimi ve Koruma Süreci.....	71
5.1.3. Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nden Seçilen Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi	74
5.1.3.1. Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parsel	75
5.1.3.2. Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parsel	77
5.1.3.3. Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parsel	79
5.1.3.4. Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parsel.....	81
5.1.3.5. Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parsel	83
5.2. Konya Kentinde Bulunan III. Arkeolojik Sit Alanı Üzerinde Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi.....	85
5.2.1. Konya Kentinin Tarihsel Süreci	86
5.2.2. Konya Kenti'nin Gelişimi ve Koruma Süreci.....	88
5.2.3. Konya Kentinden Seçilen Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi	93
5.2.3.1. Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parsel	94
5.2.3.2. Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parsel	96
5.2.3.3. Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parsel	98
5.2.3.4. Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parsel	100
5.2.3.5. Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parsel	102
5.2.3.6. Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parsel	104
5.3. Bölüm Değerlendirmesi	106
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	110
KAYNAKLAR	114
ÖZGEÇMİŞ	118

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
KTVKYK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu
KTVKKBK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KKTVKKBK	Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
AKTVKKBK	Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
ICCROM	International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1 Tez yazımında kullanılan materyal ve yöntem.....	10
Şekil 4. 1 III. Derece Arkeolojik Alanlarda Yeni Yapı Süreci	58

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1 Kentsel Sitlerde Koruma ve Kullanma Şartlarının gösterildiği tablo.....	24
Tablo 4.2 Koruma Amaçlı İmar Planı Bulunana Alanlarda Yeni Yapılaşma Şartlarına ait tablo	25
Tablo 4.3 Arkeolojik Alanların Kullanım Esasları Tablosu.....	29
Tablo 5. 1 Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nin Türkiye'deki Konumu.....	63
Tablo 5. 2 Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nden seçilen yapıların konumları.....	74
Tablo 5. 3 Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parseldeki Yapının Analizi	75
Tablo 5. 4 Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Biz Mimarlık Ofisi)	76
Tablo 5. 5 Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parseldeki Yapının Analizi	77
Tablo 5. 6 Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Biz Mimarlık Ofisi)	78
Tablo 5. 7 Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parseldeki Yapının Analizi	79
Tablo 5. 8 Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Üreğen Mimarlık Ofisi)	80
Tablo 5. 9 Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parseldeki Yapının Analizi.....	81
Tablo 5. 10 Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Üreğen Mimarlık Ofisi)	82
Tablo 5. 11 Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parseldeki Yapının Analizi	83
Tablo 5. 12 Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Üreğen Mimarlık Ofisi)	84
Tablo 5. 13 Konya Kenti'nin Konumu	85
Tablo 5. 14 Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parseldeki Yapının Analizi	94
Tablo 5. 15 Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Selçuklu Belediyesi)	95
Tablo 5. 16 Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parseldeki Yapının Analizi	96
Tablo 5. 17 Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi).....	97
Tablo 5. 18 Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parseldeki Yapının Analizi	98
Tablo 5. 19 Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parseldeki Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi).....	99
Tablo 5. 20 Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parseldeki Yapının Analizi	100
Tablo 5. 21 Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Sütüçen Mimarlık Ofisi)	101
Tablo 5. 22 Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parseldeki Yapının Analizi	102
Tablo 5. 23 Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi).....	103
Tablo 5. 24. Hatuniye Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parseldeki Yapının Analizi	104
Tablo 5. 25 Hatuniye Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi)	105

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 5. 1 Antalya İli, Merkez Kaleiçi'ne ilişkin 1/10.000 ölçekli eski bir harita	64
Harita 5. 2 GEEAYK'nun 22.09.1979 tarih ve A-1850 sayılı kararı ile onanan ve daha çok turizm amaçlı olarak ele alınan Kaleiçi Koruma Geliştirme İmar Planı (Keskinılıç,2008)	66
Harita 5. 3 Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 tarih ve.....	67
Harita 5. 4 Side Antik Kenti Koruma amaçlı İmar Planı (Manavgat Belediyesi)	72
Harita 5. 5 Selçuklu Dönemi Mevcut Suriçi ve Çevresi.....	87
Harita 5. 6 Konya Tarihi Kent Merkezi ve Çevresi Koruma Amaçlı İmar Planı	91
Harita 5. 7 Konya Kent Merkezindeki Sit Alanları	92
Harita 5. 8 Konya Kentinden seçilen örneklerin konumları	93

1. GİRİŞ

Koruma uygulamalarının tarihi çok eskilere dayanmakla beraber 19. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da önem kazanmış ve kültür varlıkları koruma altına alınmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşının ardından büyük hasar gören Avrupa kentlerinde bir yeniden yapım dönemi yaşanmaya başlanmıştır. Bu sırada; eserlerin, tarihi yapıların, kazılarda ulaşılan arkeolojik kalıntının korunması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlara karşı ortak bir tutum göstermek amacıyla UNESCO, ICOMOS ve Avrupa Konseyi gibi bazı uluslararası kuruluşlar kurulmuştur. Bu kuruluşlar, yayınladıkları tüzük, bildiri ve sözleşmelerle kültür varlıklarının nasıl korunması gerektiğine dair öneri ve tavsiyeler içeren yayınlar hazırlamışlardır. Koruma kavramı geliştikçe yapının çevresi ile korunması gerektiği, başarılı bir planlama için disiplinler arası çalışma yapılmasının önemi ve bütünlüklü korumanın devlet politikası haline gelmesi gibi konular ön plana çıkmıştır.

Türkiye'de koruma çalışmaları Avrupa'ya paralel olarak Osmanlı'nın son dönemlerinde başlamıştır. Fakat yürürlüğe giren kanunların uygulanmasında içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal durum sebebi ile sorunlar yaşanmıştır. Zaman içerisinde yaşanan sorunlara çözüm getirmek amacıyla çıkarılan kanunlar değiştirilerek koruma kavramı geliştirilmeye ve uygulanmaya çalışılmıştır. Bazı uluslararası anlaşmalarda imzası bulunan Türkiye'de, Cumhuriyet'in ilanının ardından dünyadaki gelişmeler ve ülkedeki reform hareketinin etkisi ile hızla artan kentsel yapılaşma yaşanmıştır. Kentler büyüdükçe merkezlerde rant ve talep artışı yaşanmış ve bu kent içerisinde bulunan arkeolojik alanların küçülmesine hatta yok olmasına sebep olmuştur. Yapının yapımı sırasında ulaşılan arkeolojik kalıntıların bir kısmı denetim mekanizması olmadığı için yetkililere haber verilmeden yok edilmiş ya da zarar görmüştür. Bu hasarların önüne geçebilmek için yapılan yasal düzenlemeler ile Sit kavramı tanımlanmış ve bu alanlarda yapılaşma şartları belirlenmiştir. Bu düzenlemelerde sitler; Kentsel, Tarihi, Doğal ve Arkeolojik Sitler olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada Arkeolojik Sitler; I., II. ve III. Derece Arkeolojik Sitler olarak ayrılmış ve III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapı yapılmasına izin verilmiştir. Yeni yapılara onay verme sorumluluğu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarına bırakılmıştır.

III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapıya izin verilmesi ortaya çıkmamış kültür varlıklarına ulaşılması ve bulunduğu alan değer katması bakımından önemlidir. Arkeolojik kalıntılar buldukları dönemin siyasal, teknolojik ve sosyolojik durumunu

anlatan somut kültür varlıklardır. Bu kalıntıların korunması geçmişin daha iyi anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılması hususunda büyük önem taşımaktadır. Bu alanlarda yapılacak yapılar arkeolojik kalıntıya zarar vermeyen ve buldukları yere değer katan yapılar olmalıdır. Her arkeolojik kalıntı ve her arkeolojik sit için alınacak olan kararın farklı olması kaçınılmazdır. Arkeolojik sitin kent içerisindeki konumu ve ulaşılan kalıntının taşıdığı önem yapılacak yapı için belirleyici ana kriterlerdendir. Bu konuda disiplinler arası bir çalışma ile üst ölçek kararlarının verilmesi önemlidir. Bir arkeolojik sit için alınan net kararlar alandaki çeşitliliği yok edecek ve kimliksiz yapılarla çevrilmesine neden olmaktadır. Aynı şekilde bu alanlarda yapılacak yapılar ile ilgili hiçbir kriter belirlenmemesi ticari kaygılı ve sadece yapının fonksiyonuna yönelik yapılar inşa edilmesine sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda, bütünlük korumanın önemi ve bütün süreçlerin bir arada yönetilmesi önemlidir. Devlet, yasal sürecin düzenlenerek bu alanların koruma altına alınması, yapılacak proje ve bilimsel çalışmalar için gerekli finansal desteğin sağlanması ve halkın bilgilendirilmesinin sağlanması hususunda sorumludur. Bütün bu süreçlerin doğru yönetilmesi ile başarılı koruma gerçekleştirilmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Arkeolojik Sitler 1999 yılında alınan ilke kararı ile taşıdıkları önem ve özelliklere göre 3 dereceye ayrılmışlardır. I. ve II. Derece Arkeolojik Sitler üzerinde yeni yapıya izin verilmemiş, III. Derece Arkeolojik Sit üzerinde yapılaşma izni Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun kararına bırakılmıştır. Bu karar ile yapılan sondaj çalışmaları neticesinde çıkarılan kalıntıya müdahale, koruma, sergileme ya da üzerini kapatma kararı hiçbir kriter belirlenmeden kurulların inisiyatifine bırakılmıştır. Bu karardan yola çıkarak çalışmada, III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapı süreci ve sonrası analiz edilmiştir.

Çalışmanın amacı, III. Derece Arkeolojik Sit üzerine yapılmış yeni yapıları, kavramsal altyapıda edinilen bilgiler ile örnekler üzerinden analiz ederek, bu konuda bir değerlendirme çalışması yapmaktır. Bu çalışmada ilk olarak koruma kavramı ve arkeolojik sitler hakkında teorik alt yapı kurgulanması için; koruma, sit kavramları, uluslararası tüzükler, ülkemizde uygulanan yönetmelikler ve koruma kanunları, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun almış olduğu ilke kararları incelenmiştir.

Çalışmada, koruma kavramının tarihsel ve yasal gelişimi, Sit kavramının tanımı ve çeşitleri açıklanarak III. Derece Arkeolojik Sit üzerinde yapılaşma şartları ve koruma yaklaşımları anlatılmıştır. Tez kapsamında Antalya Kaleiçi, Side Antik Kenti ve Konya kentlerinden seçilen, III. Derece Arkeolojik Sit üzerine yapılmış, temelinde arkeolojik kalıntı bulunan yapılar incelenmiştir. Alan çalışması için; Konya kent merkezi, Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nde bulunan III. Derece Arkeolojik Sit içerisinde inşa edilmiş, temelinde arkeolojik kalıntı bulunan ve projelerine erişilebilen yapılar incelenmiştir. Bu alanlarda ulaşılan örnekler; tasarım süreci, inşa süreci ve kullanım süreci bağlamında analiz edilmiştir.

1.2. Çalışmanın Önemi

Yeraltında bulunan arkeolojik kalıntılar, geçmişte yaşamış medeniyetlerin günlük, politik, ekonomik ve sanatsal hayatı hakkında daha çok bilgi edinmemizi sağlayacak önemli kültür varlıklarıdır. III. Derece Arkeolojik Sit alanlarında yeni yapıya izin verilmesi bu kültür varlıklarına erişilebilirlik, görülebilirlik ve farkındalık sağlamaktadır. Ulaşılan kültürel varlığın müdahale konusunda yetkili olan bölge koruma kurullarının bu konuda sorumluluğu oldukça yüksektir. Kamusal alana dönüştürülmesi için gerekli şartların sağlanması, yapılacak yapının kalıntıyı koruma ve sergileme fonksiyonlarını gerektiği gibi yerine getirmesi, kültür varlığının önemini vurgulanması gibi konularda net kararların alınması önemlidir. Bu çalışma, III. Derece Arkeolojik Sitlerde bulunan alanlarında; önemli kriterlerin ilke kararı ile belirlenmesi, alanların kamuya açılması, kültür varlığının sergilemesi ve kalıntının bulunduğu alanda bilgilendirme yapılmasının sağlanması gibi kültürel varlığın yönelik önemli konularda adım atılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çalışmada, III. Derece Arkeolojik Sit alanı ilan edilen; Antalya Kaleiçi, Side Antik Kenti, Konya kent merkezinden seçilen ve temelinde arkeolojik kalıntı bulunan örnekler üzerinden analizler yapılmıştır. Bu analizlerden elde edilen veriler ile III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapı süreci ve sonrası değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme üzerinden, mevcut durumu iyileştirmeyi amaçlayan ve ortaya çıkarılan kalıntının değerinin artırılmasını hedefleyen çıkarımlarda bulunulmuştur.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Uluslararası kuruluş ve ulusal otoritelerin kararlarından faydalanılmış ayrıca; koruma kavramı ve gelişimi, Sitlerde koruma, Sitlerde yapılaşma ilkeleri gibi konulara ilişkin yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmaların içeriklerine; koruma kavramı, Arkeolojik Sitler, Antalya Kaleiçi'nin tarihi ve koruma politikaları, Side Antik Kenti'nin tarihi ve koruma politikaları ve Konya Ketinin tarihi ve koruma politikaları başlıkları altında aşağıda yer verilmiştir.

Koruma kavramı konusunda incelenen kaynaklar:

Akozan (1977), “*Türkiye’de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunlar*” isimli kitabında Türkiye’de uygulanan yasal sürecin gelişimini ve Fransa’da uygulanan yasal sürece göre revize Türkiye’de edilmesi gereken yasal ve yönetsel eksiklikleri dile getirmiştir.

Çal (1990), “*Türkiye’nin Cumhuriyet Dönemi Eski Eserler Politikası*” isimli doktora tezi, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi eski eser koruma politikaları detaylı bir şekilde, belgelere dayandırılarak incelemiştir. Bu alanda yapılan ilk çalışmalardan birisidir.

Feilden, Jokilehto (1998), “*Manangement Guidelines for World Cultural Heraitage Sites*” isimli kitabında koruma kavramının gelişimine değinilmiş, bu kavram ile ilgili; dünya mirası alanların yönetimi, planlama, alanları tehdit eden tehlikeler ve ziyaretçiler gibi konularda tavsiye ve önerilerde bulunulmuştur.

Jokilehto (2005), “*A History of Architectural Conservation*” isimli tezinde koruma kavramının gelişimi ve Avrupa kentlerinden seçtiği ülkeler üzerinden mimari korumanın tarihçesini anlatmaktadır.

Kuban (2000), “*Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Kuram ve Uygulama*” isimli kitabında, tekil yapıların korunmasından başlayarak kent korumasına kadar geçen süreci Avrupa’daki ve Türkiye’deki yasal süreçlerle kuramsal ve bağlamsal olarak incelemiştir. Bazı alanlar üzerinden koruma uygulamaları yapısal ve kentsel olarak analiz edilmiş ve yorumlamıştır.

Madran, Özgönül (2005), “*Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*” isimli kitabında, yasalarda yer alan tanımların ve kavramların açıklamaları ortaya koymayı, koruma amaç ve ilkelerini herkesin anlayabileceği şekilde topluma sunmayı

amaçlamıştır. Tanımlar alt başlıklarıyla ve örneklerle incelenerek ,‘Neyi, Neden Koruyoruz?’ sorusuna cevaplar verilmiştir.

Tapan (2014), “*Koruma Sorunlarımız Mimarlık ve Kentleşme*” isimli kitabında, koruma konusunda yaklaşık 26 yılda yazmış olduğu yazıları (makale, röportaj, söyleşi) bir araya toplamıştır. Kentleşme, yasal eksiklikler, eski anıtların korunması, koruma sorunları gibi sorunlara değinmiş, bu sorunlara dair yorum ve önerilerini paylaşmıştır.

Arkeolojik Sitler konusunda incelenen kaynaklar;

Ashurst (2007), “*Conservation of Ruins*” isimli kitabında dünya koruma ile ilgili çalışmalar yapan farklı isimlerin koruma ile ilgili hazırladıkları çalışmaları bir araya getirerek yayınlamıştır.

Karabağ (2008), “*Kent Arkeolojisi Metoduyla Çok Katmanlı Kentlerdeki Tarihsel Sürekliliğin Çözümленerek Korunması (İzmir Örneği)*” isimli doktora tezinde, kent arkeolojisi kavramı detaylı olarak tarihsel ve kavramsal boyutta incelemiştir. Bu incelemelerde hem uluslararası hem ulusal sözleşmeleri ve yasaları inceleyerek yorumlar yapmıştır. Alan çalışması olarak seçilen İzmir kentinin tarihi gelişimi kentsel olarak incelenmiş, kentsel arkeolojik alanlar üzerindeki koruma politikaları geçmişten bugüne değerlendirilerek karşılaştırılmıştır.

Keskinkılınc (2008), “*Kentsel Ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarının Sorunları: Antalya, Kaleiçi Örneği*” isimli uzmanlık tezinde, Türkiye’de koruma kavramının gelişimi, kentsel sit ve arkeoloji alan üzerinde koruma politikalarını incelemiş, yurtdışında tarihi çevrede koruma örnekleri vermiştir. III. Derece arkeolojik sitler koruma sorunlarını Antalya Kaleiçi bölgesinde yasal uygulamalar ve sorunlar bakımından irdelemiştir.

Muşmal (2009), “*Osmanlı Devletinin Eski Eser Politikası Konya Vilayeti Örneği*” isimli kitabında, Avrupa’da eski eser anlayışının oluşmasına paralel olarak Osmanlı’daki eski eser anlayışı incelemiştir. Osmanlı döneminde çıkarılan kanunlar, kanunlardaki eksiklikler ve bu eksikliklerden kaynaklanan sorunlar belirtmiştir. Yasal süreç ve uygulamalar Konya’da eski eserler uygulamaları üzerinden incelemiştir.

Özdoğan (2001), “*Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları*” isimli kitabında; Türk arkeolojisinin tarihsel gelişimini ve yasal sürecini, arkeolojik alanlarda koruma politikalarından kaynaklanan sorunları gibi konuları incelemiş ayrıca bu konulardaki düşünce ve önerilerini belirtmiştir.

Antalya Kaleiçi'nin tarihi ve koruma politikaları hakkında incelenen kaynaklar;

Gökalp (2008), “Attaleia Kent Tarihi ve Yazıt Korpusu” isimli doktora tezinde, zengin bir geçmişi bulunan Antalya kentinin tarihini gezgin notlarının incelenmesi ile epigrafik ve edebi metinler çerçevesinde yazmaktadır. Çalışmada bir çok çeviri metine yer verilmiştir.

Keskinkılıç (2008), “Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarının Sorunları: Antalya, Kaleiçi Örneği” isimli uzmanlık tezinde, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında ülkemizde ve yurtdışında benimsenen ilkeler, koruma ile ilgili tanımlar ve bu tanımların yer aldığı kanunlar ışığında Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarının sorunları III. Derece Arkeolojik Sit olan Antalya Kaleiçi üzerinden incelemiştir.

Tanyeli (1986), “Anadolu Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci” isimli doktora tezinde, 11. ve 15. yüzyıllar arasında Anadolu Kentinin fiziksel evrim sürecini incelemiştir. Bu çalışma, Türklerin Anadolu ya yerleşmesinden öncesi ve sonrasında, kırsal ve kentsel açıdan şehirlerdeki değişimi analiz etmiştir.

Side Antik Kenti'nin tarihi ve koruma politikaları hakkında incelenen kaynaklar;

Kaderli (2009), “Side Apollon, Athena Tapınakları Kutsal Alanı ve Bizans Bazilikaları, Koruma Yaklaşımı ve Tarihi Çevre Değerlendirmesi” isimli doktora tezinde, antik yarımada bulunan tapına ve bazilikaların birbiri ile ilişkisini ortaya koymak ve yapıların geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak için çizim ve rölöve çalışmaları yapmıştır.

Atalay (2016), “CBS Ortamında Kentsel Sit Alanlarındaki Arkeolojik Değerlerin Algılanabilirliği; Side Antik Kenti Örneği” isimli yüksek lisans tezinde, Side’de kentsel sit içerisinde bulunan arkeolojik varlıkların kent dokusu içinde algılanabilirliği Coğrafi Bilgi Sistemleri üzerinde oluşturulan veri tabanı ile elde edilen haritalar üzerinden analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda arkeolojik varlıkların algılanabilirliğine dair sorgulama, değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

Konya tarihi ve koruma politikaları hakkında incelenen kaynaklar;

Alkan (1994), ‘‘Konya Tarihi Kentin Planlanma Sorunları’’ isimli kitabında, tarihi kentlerdeki planlama sorunlarını; tarihi kent parçalarının sınırlandırılması, değişim aşamaları, gelişme davranışları, kent bütünün biçimlenmesine olan etkisi ve mevcut bürokratik yapının planlama- uygulama sürecindeki davranışları gibi konular bazında Konya kenti üzerinden incelemiştir.

Tuncer (2006), ‘‘Tarihsel Çevre Koruma Politikaları Konya’’ isimli kitabında, Konya tarihsel kent dokusu ve geleneksel merkezinin geçirdiği aşamalar özetlemiş, 20. yüzyılın son yıllarında geleneksel kent dokusu ve merkezin ‘koruma ve Sağlıklaştırma Amacı’ doğrultusunda yeniden planlanması, projelendirmesi ve bu doğrultuda yapılan bazı uygulamalar incelemiştir.

Konya Dış Kale Surları Raporu (2015), Selçuklu döneminden kalan dış kale surları ve kapıların yerlerinin mevcut dokümanlar, tarihi belgeler ve bu alanda yapılmış çalışmalar incelenerek tespit edildiği çalışmadır. Çalışmada Konya kentinin tarihsel gelişim süreci, surların inşasından günümüze kadar olan kısım incelenmiş, sur yerleri tespit edilip haritalara işlenmiş ve bu alanların üzerine inşa edilen yapılar altında kalan kalıntıların durumu tespit edilmiştir.

Yenice (2011), ‘‘Tarihi Kent Merkezlerinde Sürdürülebilir Yenileme İçin Bir Model Önerisi; Konya Örneği’’ isimli doktora tezinde, kentsel yenileme kavramının tanımını ve tarihsel sürecini incelemiş, tarihi kent merkezlerinde yenilemede karşılaşılan güncel problemlere ve bu alanlar için sürdürülebilir önerilere yer vermiştir. Alan çalışması için seçilen Konya tarihi kent merkezinin tarihsel gelişimi incelenmiş ve sürdürülebilir bir öneri getirilmiştir.

Ayrıca, uluslararası kuruluşlar olan ICOMOS, UNESCO ve Avrupa Konseyi’nin hazırlamış olduğu bazı uluslararası bildireler ve sözleşmeler, Asar-ı Atika Nizamnameleri,1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Koruma Amaçlı İmar Planları, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Koruma Kararları, koruma ve kentlerin tarihi hakkında yazılan birçok bildiri ve makale incelenerek teorik altyapı inşa edilmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

“III. Derece Arkeolojik Sit Üzerinde Yeni Yapı” konusunda kavramsal altyapı oluşturulması amacı ile öncelikle koruma kavramı ve tarihsel süreci incelenmiştir. Koruma kavramının ardından uluslararası ve ulusal boyutta; sit kavramının ortaya çıkışı, türleri ve korunması üzerine hazırlanmış kaynaklar taranmıştır.

Kavramsal altyapının oluşturulması ile alan çalışması olarak seçilen Konya, Antalya Kaleiçi, Side Antik Kenti üzerinden tarihsel ve imar planları bağlamında gelişim süreçleri incelenmiştir. Bu yerleşkeler için hazırlanan koruma amaçlı imar planları, koruma kurul raporları ele alınmıştır.

Çalışma sonucunda tarihsel gelişim ve yasal prosedürlerden elde edilen veriler ışığında uygulanan örneklerin analizi ile değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme ile Arkeolojik Sitlerde yapı yapılmasının olumlu-olumsuz sonuçları irdelenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

1. Kavramsal Altyapının Oluşturulması; II. Dünya Savaşının ardından önem kazanmaya başlayan koruma kavramının incelemesi; bu konuda yazılmış kitap, makale ve lisansüstü tezler taranarak yapılmıştır. Ayrıca konunun önem kazanması ile hazırlanan uluslararası anlaşma, bildirge ve kararlar incelenmiştir. Uluslararası gelişmelere paralel olarak Türkiye’deki gelişmeler, yasal süreç ve uygulamalar anlatılmıştır. Koruma kavramının gelişmesi ile ortaya çıkan sit kavramı, türleri ve koruma yöntemlerine değinilmiştir. Arkeolojik alanlarda yapılaşma şartları ve süreci bu bölümde detaylı olarak anlatılmıştır.

2. Arkeolojik Sitlerde Mekânsal Biçimleniş Bağlamında Tipolojik Sınıflandırmanın Yapılması; Arkeolojik alanlarda mekânsal biçimlenişin incelenmesinin ardından, dünyadan ve Türkiye’den bu alanda yapılmış farklı örnekler incelenmiştir. Analiz sonucunda yapım süreci ve fonksiyon kriterleri baz alınarak bir tipoloji oluşturulmuştur. Bu tipoloji;

1. Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar
2. Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar
3. Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar şeklindedir.

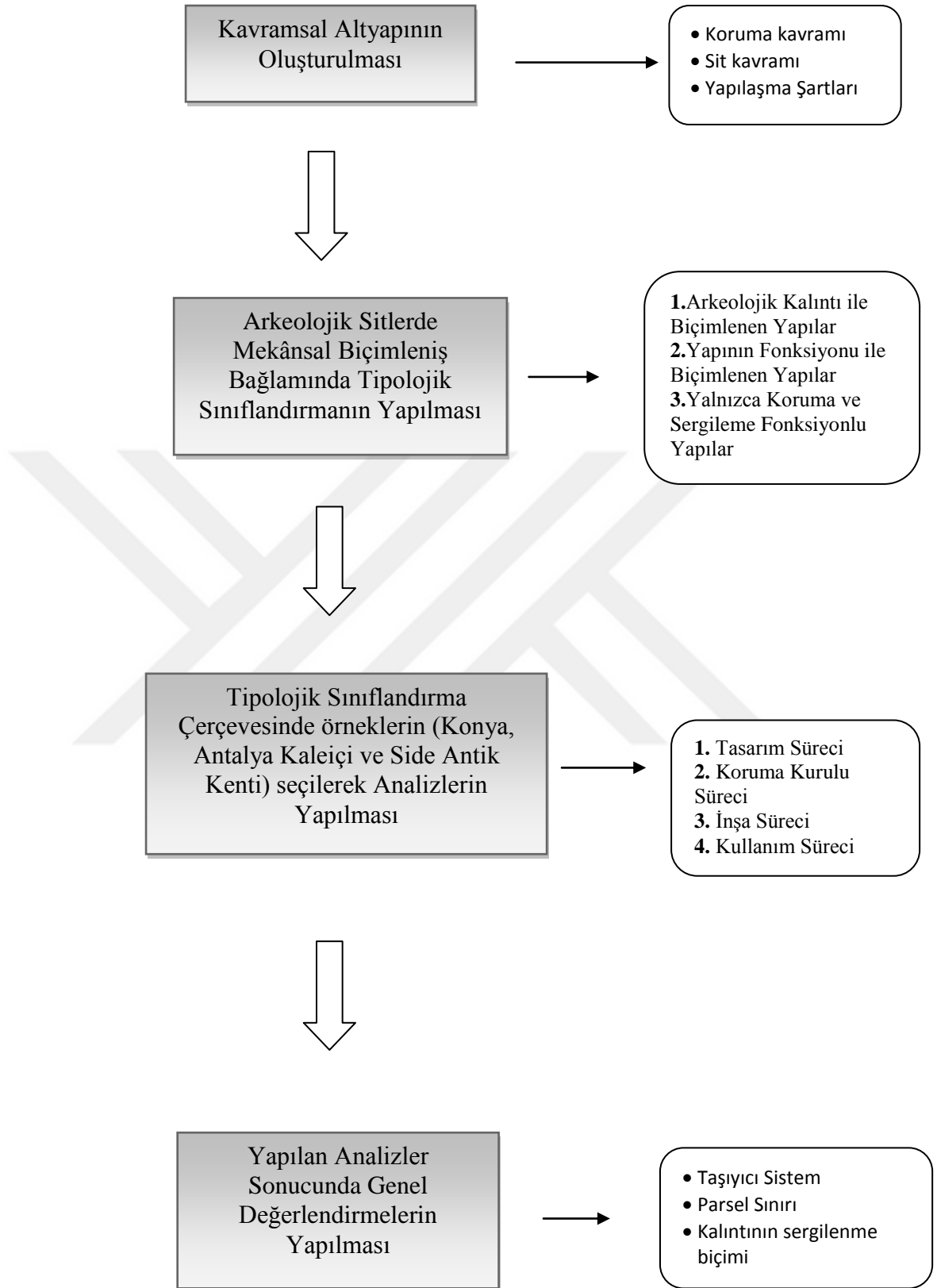
3. Tipolojik Sınıflandırma Çerçevesinde örneklerin (Konya, Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti) seçilerek Koruma Kurulu Proje/ Tasarım, İnşa ve Kullanım Süreçlerinin Analizi: Çalışma alanı olarak seçilen Konya kent merkezi, Antalya Kaleiçi ve Side

Antik Kenti seçilmiştir. Bu alanların seçiminde;

- Konya Kentinde bulunan- Sur Kalıntıları
- Antalya Kaleiçi'nde bulunan- Sur Kalıntıları ve Antik Dönem Kalıntıları
- Side Antik Kenti'nde bulunan- Antik Dönem Kalıntılarının bulunması benzer ve farklı özellikler gösteren arkeolojik kalıntılara karşı tutumun analiz edilmesi açısından etkili olmuştur.

Bu alanların öncelikle tarihsel süreçleri incelenmiştir Ardından bu bölgeler için hazırlanan imar planları ve koruma amaçlı imar planlarının gelişimi anlatılmıştır. Bu alanlardan, zemininde arkeolojik kalıntıya rastlanan örnekler seçilmiştir. Örnekler incelenirken, oluşturulan kavramsal altyapıdan edilen bilgiler doğrultusunda analiz edilen ve tipoloji oluşturulan örnekler baz alınarak hazırlanan tablolar kullanılmıştır. Bu analiz yöntemi ile yapılar kurul, proje, uygulama ve kullanım süreci olarak yapım süreçleri farklı aşamalarda değerlendirilmiştir.

4. Yapılan Analizler Sonucunda Genel Değerlendirmelerin Yapılması: Bu bölümde bütün incelemeler ve analizler doğrultusunda Türkiye'de III. Derece Arkeolojik Sitler üzerinde uygulanan yeni yapı süreci örnekler değerlendirilmiştir. Bu bölümde yapının taşıyıcı sistemi, sınırları, kalıntının sergilenme biçimi, arkeolojik kalıntıya ulaşılabilirlik gibi genel değerlendirmelerin yanında, Konya kent merkezinde ve Antalya Kaleiçi, Side Antik Kentinde analiz edilen örneklerden elde edilen sonuçların değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Şekil 3.1 Tez yazımında kullanılan materyal ve yöntem şeması

4. KAVRAMSAL ALTYAPI

Koruma kavramı ve arkeolojik sitlerde yapılaşma ilkelerinin yer aldığı bu bölümde öncelikle, koruma kavramının gelişimi dünyada ve Türkiye’de olarak iki başlık altında incelenmiştir. Koruma gelişimine paralel olarak arkeolojik alanların önem kazanması ve koruma altına alınması bağlamında bilgiler verilmiştir.

Koruma kavramı ve arkeolojik alanda korumanın tarihsel süreçte geliştiğinden sonra, arkeolojik alanda yapılaşma ilkeleri, süreçler ve yasal dayanaklar anlatılmıştır. Bu bağlamda incelenen örnekler tipolojik olarak; arkeolojik kalıntı ile biçimlenen yapılar, yapının fonksiyonu ile biçimlenen yapılar ve yalnızca koruma ve sergileme fonksiyonlu yapılar olarak sınıflandırılmış. Son olarak yapılan değerlendirme de koruma kavramı genel ve arkeolojik bağlamda değerlendirilmiş ve bünyesinde arkeolojik kalıntı bulunan yapılar koruma-sergileme biçimlerine göre yapılan tipoloji bağlamında grafikleştirilmiştir.

4.1. Koruma Kavramının Gelişimi ve Arkeolojik Sitlerde Koruma

Koruma kavramının tarihi çok eskilere dayanmak ile birlikte eski eserleri koruma kavramının insanlar üzerinde ilgi uyandırmaya başlaması XVIII. yüzyılda olmuştur. Doğal ve fiziksel çevrenin bozulmasına ilişkin duyarlılıklar sanayi devriminden sonra gelişmiştir. Fakat özellikle İkinci Dünya savaşının tahribatı sebebiyle koruma kavramı da insan hakları, demokrasi gibi çağdaş kavramlara eklenmiştir (Kuban, 2000).

Tapan (2014)’a göre korumacılığın nedeni geçmişi bir bütünsellik içinde tanıma isteğinden kaynaklanır. Kültür değerlerinin üst üste tabakalaşması sonucu günümüz kültür değerleri oluşmaktadır. Koruma olgusu kültür sentezlerinin oluşumuna ışık tutmakta ve günümüzü daha iyi tanıyıp değerlendirilmesine olanak vermektedir. Koruma yaklaşımına tarihsel olarak bakıldığında eski dönemlerde yapı, taşıdığı kültürel değerlerden dolayı değil, yapım masrafı çok ve inşa süresi uzun zaman aldığı için kullanılmaya devam etme maksadı ile korunduğu görülür. Kuban (2000), Osmanlı dönemindeki korumanın da geçmişe olan saygıdan kaynaklandığını ve başka herhangi bir koruma anlayışının yerleşmediğinden bahseder. Eski eserler ancak kendini kurtaracak kadar görkemli ve güçlü iseler günümüze kadar varlıklarını korumuştur. Koruma kavramı, ilk olarak tek yapı bazında gelişmiş ardından bu alanda çalışmalar yapıldıkça çevresi ile korumanın önemi anlaşılmıştır. Akozan (1977)’a göre bugün

gelen kültürel seviye geçmişten gelen kültürlerin bilgi birikimi ve buluşları ile sağlanmıştır. Bilgiler ve buluşlar bir anda var ortaya çıkmamışlardır, bunların ilerlemesi geçmişin üzerine eklenen deneyim ve birikim ile sağlanmaktadır. Bu sebeple taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarını korumak önemlidir. Fakat bütün kültür varlıklarının korunması mümkün olmadığı için uygarlığa ve kültüre katkısı olacak yapıtlar mümkün olduğu kadar uzun süre yaşatmak asıl amaç olmalıdır.

Arkeolojik alanlar kentin geçmişini incelemek açısından kaynak oluşturdukları için önemlidir. Bu alanlar buldukları şehrin; tarihi, sınırları, zenginlik seviyesi, dolu/boş oranı, planlanması ve yoğunluğunu gibi konularda bilgi sağlamaktadır (The European Archaeologist, 2000). Tankut (1991)'a göre, arkeolojik alanların korunması için geçmişteki kenti, bugünkü kentte yeniden yakalamak gerekmektedir. Bu alanlarda koruma; arkeolojik alanların belirlenmesi için gerekli literatür araştırmaları sonucunda sondaj kazıları yapılması, arkeolojik alan üzerindeki mülkiyet sorunlarının çözülmesi, kentin arkeolojik haritasının hazırlanması ve alınacak planlama kararlarında arkeolojik alanların bütün özelliklerinin göz önüne alınması ile gerçekleştirilir. Bu bağlamda, arkeolojik alanlardaki her türlü uygulamanın devlet tarafından desteklenmesi, gerekli yasal çerçevenin oluşturulması ve şehirlerin tarihi haritalarının oluşturulması önemlidir. Tankut (2000)'e göre, arkeolojik kültür mirası en az etkilenme ile modern çevrede bütüncül bir biçimde korunmalı ve seçici olmadan geçmişten günümüze ulaşan bütün kültür varlıkları belgelenecek koruma altına alınmalıdır. Jokilehto (2007)'nin aktardığına göre Nietzsche, kültürel değerlerin görünürlüğünü temel olarak toplumun farkındalığına bağlamıştır. Bu yorumdan yola çıkarak Jokilehto (2007), kültürel mirasın korunmasını ancak değerinin ve öneminin farkındalığı ile sağlanacağını belirtmiştir.

4.1.1. Dünyada Koruma Kavramının Gelişimi ve Arkeolojik Alanda Koruma

Koruma kavramının bugünkü anlamda uygulanmaya başlaması XIX. yüzyıla dayansa da tarihi daha eski dönemlere varlığını sürdüren yapılar koruma kavramının varlığını göstermektedir. Geçmişte yapılar dini, ulusal, ideolojik simge olan ve yaygın beğeni kazanan yapıtların toplum iradesi ile ya da vakıflar sayesinde korunmuşlardır (Ahunbay,2011). Kuban (2000)'a göre korumanın sağlanması ile kültürel gelişim doğru orantılıdır. Batılı toplumlar, modernleşme sürecinde, toplumun bütün insanlık tarihini öğrenmesini ve özümsemesini çağdaşlaşmanın gereği olarak görmüşlerdir (Eres, 2009).

Koruma konusunda Avrupa'da atılan ilk adım sayılabilecek olan, Napolyon Savaşları'nın ardından yıkılan Almaya için Karl Fredick Schinkel tarafından; envanter hazırlanması yapılara müdahale edilmeden önce yüksek kuruldan izin alınması ve korumanın kamu görevi olması gibi maddeleri içeren ve halen geçerliliği olan bir kanun çıkarılmıştır (Kuban,2010). Ardından, Fransız Devrimi ile harap olan yapılara 1830'larda tekrar ilgi duyulmaya başlaması ile Violette Le Duc tarafından "üslup birliğine varma" kuramı olarak anılan ve yapıları hiç var olmadığı biçimi ile tam bitmiş bir yapı haline getirerek yapıya sonradan yapılmış bütün eklerin kaldırılmasını savunan bir ilke tanımlanmıştır. Bu görüşe karşı olarak Jhon Ruskin öncülüğünde 'Romantik Görüş' olarak anılan, yapıları bugüne ulaşan biçimi ile korumayı öneren ve anıtların zamanın etkilerine dayanabildiği kadar ayakta kalması gerektiğini savunan bir kuram ortaya konmuştur. Bu iki tutuma da karşı olarak restorasyonun tarihsel belgelere dayandırılmasını öneren "Tarihi Restorasyon" ve günümüzde uygulanan "Çağdaş Restorasyon" yaklaşım ortaya çıkmıştır (Ahunbay, 2011).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Avrupa şehirlerinde büyük bir yıkım meydana gelmiştir. Bu yıkımın izlerini silmek ve yeni şehirler inşa etmek amacı ile Avrupa'da yeni bir süreç başlamıştır. Bu süreç gelişen teknolojinin de etkisiyle hızlı bir şekilde ilerlerken gerek ayakta kalan anıtsal yapıları korumak gerekse de tarihlerine sahip çıkmak için koruma ile ilgili kurullar kurulmuş, bazı uluslararası sözleşme ve tüzükler yayınlanmıştır.

Dünya ülkelerinin kültürel mirasa ortak bir tutum olarak uluslararası çalışmalara başlaması 1930'lu yıllarda olmuştur. Modern yapılaşmanın gereği olan kurtarma kazıları ve kent merkezlerinin taşıdığı zengin tarihsel verilerin anlaşılması Kent Arkeolojisinin gelişmesini sağlayan iki etken olmuştur (Tuna,2000). Bu alanda ilk olarak yazılı belge niteliğinde 1931 yılında İtalya'da hazırlanan ve restorasyon uygulamaları sırasında uygulanacak yöntemlerin belirlendiği Carta Del Restauro sayılmaktadır(Madran ve Özgönül, 2005).

1945 yılında Londra'da UNESCO, 1949 yılında Londra'da Avrupa Konseyi, 1959 yılında UNESCO tarafından ICCROM ve 1965 yılında Varşova'da ICOMOS gibi uluslararası kuruluşlar kurulmuş ve faaliyete başlamışlardır. 1972 yılında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)'un Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeyi kabul etmesi ile Avrupa'da koruma önem kazanmaya devam etmiştir.

1956 yılında UNESCO tarafından hazırlanan ‘Arkeolojik Kazılarda Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı’ arkeolojik alanlarla ilgili ilk uluslararası yayındır. Bu kararlarda arkeolojik kazılarda uygulanacak kriterlerin genel hatları çizilmiş, insanlık tarihinin bütün toplumları temsil ettiği düşüncesi ile mümkün olan her yerde korunması gerektiği vurgulanmıştır (UNESCO,1956).

1960’lı yıllarda Avrupa’da başlayan şehri yenileme projeleri, arkeolojik alanlara zarar vermeye başlamıştır. Bu zararı engellemek için arkeolojik alanlarda daha hızlı belgeleme ve kazı teknikleri kullanılmaya başlanmıştır (Tuna,2000). 1964 yılında yayınlanan Venedik’te düzenlenen Uluslararası Restorasyon Teknisyenleri Konferansı’na dünyanın pek çok farklı yerinden uzmanlar katılmıştır. Venedik tüzüğü, anıt kavramına tek yapı ile birlikte bir yerleşmeyi de kapsayan bir içerik kazandırmıştır. Ayrıca, kazılarda uygulanacak kriterler için UNESCO’nun tavsiye kararları kabul edilmiştir. Böylece arkeolojik alanlarla ilgili koruma ve kazı konusunda bir çerçeve oluşturulmuştur. Venedik Tüzüğü anıtların sadece taşıdıkları sanatsal değerden değil, tarihi belge olma özelliklerinden dolayı da korunması gerektiğini belirtmiştir. Restorasyon kavramının gelişmesi içinde tarihi belge kavramının, estetik değerle eş ve neredeyse ondan bağımsız olması arkeolojinin eş zamanlı gelişmesiyle açıklanmaktadır (Kuban, 2000).

1969 yılında Londra’da Avrupa Konseyi tarafından, arkeolojik kazıların yönetiminde ortak bir tutum saptanması amacıyla ‘*European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage*’ (Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi) hazırlanmıştır. Bu belgede Avrupa tarihinin en eski kaynağı olan ve tehdit altında bulunan Avrupa arkeolojik mirasının korunması için ulusal bir envanterin hazırlanması, kazıların nitelikli kişiler tarafından yapılarak bilimselliğinin garanti altına alınması, kazılardan elde edilen bilginin yayılması, izinsiz kazıların engellenmesi vb. konularda üye ülkelerin sorumlulukları tanımlanmıştır(Aydeniz, 2009).

1972 yılında Paris’te UNESCO tarafından ‘Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi’ üye ülkeler tarafından imzalanmıştır. Bu sözleşmede; planlama sürecindeki önem, korunacak kültürel ve doğal mirasın finansal, teknolojik ve maddi ihtiyaçlarının sorumlu devlet tarafından koruma politikasının benimsenmesi ve korunan mirasın toplum yaşamında bir işlev vermenin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu sözleşme ile ilk kez kültürel mirasın toplum yaşamına dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir (UNESCO,1972) .

1975 yılı Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Mimari Miras Yılı ilan edilmiştir. Dünya kültür mirasının bir parçası olan Avrupa mimari mirasını korumak amacıyla gerçekleştirilen bu organizasyon, koruma çalışmalarının gelişmesinde dönüm noktası olarak görülmektedir (Aydeniz, 2009). Ekim 1975'te yayınlanan Amsterdam Bildirgesi'nde yasal, yönetsel, sosyal ve toplumun eğitimlerle korumaya teşvik edildiği bütünlük bir koruma modelini önermiştir (Avrupa Konseyi, 1975).

25 Ekim 1984 tarihinde Avrupa Konseyi Floransa'da 'Arkeoloji ve Planlama Toplantısı' düzenlemiştir. Bu toplantı sonucunda ortaya çıkan maddelerde; şehir merkezlerindeki gelişimin tarihi mirasa zarar verdiği, yetkili kişiler arasındaki iletişim eksikliği, arkeolojik tekniklerin geliştirilmesi, yapılan geliştirme planlarının arkeolojik kalıntılara zarar vermemesi gerektiği takdirde değiştirilmesi, gerekli finansal desteğin sağlanması ve kamu bilincinin sağlanması gerekliliğinin üstünde durulmuştur (Avrupa Konseyi, 1984).

1987 yılında Washington'da ICOMOS tarafından 'Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Uluslararası Sözleşmesi' yayınlanmıştır. Bu sözleşmede endüstrileşmeyi izleyen kentsel gelişim sürecinde tarihi alanlar ihmal edilmekte ve hatta yok olma tehlikesinde olduğu belirtilmiştir. Bu soruna karşılık olarak belirlenen ilke ve hedeflerde, tarihi alanları koruma politikalarının her türlü kent ve bölge planlamalarının ayrılmaz bir parçası olması gerektiği belirtilmiştir. Bu süreçte planlama yapılırken; planlama sürecinde görevlerin, hedeflerin ve maddi ihtiyaçların net olarak belirtilmesi, koruma planlaması tarihi alan ile bütün şehir arasında uyumlu bir ilişki sağlaması, herhangi bir müdahaleden önce mevcut durumun detaylı bir şekilde belgelenmesi, kentin veya tarihi alanın geçmişi ile ilgili bilgiler arkeolojik araştırmalarla geliştirilmeli ve kalıntılar koruma altına gerekmektedir. Çevreye uyumlu çağdaş yapıların tarihi alanları zenginleştireceği düşüncesi ile yeni yapının engellenmemesi gerektiği belirtilmiştir (ICOMOS,1987).

1990 yılında İsviçre'de toplanan ICOMOS Kurulu 'Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü'nü imzalamışlardır. Bu tüzükte arkeolojik miras kavramı daha kapsamlı bir biçimde açıklanmıştır. Buna göre arkeolojik miras; temel verileri arkeolojik yöntemlerle ele edilen maddi mirastır. İnsan varlığının her tür izini kapsar ve her tür insan etkinliğini yansıtan yerleri, terk edilmiş yapıları, toprak ve su altındaki sitler de dâhil olmak üzere her tür kalıntıyı, bunlarla ilişkili taşınabilir tüm kültürel malzemeyi içermektedir. Bütünlük koruma politikasının önemine bir kez daha değinilmiş ve bu koruma politikalarının uluslararası olması gerektiği belirtilmiştir.

Arkeolojik mirasın tüm insanlığa ait olduğu ve yasaların bu mirası tek bir ulusa ya da kişiye bağlanmaması gerektiği söylenmiştir. Henüz tescil edilmemiş yapı ve sitlerin geçici yasalarla korunması gerektiği, bayındırlık projelerinin arkeolojik mirasa en çok zarar veren etken olduğu ve yasaların temelinde bu projelerin en az zararla yapılmasının temel olması gerektiği belirtilmiştir. Arkeolojik mirası korurken en önemli şeylerden bir tanesi de araştırmaların yapılması olduğu ve envanterlerin bu konudaki önemine yer verilmiştir. Araştırma sırasında mümkün olduğu kadar havadan ve yerden belgeleme yöntemiyle alana en az şekilde zarar verecek şekilde olması gerektiği, zorunlu durumlarda kazı bitiminden kısa bir süre sonra bir raporla bilim dünyasına duyurulması önerilmiştir. Kısaca bu sözleşmede ICOMOS, arkeolojik mirasın yasal olarak korunmasında bütünlük koruma politikasının benimsenmesini ayrıca yasalarda cezaların uygulamaların yükümlülüklerin net bir biçimde tanımlanmasını ve bu yasaların uluslararası geçerli olması gerektiğini belirtmiş; nitelikli meslek uzmanlarının, envanter oluşturmanın, sürekli korumanın ve kazıların hakkında önerilerde bulunmuştur (ICOMOS,1990) .

1992 yılında Valetta'da Avrupa Konseyi 'Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi'ni gözden geçirerek imzalamıştır. Bu sözleşmede; arkeolojik rezerv alanları oluşturarak eserlerin gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanması, envanter çalışması yapılması, eser kaçakçılığının önüne geçilmesi, arkeolojik mirasın ortaya çıkarılması sırasında zararsız yöntemler tercih edilmesi ve kazı ardından korunması gerektiği, arkeolog, inşaat mühendisi ve şehir planlamacıları tarafından koordineli olarak planlama yapılması, yapılacak araştırmalar için gerekli finans desteğinin sağlanması; kalıntıların mümkün olduğunca yerinde korunması gerektiğini belirten hükümler katılan devletler tarafından imzalanmıştır (Avrupa Konseyi,1992).

1998 yılında Dünya Kültürel Miras Alanlarını Yönetme Kılavuzu yayınlanmıştır. Bu kılavuzda etkili koruma için disiplinler arası işbirliği yapılması gerektiği, kültürel mirasa toplum yaşamında bir fonksiyon verilmesinin önemi ve kültürel mirasın korunması konusunda yapılacak çalışmaların teşvik edilmesi tavsiye edilmiştir. Ayrıca planlama, programlama ve bütçe süreçlerinin sürekli olarak gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu kılavuza göre Sit tanımı: *İnsan eli ile üretilmiş ya da doğa ve insanın birlikte ürettiği eserler ve tarihi, estetik, etnolojik ya da antropolojik bakış açısı ile uluslararası değere sahip arkeolojik alanlardır* (Feilden ve Jokilehto, 1998).

2005 yılında Committee of Region tarafından düzenlenen Uluslararası ve Disiplinler Arası Sempozyumu'nda, hazırlanan 'APPEAR Project' hakkında genel değerlendirmeler yapılmıştır. *APPEAR (Accessibility Projects, Sustainable Preservation and Enhancement of Urban Subsoil Archaeological Remains) Projesi* kapsamında; kamuya açılması için kazılmış kentsel arkeolojik kalıntıları korumak, bütünleştirmek ve geliştirmek için gereken bütün süreçler incelenmiştir. Arkeolojik kalıntıların iyi korunması ve halka tanıtımı ile birlikte kentlerde başarılı bir şekilde entegrasyonun gerçekleşmesi için yöntemler tanımlanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda arkeolojik alanların kentsel gelişimi içine dahil edilmesi bağlamında konular 6 uzmanlık alanına ayrılarak ele alınmıştır. Bu alanlar;

- *Organizasyon ve Yönetim*
- *Koruma ve Restorasyon*
- *Arkeoloji*
- *Mimari ve Kentsel Entegrasyon*
- *Sitlerin Kamuya Sunumu*
- *Kültür Yönetimi olarak belirlenmiştir.*

APPEAR Projesi kentsel arkeolojik alanlar ile ilgili 6 aşamadan oluşan bir süreç takibi belirlemiştir. Bu süreç sıralı olarak;

- *Değerlendirme*
- *Fizibilite Çalışmaları*
- *Proje Seçeneklerinin Tanımlanması*
- *Proje Tasarımı*
- *Uygulama*
- *Sit Alanının Yönetimi şeklindedir.*

Bu süreçlerden her biri;

- *Planlama*
- *Uygulama*
- *İnceleme aşamalarından oluşmaktadır (Committee of Region, 2005).*

4.1.2. Türkiye’de Koruma Kavramının Gelişimi Sit Kavramı ve Arkeolojik Alanda Koruma

Türkiye’de koruma kavramı Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak iki kısma ayrılmaktadır. Cumhuriyet öncesinde yani Osmanlı döneminde koruma anlayışı Avrupa ile hemen hemen aynı dönemlerde başlamış olsa da gerek yasal düzenlemelerdeki eksiklikler gerek içinde bulunduğu sıkıntılı durum sebebi ile Avrupa ile paralel şekilde gelişmemiştir. Madran ve Özgönül (2005), yasal düzenlemelerden daha önce Osmanlı’da kültür varlıklarının korunması ile ilgili en önemli kurumsal yapıların Vakıflar olduğunu belirtmektedir. Vakıf sisteminde devlet bütçesinden ya da hayırseverlerden gelen yardım ilk önce yapının tamirâtı ve onarımı için ayrılmaktadır. Vakıfların sahip olduğu yapılar hem sürekli olarak kullanıldığı hem de bu süreçte yapının bakım ve onarımları yapıldığı için uzun süre varlıklarını koruyabilmişlerdir.

Osmanlı döneminde başlayan batılılaşma süreci ve batının Osmanlı topraklarındaki eserlere yoğun ilgisi sebebi ile koruma anlamında bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Mevcut bilgilerden öğrenildiği kadarıyla Osmanlı Devleti hukuk sisteminde eski eserlerle ilgili ilk genel hüküm 09.08.1858 tarihli Ceza Kanunnamesinin 133. Maddesidir. Esere zarar veren ve tahrip edenlerle ilgili cezalar hakkındadır. Bu hüküm,1869'a kadar Osmanlı kanunlarında eski eserlerle ilgili tek maddedir. Bunun dışında eski eserlerle ilgili ilk hukuki düzenleme ise kazılar hakkındadır. 24.04.1863 tarihli emirnamede kazı ruhsatının iki adet bulunacak eserlerden birinin kendisine diğerinin devlete, tekli olan eserlerin kendisine bırakılması fakat yurtdışında ihraç olmaması şartıyla verileceğini belirtilmiştir. Osmanlı topraklarında bilinen ilk ruhsatlı kazı 1843 yılında yapılmış ve kazı emirnamesinde belirtilen sınırlamalar, kazı ruhsatı isteyen herkese uygulanmıştır (Çal, 1997).

Bu uygulamaların ardından daha kapsamlı sayılabilecek ilk yasal düzenleme 13 Şubat 1869 yılında yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi ile yapılmıştır. Ardından sırasıyla; 1874 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1884 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi ve 1906 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi yürürlüğe girmiştir.13.02.1869 tarihinde uygulanmaya başlanan nizamname 7 maddeden oluşmaktadır. Bu nizamnamede araştırmacıların izne tabii olması, eserlerin yurtdışına çıkışının önüne geçilmesi ve kalıntılara zarar verilmesine engel olmak istenmiştir. Ardından bu kararname yetersiz bulunmuş, 1874 yılında yeni bir nizamname çıkarılmıştır. Bu

nizamnamede ilk kez eski eserler tanımlanmış ve kanun daha kapsamlı bir hale getirilmiştir. Fakat eserlerin yurtdışına çıkarılmasının önüne hiçbir engel konulmamıştır. 31 Ocak 1884 yılında eserlerin yurtdışına çıkarılmasını tekrar engellemek amacıyla düzenlemeler yapılmış ve yeni bir Asar-ı Atika Nizamnamesi hazırlanmıştır. Diğerlerinden farklı olarak eserler ilk kez devlet malı sayılmıştır ve eserlerin yurtdışına çıkışı tekrar yasaklanmıştır. 1906 yılında değiştirilerek uygulamaya koyulan yeni Asar-ı Atika Nizamnamesinde; taşınır-taşınmaz eserlerin tanımlanması, eserlerin yurt dışına çıkarılması ve teşkilatlanmanın tanımlanması gibi konularda detaylı bilgiler verilmiştir. Uzun süre yürürlükte kalan bu nizamname, Türkiye’de eski eserler kanununun modern anlamda ilk sistemli yasal metni olarak kendine önemli bir yer edinmiştir (Eriş, 2012).

Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyet’e; Müze-i Hümayun, 1906 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi, vakıf mallarının korunması ve onarılmasından sorumlu Evkafı Hümayun Nezareti miras kalmıştır. Cumhuriyetin ilanının ardından birçok kazıya izin verilmiş, kazıların raporlarının hazırlanması, buluntuların etiketlenmesi ve korunması konusunda adımlar atılmıştır¹. Anadolu'nun zengin arkeolojik mirasının kazıyla ortaya çıkarılması, belgelenmesi, konservasyonu, sürekli bakımla korunması için gerekli yasal, finansal ve yönetsel düzenlemelerin oluşturulması için uzun bir süre geçmesi gerekmiştir. 20. Yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması; yeni rejimin arkeolojiye olumlu bakışı sonunda, bu alanda eğitime önem verilmesi, bilinçlenmeyi hızlandırmıştır. Yurtdışına arkeoloji eğitimi görmek üzere gönderilenlerin, dönüşlerinde üniversitelere öğretim üyesi olmaları, Ankara ve İstanbul üniversitelerinde arkeoloji bölümleri kurulması sayesinde çok sayıda uzman yetiştirilmiştir. Cumhuriyetin ilk 50 yılı içinde Türk ve yabancı arkeologlar düzenli kazılar yaparak ülkenin çeşitli dönemlerine ait yeni veriler elde etmişlerdir (Ahunbay, 2010). 1910’larda benimsenmeye başlayan, anıtların çevrelerini açarak tüm görkemi ile ortaya çıkarmayı amaçlayan “Güzel Kent” anlayışının uygulanması ile birçok yerde geleneksel kent dokusu bozulmuş ve ikincil anıtlar yıkılmıştır. 5 Kasım 1922’de ‘Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat’ genelgesi yayınlanmış bu genelge ile eski eserlerin bakım ve mülkiyeti çeşitli kurumlara dağıtılmıştır. 1933 yılında çıkarılan ‘Belediye ve Yollar Kanunu’ ile planlama konusunda kente bütüncül bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu kanun ile eski eserlerin yoğun olduğu alanlarda özel bir planlama metodu önerilmiş

¹ Nezh Başgelen’in Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesinde yapmış olduğu ‘Nezh Başgelen ile Erken Cumhuriyet Döneminde İstanbul’da Arkeoloji ve Koruma’ isimli konuşma metninden alınmıştır.(<https://www.youtube.com/watch?v=DZq4kRvUlew>)

ayrıca tarihsel ve doğal değerlere saygılı olunma düşüncesi önem kazanmıştır (Kejanlı, Akın, Yılmaz, 2007). 1936 yılında 2762 Sayılı ‘Vakıflar Kanunu’ çıkartılmıştır. Bu kanun ile tüm vakıf mallarının denetim ve yönetimi ‘Vakıflar Umum Müdürlüğü’ne bırakılmıştır. 1930’lu yıllarda bazı kültür varlıklarına yeni işlevler verilmeye başlanmıştır. Yerel yönetimlerin koruma konusunda sorumluluk verilmesi Cumhuriyet’in ilanından sonra yapılan iki yasal düzenleme ile olmuştur. Bunlardan ilki, 1580 Sayılı Kanun’un 115. Maddesi ile özel mülkiyette bulunan tarihi yapıların onarım ve bakımının yapılmadığı takdirde belediye tarafından yapılması kararıdır. İkincisi ise; 10 Haziran 1933 yılında ise imar planı hazırlanırken tarihi yapıların ve korunması istenen alanların haritalara işlenmesinin istenmesi ile olmuştur. 1951 yılında ilk kez yasayla ‘Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’ (GEEAYK) kurulmuştur. Bu kurul hem ilke koyma hem de uygulamaya yönelik karar alma yetkisine sahiptir. 1956 yılına kadar tek yapı ölçeğinde karar alan GEEAYK, yine o yıl çıkan ‘İmar Kanunu’ ile çevre ölçeğinde kararlar alma yetkisine sahip olmuştur. Bu yetki ile sit tanımı ve kavramı ile ilgilenilmeye başlanmış, özellikle Kentsel Sit’e yönelik olumlu girişimlerde bulunulmuştur (Madran ve Özgönül, 2005). GEEAYK’nın koruma kararları neticesinde ortaya çıkan maddi yükün kaynağı düşünülmediği için bu kararlar genellikle sonuçsuz kalmıştır (Akozan,1977). 1961 yılında yürürlüğe koyulan Anayasa’nın 50. Maddesinde tarih ve kültür değerleri olan eserlerin korunması devletin sorumluluğu altına alınmıştır. 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü’nün etkisi ile yapıların çevresi ile korunması düşüncesi gelişmiş ve Sit kavramı oluşmaya başlamıştır (Kejanlı, Akın, Yılmaz, 2007).

1973 yılında 1710 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler Kanunu çıkarılmıştır. Bu yasa, Cumhuriyet döneminin ilk eski eserler yasasıdır. Bu yasa ilk kez sit kavramını açıklamış; tarihi sit, doğal sit, arkeolojik sit tanımlaması yapmıştır. 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 1906 Asar-ı Atika Nizamnamesi’ni temel alarak, onun üzerinden düzeltmeler ve eklemeler yapılarak oluşturulmuştur. Bu sebeple, birçok eksikliği bulunan bu kanun 1983 yılında yürürlükten kalkmış ve 23 Temmuz 1983 tarihinde 2863 sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. 2863 sayılı yasa, 1710 sayılı GEEAYK’da hem ilke koyan hem de karar oluşturan ikili yapısı yerine ilke oluşturmayı merkezi bir üst kurul olan Koruma Yüksek Kurulu’na, karar almayı ve yerel ölçekte denetimi ise Koruma Bölge Kurullarına bırakmıştır (Madran ve Özgönül, 2005).

2863 sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 2004 yılında 5226 ve 3386 sayılı kanunlarla değişikliklere uğramıştır. Bunlardan ilki 3. Maddenin (a) bendine eklediği ek bentler ile “Ören yeri”, “Koruma Amaçlı İmar Planı”, “Çevre Düzenleme projesi”, “Yönetim Alanı”, “Yönetim Planı” ve “Bağlantı Noktası” kavramlarını kanuna eklenerek tanımlamaları yapılmıştır. 11 Haziran 2005 tarihinde 2863 sayılı kanunun 18. Maddesine dayandırılarak belediye bünyesinde Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) kurulmasına karar verilmiştir. Bu bürolara denetleme, izin ve raporlama gibi görevler verilmiştir.

4.1.3. Türkiye’de Sit Kavramının Gelişimi

Türkiye’de Sit kavramı ilk olarak 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu’nda tanımlanmıştır. Sitler taşıdıkları özelliklere göre; tarihi sit, doğal sit, arkeolojik sit olarak gruplara ayrılmıştır. Bu kanuna göre Sit; *“Homojen oluşları ve özellikleri tarihî, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topografik bölgelerdir”* denilmiştir (1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 1973) .

1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kùltür ve Varlıklarını Koruma Kanunu’nda sit kavramının tanımı genişletilmiştir. Bu kanuna göre Sit; *“Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kùltür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar”* olarak tanımlanmıştır.

Yasal boyutta ilerlemeler kaydedilmiş olsa da uygulamalara bakıldığında yapılara ya da sit alanlarına karşı korumanın sağlandığı söylenememektedir. Bunun sebebini Tapan(2014), ülkede yaşanan sosyal ve ekonomik alandaki çarpıklıklar olarak göstermektedir. Eski eserleri korumaya ayrılan bütçenin yetersizliği, denetim konusundaki eksiklikler ve halkın yeteri kadar bilinçlendirilmemesi korumayı tam anlamı ile sağlayamamanın sebepleridir.

4.1.3.1. Doğal (Tabii) Sitler

1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nda 'Tabii Sit; Korunması gerekli tabiat güzellik ve gariplikleri ile tabii ve jeolojik olayların meydana getirdiği güzel görünümlere, asırlık ağaç ve koruluklar' olarak tanımlanmıştır. Bu alanların tümü ile korunması ve değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (1710 Sayılı Kanun,1973).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. Maddesinde Doğal(tabii) Sit kavramının tanımı tekrar yapılmıştır. Buna göre Doğal (Tabii) Sit; *“Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar”* olarak tanımlanmıştır. (2863 Sayılı Kanun,1983). Doğal Sitleri kullanma koşulları 2009'de yayınlanan 740 sayılı ilke kararı ile belirlenmiştir. Bu ilke kararına göre Doğal Sitler taşıdıkları özellikler bakımından; I.,II. ve III. Derece Doğal Sitler olarak 3 gruba ayrılmış, bu alanların kullanım esasları belirlenmiştir (740 Sayılı İlke Kararı, 2008).

4.1.3.2. Tarihi Sitler

1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nda Tarihi Sit; *“Önemli tarihi olayların geçtiği, bu sebeple korunması gerekli görülen yerler”* olarak tanımlanmıştır (1710 Sayılı Kanun,1973). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun da ise *‘önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler’* olarak bahsedilmiştir. 2014 tarihinde yayınlanan 271 sayılı ilke kararında ise Tarihi Sit; Milli tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlar olarak tanımlanmıştır. Bu ilke kararı ile kullanım ve koruma koşulları belirlenmiştir.

4.1.3.3. Kentsel Sitler

Türkiye'de Kentsel Sit konusundaki ilk gelişme Venedik Tüzüğü'ne imza atılması ile başlamıştır. Fakat o dönemde koruma uygulamalarını yönlendiren kurum olan GEEAYK tarafından tüzüğün benimsenmesine rağmen o sırada yürürlükte olan 1710 sayılı eski eserleri koruma kanunda eserlerin çevresi ile birlikte korunması hakkında herhangi bir hüküm bulunmadığından koruma ilkelerinin uygulaması konusunda başarı sağlanamamıştır. 1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve

Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda Kentsel Sitler hakkında başarı sağlayamamıştır. 19.04.1996 tarihinde kentsel sitlerin korunmasına ilişkin 419 sayılı ilke kararı yürürlüğe girmiş, 04.10.2006 tarihinde, 720 sayılı ilke kararı ile 419 sayılı ilke kararı yürürlükten kaldırılmıştır. 25.01.2017 tarihinde ise 681 sayılı ilke kararı ile yeni düzenlemeler yapılmış ve 720 sayılı ilke kararı yürürlükten kaldırılmıştır. Bu ilke kararına göre Kentsel Sit; *“Mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları ve bir bütün olarak o yerleşmenin ait oldukları dönemin yaşam biçimini gelecek nesillere aktarmaları sebebiyle teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar, sokak ve meydanlar, v.b.) birlikte buldukları alanlardır”*.

Kentsel Sitlerde;

- *“Kentsel sitin ilanından itibaren, üç ay içinde bu alanlarda koruma amaçlı imar planı elde edilinceye kadar izlenecek kuralları tanımlayan geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları kentsel sitin niteliklerine bağlı olarak koruma bölge kurullarınca belirlenir.”*
- *“Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının belirlenmesi aşamasında koruma amaçlı imar planı kararlarını etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara izin verilmemesi, kentsel sitin doku özelliklerine bağlı olarak yoğunluk, kütle, konum, yükseklik, mimari özellikler, yapı malzemesi, renk ve benzeri koşulların tanımlanması esastır” (681 Sayılı İlke Kararı, 2017).*

Tablo 4.1 Kentsel Sitlerde Koruma ve Kullanma Şartlarının gösterildiği tablo

Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları Belirlenmemiş Alanlarda	Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları Belirlenmiş Alanlarda	Koruma Amaçlı İmar Planı Bulunan Alanlarda
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bu alanlarda her ne surette olursa olsun yeni yapı ve tescilsiz yapılarda esaslı onarım yapılamaz.</i> • <i>I. grup tescilli yapılarda uygulamanın, ilgili Yönetmelik doğrultusunda koruma bölge kurulu izni ile varsa koruma, uygulama ve denetim bürosu (KUDEB) yoksa koruma bölge kurulu müdürlüğü denetiminde yapılabilir.</i> • <i>Yapılan tadilat ve tamirlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgelerin, KUDEB tarafından bir ay içerisinde ilgili koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilir.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bu alanlarda; tevhid, ifraz vb. uygulamalar ile alt yapı uygulamalarının geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları doğrultusunda ilgili koruma bölge kurulunca uygun bulunması koşulu ile yapılabilir.</i> • <i>I. grup tescilli yapılarda uygulamanın, ilgili Yönetmelik doğrultusunda koruma bölge kurulu izni ile varsa koruma, uygulama ve denetim bürosu (KUDEB) yoksa koruma bölge kurulu müdürlüğü denetiminde yapılabilir.</i> • <i>Yapılan tadilat ve tamirlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgelerin, KUDEB tarafından bir ay içerisinde ilgili koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilir</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>I. grup tescilli yapılarda uygulamanın, ilgili Yönetmelik doğrultusunda koruma bölge kurulu izni ile varsa koruma, uygulama ve denetim bürosu (KUDEB) yoksa koruma bölge kurulu müdürlüğü denetiminde yapılabilir.</i> • <i>Yapılan tadilat ve tamirlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgelerin, KUDEB tarafından bir ay içerisinde ilgili koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilir.</i>

Tablo 4.2 Koruma Amaçlı İmar Planı Bulunana Alanlarda Yeni Yapılaşma Şartlarına ait tablo

Koruma Amaçlı İmar Planı Bulunan Alanlarda Yeni Yapılaşma	
KUDEB Bulunan Yerlerde	KUDEB Bulunmayan Yerlerde
<ul style="list-style-type: none"> <i>Koruma amaçlı imar planı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki esaslı onarım ve yeni yapılanmaların; gabari, kütle, malzeme, renk, cephe/plan/parsel tipolojisi vb. analiz örnekleri ile birlikte koruma bölge kurulunca değerlendirilir. Uygun bulunan koruma amaçlı imar planı ve plan hükümleri doğrultusunda, bünyesinde KUDEB kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılabilir. Söz konusu uygulamalarda, kontur, gabari, fonksiyon vb. değişiklik olması halinde konunun koruma amaçlı imar planı değişikliği teklifi olarak ilgili koruma bölge kuruluna iletilir, plan değişikliği onaylanıncaya kadar herhangi bir uygulama yapılmaz</i> <i>Gabari, kütle, malzeme, renk, plan, cephe/plan/parsel tipolojisi vb. analiz örnekleri bulunmayan koruma amaçlı imar planlarının, ilgili idarelerce revizyonunun veya değişikliğinin yapılarak koruma bölge kuruluna değerlendirilmek üzere sunulur. Söz konusu planların onay süreci tamamlanıncaya kadar uygulamanın mevcut koruma amaçlı imar planı doğrultusunda yürütülür.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Tescilli parsellere komşu olan veya aralarından yol geçse dahi bu parsel cephe veren, mevcut yasal düzenlemelere göre veya onaylı bir plana göre ruhsat alarak tamamlanmış, tescilsiz taşınmazlardaki esaslı onarımlar ile yeni yapılanmalara ilişkin ilgili idarelerce; imar mevzuatına, koruma amaçlı imar planı ve plan notlarına uygunluk görüşü ile iletilen projelerin kültür varlıklarını koruma bölge kurullarınca, kentsel doku ve sokak silüeti göz önünde bulundurularak tescilli yapı/yapılarla olan cephe, kütle, konum ve gabari ilişkileri açısından değerlendirilir.</i> <i>Uygulama sonrasında koruma bölge kurulu müdürlüğünün uygun görüş yazısı doğrultusunda ilgili idarelerce yapı kullanma izin belgesi verilebilir. Diğer taşınmazlardaki uygulamaların ise koruma amaçlı imar planı hükümleri doğrultusunda ilgili idaresinin izin ve denetiminde yapılabilir.</i>

4.1.3.4. Arkeolojik Sitler

Arkeolojik sit tanımı ilk kez 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nda yapılmıştır. Bu tanıma göre Arkeolojik Sit: *“Antik bir yerleşmenin veya eski bir medeniyetin kalıntılarının bulunduğu yer veya su altında bilinen veya meydana çıkarılan yerlerdir”* (1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 1973). 1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda Sit tanımında *“yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıları”* şeklinde bahsedilmektedir (Madran ve Özgönül, 2005). 1999 yılında yürürlüğe giren 658 sayılı ilke kararında arkeolojik sit tanımı detaylı bir biçimde açıklanmış, taşıdıkları önem ve özelliklerine göre 3 dereceye ayrılmıştır. Bu ilke kararına göre Arkeolojik Sit; *“İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlar”* şeklinde tanımlanmıştır.

I. Derece Arkeolojik Sitler; *“Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır”*. Bu alanlarda; imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenir. Bilimsel amaçlı kazılar dışında hiçbir kazıya izin verilmez. Ancak zorunlu durumlarda yapılacak alt yapı çalışmaları için müze kurulu ve kazı başkanının görüşü alınarak koruma kurulunda değerlendirilir. Yeni tarımsal alanlar açılmaz. Alandan taş, toprak, kum vb. alınamaz, kum, kireç, mermer vb. ocakları açılmaz ve toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı ve benzeri dökülemez. Bu alanlar içerisinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu düzenlenebilir, meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi ünitelerin koruma kurulundan izin alınarak yapılabilir (658 Sayılı İlke Kararı,1999).

II. Derece Arkeolojik Sitler; *“Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır.”* Bu alanlarda yeni yapılaşmaya izin verilmez. Ancak, Günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabilir. I. Derece Arkeolojik Sitlerde geçerli olan diğer maddeler bu alanlarda da geçerlidir(658 Sayılı İlke Kararı,1999).

III. Derece Arkeolojik Sitler; *“Koruma kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır”*. Bu alanlarda; geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenir. Bu koşullar belirlenirken; önerilen yapı yoğunluğunun

mevcut yapı yoğunluğunu aşmamasına, alana gelecek işlevin uyumuna, gerekli alt yapı uygulamalarına, öneri yapı gabarilerine, yapı tekniğine ve malzemesine mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak biçimde çözümler getirilir (658 Sayılı İlke Kararı,1999).

Madran ve Özgönül (2005)'e göre bu sınıflandırmanın eleştirilecek yönleri;

- *Derecelendirme yapılırken herhangi bilimsel nitelikli ayrıntılı ve somut bir ölçütün olmaması;*
- *En yanlış yaklaşım, alanın değeri = müdahale biçimi gibi bir yargı ve değerlendirme sisteminin oluşturulmasıdır. Bu yaklaşımda en değerli olduğu varsayılan siteleri koruyucu ve düzenleyici müdahale öngörülmekte, değersiz olduğu varsayılan arkeolojik sitelerin ise üzerinde, örneğin kent kurulmasına izin verilebilmektedir.*

Her arkeolojik sit kendine özgü nitelik, sorun ve potansiyelleri olan kendi topografyası, bölgesi, dönemi gibi girdileri olan ve bunlarla değerlendirilmesi gereken alanlardır. Ayrıca, o alanda gerçekleştirilen çalışmaların düzeyi, bu çalışmalar sonucu elde edilen bulgular, sit sınır ve derecelerinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulması gerekli hususlardır. Yapılan saptamalar ve bunlara bağlı kararlar da, araştırma geliştikçe gelişebilir ve değişebilir olmaktadır. Fakat bugün sit derecelerinin değiştirilmesi çok uzun ve riskli bir süreç olmaktadır (Madran ve Özgönül, 2005).

Ahunbay (2010)'a göre arkeolojik sit alanlarının korunmasında;

- *Sitlerin derecelendirilmesinin doğru yapılamaması, alanın hak ettiğiinden daha düşük bir dereceye sahip olması kayıplara sebep olmaktadır.*
- *III. Derece olarak nitelendirilen sit alanlarının imara açılması sitin bütünlüğünü yitirmekte, etkin bir koruma sağlanamamasına sebep olmaktadır.*
- *Sit alanlarını, bitişindeki olumsuz imar hareketlerinden korumak için eski ve yeni doku arasında tampon bölgeler oluşturmaya gerek vardır.*
- *Arkeolojik önemi, değeri bilinen alanların kamulaştırılarak koruma altına alınması gerekmektedir. Aksi halde kaçak kazıların ve tahribatın önüne geçilememektedir.*
- *Arkeolojik alanın ziyaretçiye açılması, anlaşılır bir biçimde sunulması için özel çalışmalar yapılması gereklidir.*

- *Arkeolojik alanlar yağmur, rüzgar, kar gibi doğal etkenlerle sürekli olarak yıpranmaktadır. Bu nedenle dış etkenlerden alanı korumak için tasarlanan çatılar, boyut ve biçimleri ile arkeolojik alana yeni bir görünüş getirdiklerinden çok özenle tasarlanmaları gerekir.*
- *Arkeolojik alanlarda arkeoloji, sanat ve mimarlıkla ilgili sergiler, atölye çalışmaları yapılması, alanın ilgi çekmesine, tanınmasına, sevilmesine yardımcı olabilmektedir. Bu nedenle arkeolojik kalıntılara yeni işlev verilirken yapılacak ek yapıların dengesini iyi kurmak gerekmektedir.*

Türkiye'nin arkeolojik alan ve anıtların korunması ile ilgili olan üç uluslararası sözleşmede imzası bulunmaktadır. Bunlar; 1989 yılında imzalanan 'Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi', 1982 yılında kabul edilen ve 1983 yılında yayınlanan 'Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi' ve 1992 yılında gözden geçirilerek tekrar yayınlanan 'Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi'dir.

Tablo 4.3 Arkeolojik Alanların Kullanım Esasları Tablosu

	YAPILABİLİR	YAPILAMAZ
I. Derece Arkeolojik Sitler	<ul style="list-style-type: none"> Bilimsel amaçlı kazılara izin verilebilir. Kültür varlığına zarar vermeyecek şekilde tevhit ve ifraz yapılabilir. Bu alanlar içerisinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu düzenlenebilir. Meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi üniteler koruma kurulundan izin alınarak yapılabilir. Mevsimsel tarımsal faaliyetler devam edebilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Hiçbir yapılaşmaya izin verilemez Kazı çalışmalarına izin verilmez Yeni tarımsal alanlar açılmaz. Alandan taş, toprak, kum vb. alınamaz Kum, kireç, mermer vb. ocakları açılmaz Toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı vb. dökülemez.
II. Derece Arkeolojik Sitler	<ul style="list-style-type: none"> Günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımları yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabilir. Bilimsel amaçlı kazılara izin verilebilir. Bu alanlar içerisinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu düzenlenebilir. Meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi üniteler koruma kurulundan izin alınarak yapılabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Hiçbir yapılaşmaya izin verilemez Kazı çalışmalarına izin verilmez Yeni tarımsal alanlar açılmaz. Alandan taş, toprak, kum vb. alınamaz Kum, kireç, mermer vb. ocakları açılmaz Toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı vb. dökülemez.
III. Derece Arkeolojik Sitler	<ul style="list-style-type: none"> Kurul kararı alındıktan sonra inşaat faaliyetlerine izin verilebilir Kültür varlığına zarar vermeyecek şekilde tevhit ve ifraz yapılabilir Rüzgâr enerji santralleri yapılabilir Koruma kurulları sondaj kazısı kararı alabilir. Tescilden önce su basman kotunun üstünde yapı inşası var ise inşaat işlemlerine izin verilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Alandan taş, toprak, kum vb. alınamaz Kum, kireç, mermer vb. ocakları açılmaz Toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı vb. dökülemez.

4.1.3.5. Kentsel Arkeolojik Sitler

Kentsel arkeolojik sitler 1993 yılında yürürlüğe giren 338 sayılı ilke kararı ile tanımlanmış ve kullanım şartları belirlenmiştir. Ardından bu kararın yetersiz kalması ile 15.04.2005 tarihinde 702 sayılı ilke kararı yürürlüğe girmiştir. Bu ilke kararına göre; *“Arkeolojik sit alanları ile birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlar kentsel arkeolojik sit alanlarıdır”*. Bu alanlarda;

- *“Arkeolojik değerlerin bilimsel yöntemlerle açığa çıkarılması, onarılması ve sergilenmesi işlemlerinin esas alınarak sağlıklı ve kapsamlı arkeolojik envanter temeline dayalı öz gerekli bütün ölçeklerdeki planlama çalışmalarının ivedilikle yapılmasına, bu planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmeyeceğine, planlama çalışmaları sırasında; alana gelecek işlevlerin uyumuna, günümüz koşullarının gerektirdiği altyapı hizmetlerinin proje aşamasında kültür katmanına zarar vermeyecek ve toprak kullanımını minimumda tutacak biçimde ele alınmasına, öneri yapı gabarileri ile yapı tekniği ve malzemesinin geleneksel doku ile uyumuna, Mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak çözümler getirileceği,*
- *Mevcut yıkıntı temeller üzerine, o temellerin ait olduğu eski yapı, korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyorsa, ayrıca içinde bulunduğu sitin tarihsel kimliğinin yeniden canlandırılmasında önemli bir boşluk yaratıyorsa, yapıya ait eski bilgi, resim, gravür, fotoğraf, anı belgeleri vb. dokümanlarla restitü edilebileceği ilgili Koruma Bölge Kurulunca kabul edildikten sonra restitüsyon projesi düzenlenerek ve kurulca onaylanarak eski yapının yeniden ihya edilebileceği,*
- *Tek yapı ölçeğindeki korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapı ve yapı kalıntılarının rölöve ve restorasyon projelerinin Koruma Bölge Kurulunca onanması koşulu ile onarılıp kullanılabilmesine, kentsel doku ile bütünlük sağlayan tescilli bulunmayan mevcut yapıların da aynı koşullarda hazırlanacak projelere dayalı olarak onarılabilmesi belirtilmiştir”(702 sayılı ilke kararı,2005).*

4.1.4. Bölüm Değerlendirmesi

Koruma kavramı, II. Dünya Savaşının ardından kentlerdeki büyük yıkımın onarılmaya çalışması ile önem kazanmış ve gelişmeye başlamıştır. Avrupa'da savaş esnasında yıkılan binaların altında bulunan arkeolojik kalıntıları koruma isteği bu alandaki çalışmaların temelini atmıştır. Uluslararası kuruluşlar olan UNESCO, ICOMOS, Avrupa Konseyi gibi kuruluşlar kurulmuş ve koruma ile ilgili bildirgeler yayınlamışlardır. Koruma kavramı geliştikçe; yapıların rölöve ve restorasyonu, arkeolojik alanlarda koruma, sit alanları gibi alt başlıklara ayrılmıştır. Belirli tarihlerde yapılan toplantılar sonucu bu alt başlıklarda genel tavsiye ve koruma kriterlerini içeren bildirgeler yayınlanmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile artan yapılaşma sonucu ortaya çıkan sorunlar ve kalıntıları gelecek nesillere aktarma çabasının artması ile bu konuda daha çok çalışma yapılmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde edinilen deneyim ve koruma çalışmalarında yapılan gözlemler sayesinde; devletin koruma konusundaki bütünlük korumanın önemi, kalıntı ortaya çıkarılırken izlenmesi gereken yol, arkeolojik kalıntının sergilenmesi ve kalıntının tanıtılması gibi konularda detaylı önerilerde bulunulmuştur.

Türkiye'de koruma süreci Avrupa ile paralel bir şekilde başlamıştır. Osmanlı döneminde çıkarılan nizamnameler ile önce eski eserler koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Daha sonra yapı ve sit alanları ile ilgili koruma kararları çıkarılmıştır. Fakat Osmanlı'nın içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik durumun zorluğu sebebi ile yeterince bütçe ayrılamamış ve kontrol mekanizması tam anlamı ile oluşturulamamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile koruma kavramında gelişme sağlanmaya çalışılsa da sanayi devriminin ardından hızla gelişen teknoloji ile artan kentleşme Türkiye genelinde bir yıkıma sebep olmuştur. Koruma ile ilgili alınan kararlar, denetim mekanizmasının olması ve koruma bilincinin oluşturulmaması sebebi ile uygulanamamıştır. Zaman içerisinde koruma kavramı gelişmiş ve denetleme mekanizması oluşturulmuştur. Bu mekanizma son şekli ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarından oluşmaktadır. Arkeolojik sitlerde yapılaşmaya izin verilen III. Derece Arkeolojik Sitlerde alınacak olan bütün kararların, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının yetkisine bırakılması ile bu alanlardaki koruma ve yapılaşma bölge kurullarının inisiyatifine kalmıştır.

4.2. Arkeolojik Alan ve Kentsel Sitlerde Yapılaşma İlkeleri, Süreçleri ve Yasal Dayanaklar

Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde yapılaşma süreç kentleşmenin artması ile ortaya çıkan bir süreçtir. Zaman içerisinde arkeolojik kalıntıların önem kazanması ile bu konuda çalışmalar başlamıştır. Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde yapılaşma süreci, alt başlıklarda dünyadaki gelişimi ve Türkiye'deki gelişimi olarak anlatılmıştır. Tarihsel gelişimi ve yapılaşma ilkelerinin incelenmesinden sonra, arkeolojik alanlarda yapılmış örnekler analiz edilerek bir tipoloji çalışması yapılmıştır.

4.2.1. Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde Uluslararası Yapılaşma İlkeleri

19. yüzyılda Avrupa kentlerinde çeşitli imar çalışmaları sürdürülmüş, 1840'lerden sonra Londra'da çeşitli arkeolojik buluntular ele geçiş, 1870'lerden sonra da benzer koşullar altında Norveç'in merkezi Oslo'da yapılan çalışmalar sırasında Ortaçağ yerleşimlerine ilişkin izler ortaya çıkmıştır. Önceleri arkeolojik araştırmaların hedefi geçmiş kültürlerin izlerini ve heykel, mozaik, duvar resmi gibi sanat değeri yüksek, taşınabilen parçaları ortaya çıkarmak, bunları müzelere almak şeklinde iken, zamanla çabalar kalıntıların yerinde (in-situ) korunması ve kazılan geniş alanların yok olmadan geleceğe aktarılmasına odaklanmıştır. Pompei –Herculaneum gibi 18. yüzyılda kazılan ve ilginç Roma Dönemi buluntuları sunan arkeolojik sitlerin uzun süre bakımsız kalması sonunda, duvar resimlerinin solması, mozaiklerinin dağılması, arkeolog ve koruma uzmanlarını kazı ile koruma olanakları arasında bir denge aramaya yöneltmiş, kalıntıların sürekli bakımla yaşatılması çabaları yoğunlaştırılmıştır (Ahunbay, 2010). Aydeniz'in yapmış olduğu kent arkeolojisi ile ilgili çalışmasında belirttiğine göre; Sarfatij ve Melli, kent arkeolojisinin kavram olarak henüz gelişmediği bu tarihlerde, Oslo ve Londra gibi kentlerde eski insan yerleşimlerinin izlerinin mühendisler tarafından belgelenmesinin, modern kentsel arkeolojinin başlangıcı olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir. Sonraki dönemlerde eski kentlerin keşfedilmesi amacıyla arkeologlar tarafından uzun vadeli bilimsel çalışmalar yapılmaya başlanmış ve 1930'lu yıllarda arkeolojinin önemi gömülü anıtlardan gömülü yerleşimlere doğru değişmiştir. Arkeolojideki bu yeni yerleşim vurgusu kentsel arkeolojinin ayrı bir disiplin olarak gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Aydeniz, 2009).

İkinci Dünya Savaşı'nda büyük zarar gören Avrupa kentleri, savaş sonrasında yenilenme sürecine girmesi ile arkeolojik alan, kentsel arkeoloji kavramı ortaya çıkmış ve gelişmeye başlamıştır. Kentsel gelişme ve yeniden yapılaşma sürecine giren kentlerde tarihi dokular zarar görmeye ve yıpranmaya başlamıştır. Buna karşılık kentsel koruma önem kazanmaya başlamıştır. 1964 yılında Venedik'te toplanan 'İkinci Uluslar Arası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenler Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda bir tüzük hazırlanmış ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bazı ülkeler bu tüzüğe imza atmışlardır. Bu tüzüğün 6. Maddesinde kentsel sitler için önemli bir yaklaşımda bulunulmuş ve 'Anıtların korunması, ölçeğin dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır' denilmiştir. Bu sayede kentsel kültürün bütünüyle korunmasına olanak sağlanmış ve tüzüğe imza atan ülkeler için kentsel korumanın yasal çerçevesi oluşmuştur. Bütün yeniden inşa işlemlerinden vazgeçilmesi, sadece mevcut fakat birbirinden ayrılmış parçaların bir araya getirilmesine izin verilebileceği söylenerek inşaat türü faaliyetlere yasaklama getirilmiştir.

1970'li yıllarda Avrupa'da kent içinde yoğun yeni yapım faaliyetleriyle açığa çıkan arkeolojik kültür katlarının, kurtarma arkeolojisi yöntemiyle hızla belgelenmesi ve değerlendirilmesi çalışmaları, kentsel arkeoloji kavramının gelişmesine yol açmıştır (Tuna,2003). 1975 yılı Avrupa konseyi tarafından 'Avrupa Mimari Miras' yılı ilan edilmiş ve geçmişimiz için bir gelecek sloganıyla bir dizi etkinlik düzenlenmiştir. Sanat değeri taşıyan anıtsal yapıların korunmasından kentsel koruma kavramına geçiş 20. yüzyılda başlamıştır. Anıtsal yapıların tek tek korunmasının yerine bütün halde korunmasının önemi yerleşmeyi oluşturan öğelerin tarihi, biçimsel ve estetik değerlerinin anlaşılmasıyla gerçekleşmiştir.

1965 yılında Venedik tüzüğüne imza atan 25 ülkenin birleşmesi ile Varşova'da kurulan ICOMOS, 1987 yılında 'Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması' başlıklı Washington tüzüğünü yayınlamıştır. Bu tüzükte, tarihi kent ve kentsel alanların geleneksel kent kültürüne ait değerleri barındıran bir belge niteliğinde olduğunun ve bu alanların endüstrileşmeden dolayı tehdit altında olduğu, ihmal edildiği ve yok edildiğinin altı çizilmektedir (ICOMOS, 1987).

Kentlerin koruma ve bütünleşme problemlerini çözme çabalarına çok erken başlayan Avrupa ülkelerinde, söz konusu ulusal ve uluslararası etkinliklerin de etkisiyle, kent arkeolojisinin yasal ve yönetsel çerçevesi oluşturulmuştur. Bu ülkelerde kentlerin tarihi sürekliliğinin korunması iyi bir planlama, güçlü bir finansal destek ve halkın bilinçlenmesi ile gerçekleştirilmektedir (Karabağ, 2008).

1975 yılında yayınlanan Amsterdam Bildirgesi'nde mimari mirasın çevresi ile birlikte korunması gerektiğinin ve bütünleşik koruma politikasının önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Bu mirasın ihmal, kasıtlı yıkım, düzensiz yeni yapılaşma ve aşırı trafik gibi tehlikelerden korunması için iyi bir planlama yapılması gerektiği ve bu planlamada en önemli yetkiye sahip yerel yönetimlerin bu konuda özel bir sorumluluğu olduğu vurgulanmıştır. Planlama ve tarihsel yapıları koruma amaçlı özel kuralları birbirine uyarlayarak birlikte uygulanması, bütünleşik korumayı sağlayabilmek için yapıların, mimarlık kompleksinin ve sitlerin envanterinin hazırlanması gerekliliği belirtilmiştir. Bu envanter ile yerel yetkililere ve yönetimlere ulaştırılarak koruma için bir temel oluşturulmalıdır (Amsterdam Bildirgesi, 1975).

1975 yılında yayınlanan diğer bir tüzük de Avrupa Mimari Miras Tüzüğü'dür. Bu tüzükte mimari mirasın, cehaletin değersizleşmenin, her türden bozulmanın ve ihmalciliğin tehdidi altında olduğu belirtilmiştir. Ekonomik baskılara ve motorlu araç gereksinimlere yerel yönetimlerce boyun eğilmesi sebebi ile kentsel planlamanın yıkıcı olabileceğinden bahsedilmektedir. Mimari mirasın bu tehlikelerden korunması için bütünleşik koruma politikalarının benimsenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Avrupa Konseyi, 1975).

1987 yılında Washington'da toplanan ICOMOS 'Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü'nü kabul etmiştir. Bu tüzük tarihi kentsel alanlarda koruma ile ilgili olarak Venedik Tüzüğü'nü tamamlamak üzere hazırlanmıştır. Kentsel alanlarda yeni yapı tasarımı yapılması gerektiğinde veya eski yapıya yeni bir işlev verilirken mevcut mekânsal oluşuma saygı gösterilmesi gerektiği, özellikle parsel ve oran konusuna dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çağdaş yapı tasarımlarının alanları zenginleştireceği düşünülerek buna engel olunmaması gerektiği söylenmiştir (ICOMOS,1987).

1985 yılında Strasburg'da toplanan Avrupa Konseyi 'Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi'ni yayınlamıştır. Bu sözleşmeye göre, sözleşmeyi kabul eden taraflar tarihi alanlardaki binaların yıkımı, yeni bina yapımı, önemli tadilat çalışmaları ile ilgili proje hazırlanması hususunda bir yasa yoksa bunu çıkarmayı taahhüt etmektedir (1985, Avrupa Konseyi).

1990 yılının Ekim ayında İsviçre'nin Lozan kentinde toplanan ICOMOS tarafından 'Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü' hazırlanarak kabul edilmiştir. Bu tüzük ile evrensel geçerliliği olan ilkeler ve yol gösterici kurallar oluşturulması hedeflenmiştir. Arkeolojik miras için en büyük tehditlerden birinin

bayındırlık projeleri olduğu belirtilmiştir. Bu projeler arkeolojik mirasa en az zarar verecek şekilde tasarlanması temel ilkelerden biri olmalıdır. Arkeolojik mirasın mümkün olduğu sürece yerinde korunması, kazılar sonucunda elde edilen kalıntıların korunma altına alınması gerekmektedir. Arkeolojik alanda yeniden yapılanma mevcut arkeolojik verilere zarar vermeden özenle yapılmalıdır. Özgün niteliklerin korunabilmesi için elde edilen bütün bilgiler değerlendirilmelidir. Yeniden yapılanmanın mümkün olduğunca doğrudan arkeolojik alanın üstüne yapılmaması önerilmiştir.

1969 yılında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ‘Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’ 1999 yılında düzenlemeler ve eklemeler yapılarak yayınlanmıştır. Bu tüzüğe göre; arkeolojik mirası tahrip etmesi muhtemel olan yapılanma planlama değiştirilmelidir. Yapılanma sırasında bulunana arkeolojik mirasın mümkün olduğunca yerinde korunması gerektiği belirtilmiştir (Avrupa Konseyi, 1999). ICOMOS 2011 yılında Paris’te düzenlediği toplantı sonucunda ‘Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması için Valetta İlkeleri’ isimli tüzüğü yayınlamıştır. Bu tüzüğün amacı, tarihi kent ve tarihi alanlarda her müdahale için geçerli olan ilke ve stratejileri önermek olarak belirlemiştir. Bu tüzükte; piyasalardaki küreselleşmesi sonucu şehir merkezlerine göçün arttığı ve bu sebeple büyük kentlerde yapılaşmanın arttığı belirtilmiştir. Tarihi alanlarda yeni yapı yapılması durumunda ise bazı kriterlere uyarak yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Öncelikle, Washington Tüzüğü’nde de belirtildiği gibi, alanın zenginleşmesine katkı sağlayabileceğinden yeni yapının engellenmemesi, fakat yeni yapının bölgeye uyum içinde olması gerekliliği yinelenmiştir. Yeni yapının tarihi alanın mekânsal organizasyonu ile uyum içinde olması ve aynı zamanda yapıldığı dönemin özelliklerini yansıtması, yapı tasarlanmadan önce kent bağlamında analiz yapılırken sadece genel karakter hakkında değil ayrıca oradaki yapılara ait yükseklik, malzeme, cephe karakteri, form renk ve çatı gibi baskın özellikler de analiz edilmelidir. Yeni yapı alanın bütünlüğünü, dokusunu, sürekliliğini bozmadan aşırı kontrast ve parçalamadan kaçınılmalıdır. Fakat alanın ruhunu yansıtan tasarımlara olanak verilmelidir. Ayrıca tüzükte iyi bir koruma planı hazırlanması için; belediyeler, üniversiteler, meslek örgütleri, gönüllü kuruluşlar gibi bütün otoritelerin yönetime dahil edilmesi, tarihi, mimari ekonomik, arkeolojik ve sosyolojik analizleri içeren şehir planlamasına dayandırılarak hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Alanın gelişimini engellemeden korumak için koruma planı, ekonomi, kültür, tarih gibi soyut ve somut unsurları kapsayan disiplinler arası bir çalışma ile hazırlanmalıdır (ICOMOS, 2011).

5.2. Türkiye’de Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde Yapılaşma Kriterleri

Sit alanlarını korumak amacıyla 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 17. Maddesinde ‘Koruma Amaçlı İmar Planı’ yapılması öngörülmüştür. Buna göre; Sit alanı ilan edilen bölgede her türlü inşai ve fiziki işlem durdurulmaktadır. Koruma amaçlı imar planı hazırlanana kadar 3 ay içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmektedir. Üç yıllık süre içerisinde zorunlu nedenlerle koruma amaçlı imar planı hazırlanmazsa süre uzatılır ve bu süreçte geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları geçerli olmaktadır. Koruma kurulunca sit alanı ilan edilen yerlerde, ilan tarihinden önce yapılan bir yapı eğer su basman kotuna kadar yapıldıysa inşasının devamına izin verilmektedir. Su basman kotundan daha az yapılmış yapıların yapımı durdurulmakta, ruhsatları iptal edilmektedir. Kesin yapılanma yasağı bulunan alanlarda bu maddeden yararlanılamamaktadır.

Sit alanları ilk kez 1973 yılında yürürlüğe giren 1710 sayılı Gayrimenkul ve Eski Eserleri Koruma Kanunda tanımlanmıştır. Arkeolojik Sit, tarihi sit, tabii sit ve ören yeri tanımları yapılmış fakat koruması konusunda detaylı bir çalışma yapılmamıştır. 1983 yılında 2863 sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunda yasal ve yönetsel olarak daha kapsamlı açıklamalar yapılmıştır. 2863 sayılı koruma kanunu ile kurulan kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu tarafından 1999 yılında 620 sayılı ilke kararında arkeolojik sitler 3 gruba ayrılmış, koruma ve kullanma kriterleri belirlenmiştir. Bu karara göre III. Derece Arkeolojik sitlerde;

- *“İnşaat izni verilmeden önce ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj çalışmaları gerçekleştirilecektir.*
- *Sondaj çalışmaları varsa, kazı başkanının görüşü alınarak koruma kuruluna iletilecektir*
- *Koruma kurulunun kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilecektir” (620 Sayılı İlke Kararı,1999).*

Sit alanlarında yeni yapılaşma, alanı tahrip eden bir yaklaşım olarak düşünüldüğü için bu karara yadırganarak bakılmaktadır. Madran ve Özgönül (2005)’e göre bu yaklaşım sit alanını bozmaya yönelik bir kavram değildir. Çünkü III. Derece Arkeolojik Sitler planlama yapılması gereken alanlardır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 658 sayılı ilke kararına göre; arkeolojik sitlerde yapılacak her türlü müdahale, alt yapı çalışması ve inşai işlem ilgili müzenin denetimi ile

gerçekleştirilmektedir. Bu da her türlü müdahalenin denetim altında olduğunun ve kazı sırasında çıkacak olan taşınır ya da taşınmaz kültür varlığının koruma altına alınacağına göstergesidir. Bu da düşünüldüğü gibi III. Derece arkeolojik alanı tahrip ve yok edici bir işlem değil, kontrollü ve denetimli bir biçimde korunma kullanma sağlamaktadır. Bu tutum çağdaş koruma kuramlarına uygun bir yaklaşımdır(Madran ve Özgönül, 2005).

2005 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayınlanan 702 sayılı ilke kararında kentsel arkeolojik sit tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre; *“Arkeolojik sit alanları ile birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlar kentsel arkeolojik sit alanlarıdır”*. Bu alanlarda arkeolojik kalıntıların bilimsel yöntemlerle ortaya çıkarılması, planlarının envanter temeline dayalı bir şekilde ivedilikle hazırlanması ve bu planlar onaylanmadan parsel uygulamasına geçilmemesi kararı alınmıştır. Bu alanda yapılacak planlama sırasında; *“Alana gelecek işlevlerin uyumuna, günümüz koşullarının gerektirdiği altyapı hizmetlerinin proje aşamasında kültür katmanına zarar vermeyecek ve toprak kullanımını minimumda tutacak biçimde ele alınmasına, öneri yapı gabarileri ile yapı tekniği ve malzemesinin geleneksel doku ile uyumuna, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak çözümler getirilmesine dikkat edilmelidir”* (702 sayılı ilke kararı, 2005).

2012 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayınlanan 37 sayılı ilke kararına göre; sit alanı ilan edilerek kontrollü yeni yapılanmaya açılan ve müzesi denetiminde temel hafriyatları ve sondajları yapılan alanlarda sıkça kültür varlıklarına rastlandığı, doğal afetler sonucu da (tektonik hareketler, seller, toprak kaymaları vb.) yeraltında bulunan kültür varlıklarının açığa çıkmasının olası olduğu anlaşılmıştır. Bu kalıntıların çıktığı alanlar özel mülkiyette ise kamu mülkiyetine geçirilmesinin sağlanmasını, kamu mülkiyetine geçirilemiyorsa tüm giderleri mülk sahibince karşılanmak üzere öncelikle bilimsel kazısı, korunması (projelendirme ve uygulama) ve yerinde teşhirinin sağlanmasına, ancak kamuya açık sergilenmesine yönelik düzenlemeler asıl amaç olmak üzere mülk sahibinin bu alanda yapmak istediği uygulamalara izin verilebileceğine karar verilmiştir (37 sayılı ilke kararı, 2012).

Sit alanlarının tescili 2863 sayılı kanunun 7. Maddesine göre; Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılmaktadır. Alan ile ilgili yapılan tespitler bölge koruma kurulu kararı ile tescil olur. Bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapıp yapılamayacağı

konusunda karar alma yetkisi Koruma Kurullarına ait olmaktadır. Tescil edilen sit alanlarının korunması sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldirmek ve bunların her türlü denetimini yapmak kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelere yaptırmak, Kültür ve Turizm Bakanlığına ait olmaktadır.

Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plan uygulamasını durdurmaktadır. Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmektedir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda üç yıl içinde koruma amaçlı planı hazırlatıp incelemek ve sonuçlandırmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır.

Yurtiçinde bulunan ve bu kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere, Bakanlığa bağlı “ Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” ile Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları” kurulur. Koruma bölge kurulları, sit alanlarının tescilinden itibaren üç ay içinde geçiş dönemi yapı şartlarını belirlemek, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarına ilişkin uygulamaya yönelik karar almakla yetkilidir. Sit alanlarında her türlü tadilat ve tamirat, inşai ve tamiratlar koruma bölge kurulu izni ile yapılır. Tescil edilen sit alanlarının yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarar görmesine kasten sebebiyet verenler ile koruma bölge kurullarından izin almaksızın inşai ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar iki yıldan beş yıla hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

4.2.2. Arkeolojik Alanda Yapılan Yeni Yapılarda Tipolojik Sınıflandırma

Arkeolojik alanlar, bulunduğu ortama tarihi ve kültürel değer kazandırmaktadır. Bu alanların korunması ve sergilenmesi için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucu seçilen örnekler üzerinden koruma ve sergileme amacı ile kalıntılar üzerine uygulanan yaklaşımlar 3'e ayrılmıştır.

4.2.2.1. Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar

Birinci tip; arkeolojik alan üzerine kalıntılara zarar vermeyecek biçimde tasarlanan strüktür üzerine oturtulmuş, koruma ve sergileme fonksiyonunu barındıran kazıların devam edebildiği uygulamadır.

4.2.2.1.1. Akropolis Müzesi

Yapının Türü: Müze

Mimarı: Bernard Tschumi Architects

Yapının Bulunduğu Şehir, Ülke: Atina, Yunanistan

Yapıldığı Yıl: 2009

Atina kenti Yunanistan'ın 4 milyon nüfusu ile Yunanistan'ın en büyük şehri ve başkentidir. Neolitik dönemden başlayarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan kent tarihi açıdan büyük bir öneme sahiptir. Atina'da, Antik Yunan dönemi eserlerinden Osmanlı hâkimiyetinin olduğu döneme ait eserlere kadar farklı dönem ve üslupların mimari yapıları bulunmaktadır.

Batı uygarlığının referans noktalarından ve Helen uygarlığının kült alanlarından biri olan Atina Akropolü, yalnızca bölgesinde değil evrensel düzlemde de sembol yapılar arasında yer alır. Bölgeyi olağanüstü bir açık hava müzesine dönüştüren çok katmanlı kültür tabakası, doğal ortamda izlenebilen buluntuların yanı sıra kapalı ortamda korunması sergilenmesi öngörülen birçok önemli sanat eserini topluma sunmaktadır. Atina Akropolü eserlerinin sergilenmesi fikri ilk olarak 1865 yılında Kutsal Kaya üzerinde konumlandırılan müze yapısı ile gerçekleşmiştir. 1885'ten sonra ortaya çıkarılan yeni bulguların ikinci bir müze yapısını gerektirmesi, bugün "Küçük Akropol Müzesi" olarak anılan yapının inşasını sağlamıştır. Bu yapı bugünkü biçimini II. Dünya Savaşı sonrası almış, 1965'te resmi açılışı gerçekleşmiştir. Ancak, 1975'te kurulan

Akropol Eserlerinin Restorasyonu Komitesi'nin 19. yüzyılın başlarında Akropol 'den alınarak İngiltere'ye taşınan eserlerin geri alınması kararı, yeni sergileme alanları ihtiyacını doğurmuştur. Tespit edilen ihtiyaca ve ilgili kamu kurumlarının onayına karşın yeni müzenin inşası, 1975, 1979, 1989 ve 2000 yıllarında olmak üzere dört uluslararası mimari yarışmayı içine alan 34 yıllık bir zaman dilimi sonucu gerçekleşmiştir. Son düzenlenen yarışmada Kültür Bakanlığı ve Merkez Arkeoloji Konseyi tavsiyeleri doğrultusunda oluşturulan talimatlar ortaya çıkan müze yapısının ana mimari kararlarında belirleyici olmuştur. Bu kararlar;

- Proje alanında sürmekte olan arkeolojik kazıların müzeye dahil edilmesi
- Sergilerde dış mekan hissini uyanabilmesi için olabildiğince doğal ışık kullanılması
- Müze yapısının içinde yer alacağı kentsel çevre ile dengeli bir ilişki kurması
- İzleyicilerin Akropol üzerinde konumlanan Parthenon'u ve müze içinde sergilenen eserleri bir arada görebilmesi (Akkurt, 2010).

Bu kriterler doğrultusunda Tchumi Architect'in önerisi kabul edilmiştir. Bu projenin seçilmesinde etkili olan etkenler;

- Müze yapısının temel kolonlarının gridal sistem üzerinde yükselmesi
- Büyük yüzeyli cam döşemeleri ile yapının altındaki tarihi çevreye panoramik görüş sağlaması
- Basit bir kurguya sahip iç mekanların oldukça nitelikli sergileme alanları oluşturması
- Parthenon eserlerinin neredeyse açık hava müzesinde gibi yerleştirilmesi (Akkurt, 2010).

Akropolis müzesi taban, orta ve üst olarak ayrılan üç bölümden oluşmaktadır. Yapının sergileme kurgusu kronolojik bir düzene sahiptir. Müzenin alt katında eski şehir kalıntıları, orta katında sergi galeriler ve üst katında Parthenon Frizi bulunmaktadır. Müzenin 8.000 m²'si sergi alanı olmak üzere toplam alanı 21.000 m² dir. Yapı var olan antik şehrin ızgara sokaklarından ve dokusundan referans alarak tasarlanmıştır.² Müze arkeolojik alanın üzerine 100den fazla beton sütun üzerine oturtulmuştur. Bu katta lobi, geçici sergi alanları, mağazalar ve destek üniteleri bulunmaktadır. Müzenin orta katı 10 metre yüksekliğinde bir sergi alanıdır. Bu kata asma kat ile eklenmiş bir restoran ve Akropolis'i gören bir teras eklenmiştir. Üst kat 7

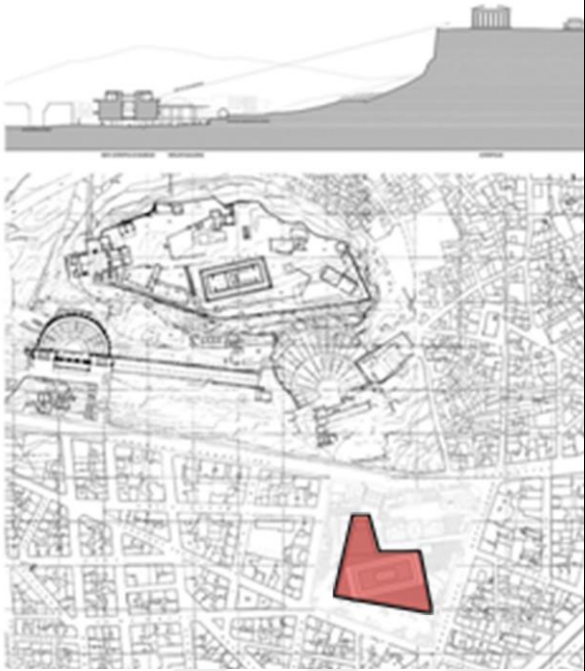
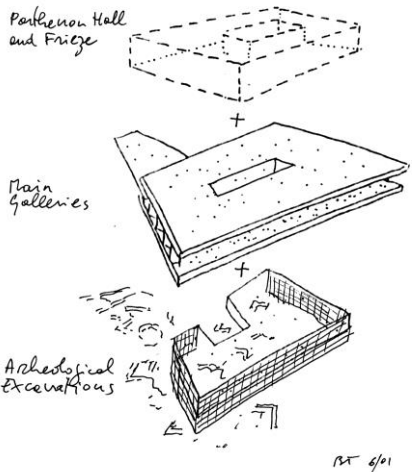
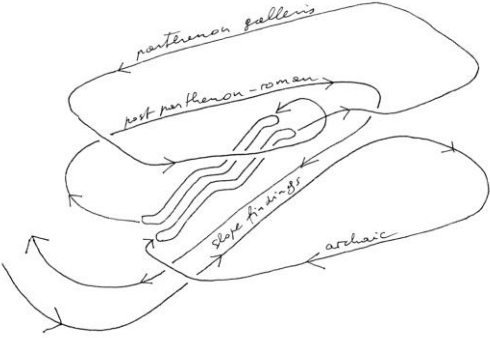

²<https://mtk20152016bahar.wordpress.com/2016/03/27/1metin-1yapi-rowekoetter-collagecity/>

metre yüksekliğinde cam ile kaplanmış Parthenon Galerisidir. Bu kat doğrudan Akropolis'e yönlendirilmek için binadan 23 derece kaydırılarak tasarlanmıştır. Binanın beton çekirdeği bu katta Parthenon Frizi'nin mermer heykellerinin üzerine monte edildiği bir yüzeye dönüşmüştür. Yapının alt katında koruma altına alınmış şehir kalıntıları sergi katından görülebilmektedir. Tasarım yapılırken genellikle yatay çizgiler kullanılarak sade ve basit bir tasarımla dikkati kalıntılar üzerine çekmek amaçlanmıştır.³

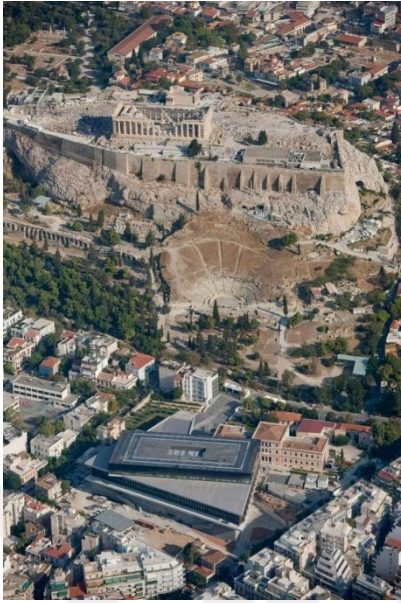

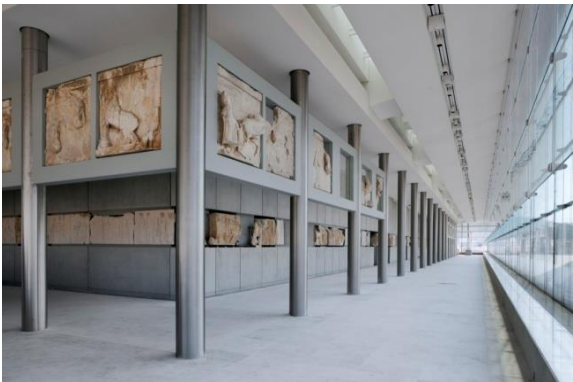

³<http://www.archdaily.com/61898/new-acropolis-museum-bernard-tschumi-architects>

Tablo 4.4 Akropolis Müzesi, Yunanistan³

Vaziyet Planı	Tasarım Kararı
 <p>The site plan shows the Acropolis hill with the new museum building highlighted in red. The plan includes the Parthenon, Propylaea, and other ancient structures, along with the modern museum's footprint.</p>	 <p>Design decision diagrams showing the integration of the new museum with the existing archaeological site. The diagrams illustrate the 'Parthenon Hall and Frieze', 'Main Galleries', and 'Archaeological Excavations'. The design is credited to 'RT 6/01'.</p>
Yatay ve Düşey Sirkülasyon	Kesit
 <p>Diagram of horizontal and vertical circulation showing the flow of visitors through the museum. The diagram is labeled with 'parthenon galleries', 'post parthenon - roman', 'slope link-ups', and 'archaic'.</p>	 <p>Transversal section of the museum showing the vertical circulation and the integration of the new building with the existing site. The section is labeled 'TRANSVERSAL SECTION'.</p>

Tablo 4.5 Akropolis Müzesi, Yunanistan³

Hava Fotoğrafi	Dış Mekan Görüntüsü
	
Dış Mekan Görüntüsü	Dış Mekan Görüntüsü
	
İç Mekan Görüntüsü	İç Mekan Görüntüsü
	

4.2.2.1.2. Antakya Müze Otel

Yapının Türü: Müze, Otel

Mimarı: Emre Arolat

Yapının Bulunduğu Şehir, Ülke: Hatay, Türkiye

Yapıldığı Yıl: 2011- Sürüyor

Hatay Türkiye'nin en önemli eski yerleşim yerlerinden birisidir. Tunç çağından itibaren birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Hititler, Urartular, Mısır ve Perslerin egemenliğine girmiş olan şehirde M.Ö. 300 yılında Antakya kurulmuş ve kent hızla gelişmiştir. Roma ve Bizans imparatorluğunun ardından Emeviler, Abbasiler ve son olarak da Osmanlıların hâkimiyetine girmiştir.

Antakya Müze Otel, Antakya'nın merkezinde Hıristiyan dünyasının önemli hac noktalarından biri olan St. Pierre Kilisesine yakın bir konumda bulunmaktadır. Alana 5 yıldızlı bir otel yapmak amacı ile yapılan başlatılan sondaj çalışmalarında çıkan kalıntılar proje sahibini müze otel fikrine yönlendirmiştir. Otel tasarlanırken;

- Yapıldığı çevrenin niteliklerinden değil alanın oluşturduğu fiziksel verilerden faydalanılmıştır.
- Korunarak ziyarete açık tutulması gereken tarihi kalıntılar ile kamusa kullanıma kapalı olan otel programının oluşturduğu zıtlık tasarımı tetikleyen etmenlerin başında yer almaktadır.
- Kalıntıların karakterize ettiği bu alana yerleşecek olan otel yapısı, içe dönüp kompaktlaşmak yerine barındırdığı programları birbirinden bağımsız hareket edebilen tekil birimler haline getirerek kazı alanının üstüne yayılır.
- Kazı alanındaki kalıntıların yerleri, yapının yere bastığı noktaları belirleyen ana faktör olmuştur.
- Yapının ana taşıyıcısı olan kompozit kolonlar, kazı alanının ortasından geçen dere yatağı izinin açtığı boşluk ve alanın çeperlerinde belirlenmiş noktalarda, kalıntılara olabildiğince zarar vermeden konumlanmıştır.
- Kolonların taşıdığı ana saçak, hem arkeolojik alanı imleyen bir üst örtü, hem de üzerinde balo salonu, toplantı salonu, açık havuz ve sosyal tesislerin bulunduğu, peyzaj ile zenginleşen bir üst platform halini almıştır. Platformun geçirgen yüzeyinde yer yer açılan yarıklar, saçak altının ışık almasını sağlarken arkeolojik kalıntılarla görsel bağlantının da otelin hiçbir alanında kopmamasını sağlamıştır.

- Kazı alanının üzerinde dolaşan köprü ve rampalar ile oluşturulan açık alan parkuru, alanı bir arkeolojik park olarak ziyarete açmaktadır ve kalıntıların yakından görülmesine imkân vermektedir.
- Otelin ana gövdesi, tekil kompartımanlar haline getirilmiş prefabrike yatak odası ünitelerinin istiflenmesiyle oluşmuştur. Çelik kirişlerden oluşan ara platformun üzerine yerleştirilen yatak odaları; yatay bağlantı yolları ve köprüler ile ana dolaşıma bağlanmıştır.⁴

⁴<http://v2.arkiv.com.tr/p11221-antakya-muze-otel.html#top>

Tablo 4.6 Antakya Müze Otel, Hatay

Vaziyet Planı ⁵	
	
Kesit ⁵	
	
Cephe Görsele ⁵	İç Mekan Görsele ⁶
	

⁵<http://www.archdaily.com/180173/antakya-hotel-emre-arolat-architects>

⁶<http://www.emrearolat.com/>

4.2.2.1.3.Afrodisias Müzesi

Yapının Türü: Müze

Mimarı: Cengiz Bektaş

Yapının Bulunduğu Şehir, Ülke: Aydın, Türkiye

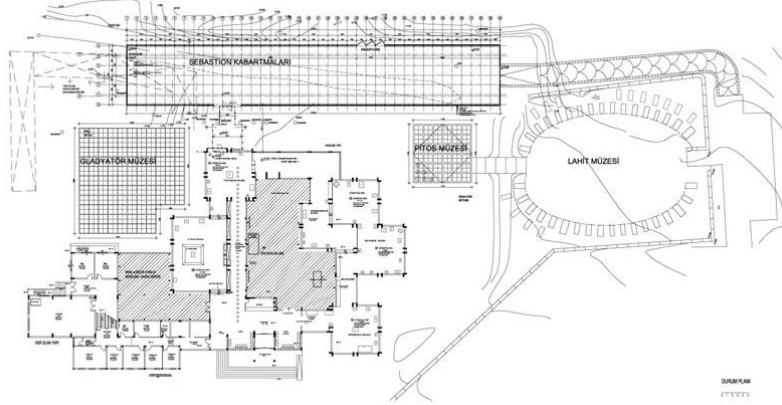
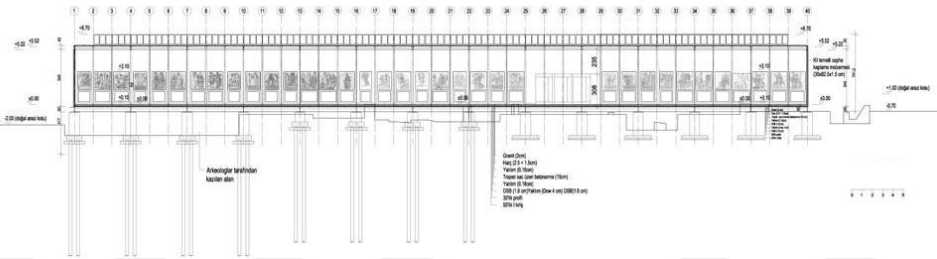

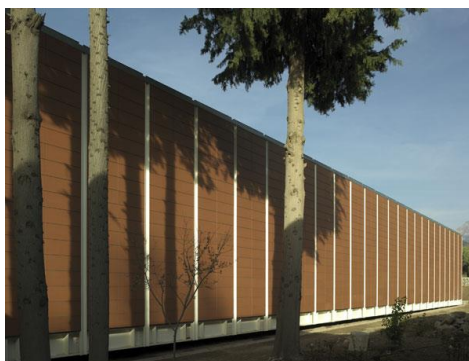

Yapıldığı Yıl: 2007

Denizli'nin Tavas ilçesinden Aydın'ın Karacasu İlçesi'ne giden yolun üzerinde bulunan Geyre Köyünde, 1950lerin sonunda Karya'nın başkenti Afrodisias Antik Kenti bulunmuştur. Kazılarla, eskil çağın en önemli kentsel oylumlar kenti olan Afrodisias agorası, tiyatrosu, odeonu, hamamı, bazilikaları, tapınağı, stadyumu ile ortaya çıkarılmıştır.

1980lerde küçük bir müze inşa edilmiş çıkarılan buluntular burada sergilenmeye başlanmıştır. Daha sonra yeni ve büyük bir müze yapmak yerine bu müzeye ek bir yapı yapılması kararlaştırılmıştır. Ek yapılacak alanda yapılan kazılarda Roma ve Bizans dönemine ait duvar kalıntıları bulunmuştur. Bu buluntulara göre çelik bir yapı tasarımı yapılmış ve yapı hiçbir duvara ve ağaca denk gelmeyecek şekilde kazıklar üzerine yerleştirilmiştir. Yontulara uygun olan 180 cm aralıklı çelik ayaklar, 5.40 m açıklığı geçen çelik kirişlere oturtulmuştur. Böylece yapı havada tutulmuş ve yapının altında kalan kısım görülebilirliği sağlanmıştır.⁷

⁷<http://www.arkiv.com.tr/proje/afrodisyas-ek-muzesi/1410>

Tablo 4.7 Afrodizias Ek Müzesi, Aydın⁸

	
<p>Kesit</p>	
	
<p>Görünüş</p>	
	
<p>Dış Mekan Görüntüsü</p>	<p>Dış Mekan Görüntüsü</p>
	

⁸<http://www.arkitera.com/proje/1410/afrodizias-ek-muzesi>

4.2.2.2. Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar

İkinci tip; inşaat yapım sürecinde bulunan kalıntı doğrultusunda projenin revize edilerek uygulanmasıdır. Bu tip uygulamalarda yapının fonksiyonu farklıdır. Yapı tasarımı revize edilirken kalıntılara ayrı bir giriş ile ulaşma sağlanır ve bodrum kat hizasında sergilemeye olanak verir.

4.2.2.2.1. Verona Popular Bank

Yapının Türü: Banka

Mimarı: -

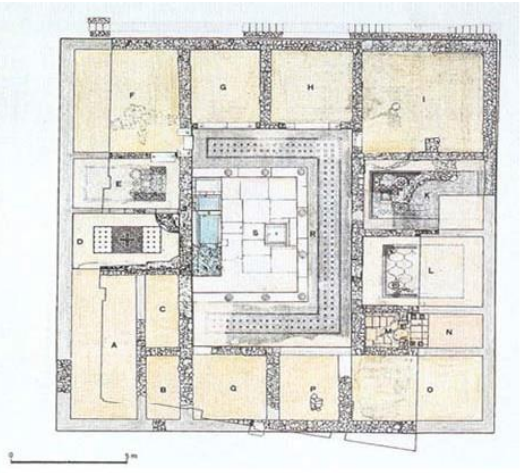

Yapının Bulunduğu Şehir, Ülke: Verona, İtalya

Yapıldığı Yıl: -

Verona şehri İtalya'nın kuzeydoğusunda yer alan antik bir şehirdir. Tarihi açıdan önemli bir kent olan Verona, Antik Roma ve ortaçağ döneminden kalan eserlere sahiptir. Şehir 1999 yılında UNESCO Dünya Mirasları listesine dahil edilmiştir.

Verona'da 1976 yılında Nagora Meydanında yapılan Verona Popular Bank inşası sırasında Domus (Roma Evi) kalıntılarına rastlanmıştır. Sokak kotundan 3.50 metre altında 400 m² büyüklüğünde bir Roma Evi bulunmuştur. Bu önemli kalıntının ortaya çıkarılması ile banka projesi yeniden düzenlenmiş ve bankanın kullanım oranı 1/3 oranında küçültülmüştür. Değiştirilen projede Domus'a bankadan bağımsız bir giriş sağlanmıştır. Alanın dikkat çekmesi için banka faaliyetleri yerli ve yabancı turizme (döviz, turist hizmetleri gibi) yönelik işlevler verilmiştir. Bankanın giriş katına bekleme salonundan kalıntıların görülebilmesi için 2 büyük açıklık bırakılmıştır (Alpan,2005).

Tablo 4.8 Verona Popular Bank, Verona (Alphan, 2005)

Dış Mekan Görüntüsü	Dış Mekan Görüntüsü
	
Dış Mekan Görüntüsü	Plan
	
İç Mekan Görüntüsü	Dış Mekan Görüntüsü
	

4.2.2.3. Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar

Üçüncü tip; kalıntıyı koruma ve sergileme amaçlı inşa edilen kabuk yapılarıdır.

4.2.2.3.1. Arkeoloji Pavilyonu

Yapının Türü: Pavilyon

Mimarı: Benjamin Beckers, Jonas Kröber

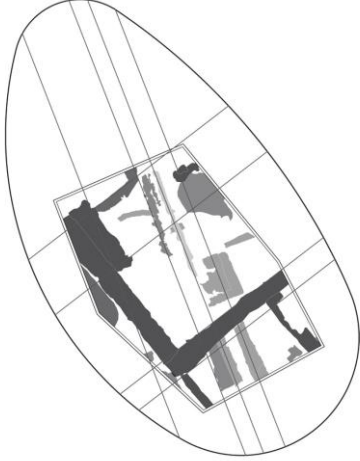
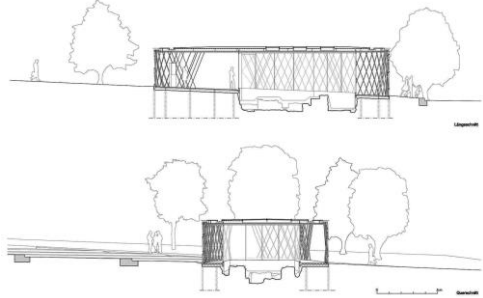
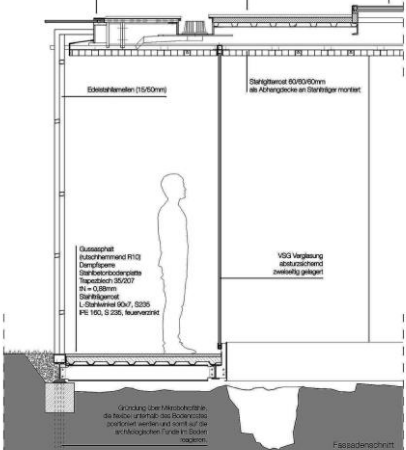

Yapının Bulunduğu Şehir, Ülke: Aachen, Almanya

Yapıldığı Yıl: 2009

Almanya'nın kuzeybatısında bulunan Aachen şehrinde yer almaktadır. Şehirde UNESCO Dünya Miras Listesine ilk alınan yapılardan biri olan Aachen Katedrali bulunmaktadır. Kent merkezinde bulunan Elisen Bahçe'sinde yapılan kazılar sırasında Neolitik Çağdan Orta Çağa kadar uzanan (M.Ö. 470- M.S.-1500) önemli kalıntılar bulunmuştur. Bu alanın korunabilmesi için 60 m² alanın üzerine yapılan koruyucu yapı bir yarışma ile seçilmiş ve uygulanmıştır. 2 kısımdan oluşan koruyucunun iç kısmında kalan kalıntının üzeri cam bir fanus ile korunmaktadır. Sergi alanı olarak tasarlanan kısım ise çelik bir üst örtü ile örtülmüş ve çapraz çelik şeritlerle etrafı çevrilmiştir. Bu tasarımla parka gelen insanlarda merak uyandırma amaçlanmıştır. Alanın inşası sırasında en zorlayıcı etkenlerden biri kazı alanına müdahale etmeden yapıyı inşa etmek olmuştur. Zemindeki geniş başlıklı kirişler 32 adet kazık temelin üzerine oturtulmuştur. Üst kısımdaki metal profiller beton ile doldurulmuş ve asfalt ile kaplanmıştır. Sergi alanını çevreleyen çelik profiller üst örtüyü taşıırken alanın kolonsuz geçilmesine de olanak vermiştir.⁹

⁹<http://www.archdaily.com/474262/archaeological-pavilion-kadawittfeldarchitektur>

Tablo 4.9 Arkeoloji Pavilyonu, Aachen⁹

Plan	Kesit
	
Detay	Dış Mekan Görüntüsü
 <p>Edelblechlamellen (15/50mm)</p> <p>Stahlblechzeit 60/10/100mm als ACHFangschicht an Stahlträger montiert</p> <p>Querschnitt Innenwandwand F102 Dampfsperre Stahlblechzeitplatte Innenblechzeit 20/20/7 12 x 40/100mm Stahlblechzeit L. Stahlblechzeit 20/20/7 12 x 40/100mm, feuerverzinkt</p> <p>VSG Verglasung absturzschend zweifachig gelagert</p> <p>Wichtung über Metallblechzeit als tragende Fläche des Bodenbelags zweifachig gelagert und damit auf die im Holzgerüst. Stahlblechzeit lagern.</p> <p>Fassadenschnitt</p> <p>0 1m</p>	
İç Mekan Görüntüsü	İç Mekan Görüntüsü
	

4.2.2.3.2.Karatepe Açık Hava Müzesi

Yapının Türü: Açık Hava Müzesi

Mimarı: Franco Minissi, Turgut Cansever

Yapının Bulunduğu Şehir, Ülke: Osmaniye, Türkiye

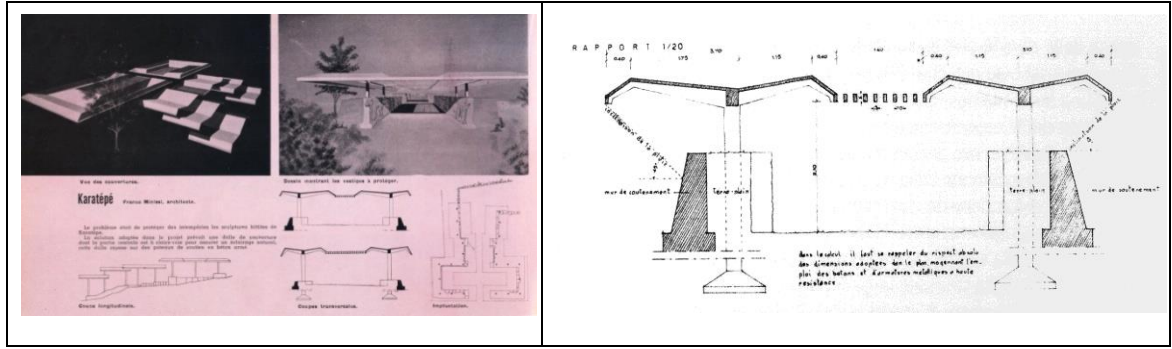
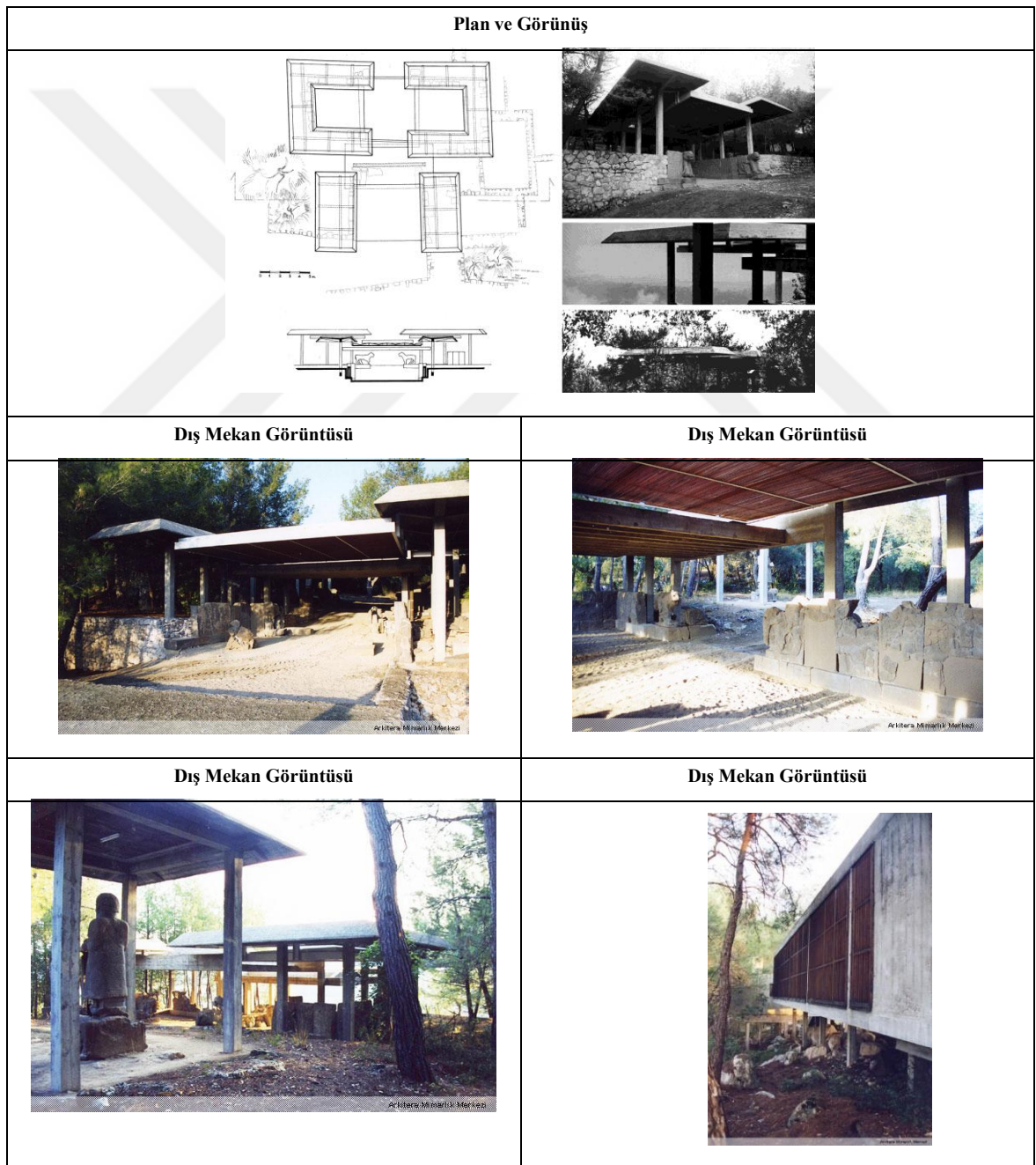
Yapıldığı Yıl: 1957 - 1961

Osmaniye'nin Kadirli ilçesinde bulunan Karatepe'deki kazılar 1947 yılında başlamıştır. Kazılarda tarihi M.Ö. 8.-7. yüzyıllara dayanan, düzenli aralıklarla yerleştirilmiş masif kulelerle desteklenen ve poligonal bir çevre duvarı ile korunan bir Geç Hitit kalesini gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu eserleri korumak amacıyla ilk olarak kalıntıların Ankara'ya ya da Adana'ya taşınması düşünülmüştür. Fakat o dönemde ulaşımında yaşanan zorluklar ve Karatepe'yi Kadirli'ye bağlayan bir yol olmaması sebebi ile bu düşünceden vazgeçilmiştir. Gün yüzüne çıkartılan kalıntılar hava şartlarından olumsuz etkilenip zarar görmeye başlaması ile koruyucu yapı ihtiyacı oluşmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak için İtalya'da Merkezi Restorasyon Enstitüsü'nde mimar olan Franco Minissi tarafından koruyucu tasarımı yapılmıştır. Bakanlığa teslim edilen projenin mevcut kotlara göre hazırlanacak olan yapı uygulama projesi ise Turgut Cansever tarafından çizilmiştir.¹⁰Bu proje;

- Yapı malzemesi olarak beton seçilmiş ve yapıldığı döneme göre modern bir tasarım yapılmıştır
- Yapı saçaklar ve onu taşıyan kolonlardan oluşmaktadır.
- Yapı alttaki tarihi kalıntının biçimlerine uygun olarak tasarlanmıştır.
- Üzeri örtülen eserlerin hem korunması hem de karanlıkta kalmamaları için saçaklar dengeli bir aydınlık, gölge ilişkisi oluşturacak biçimde düzenlenmiştir.¹¹

¹⁰http://www.mimarizm.com/kose-yazilari/karatepe-sacaklari-ve-muelliflik-sorunu_126312

¹¹<http://v2.arkiv.com.tr/p1519-karatepe-acikhava-muzesi.html>

Tablo 4.10 Franco Minissi tarafından tasarlanan Karatepe Açık hava Müzesi planı ve kesiti¹⁰**Tablo 4.11** Karatepe Açık hava Müzesi, Osmaniye¹¹

4.2.3. Bölüm Değerlendirmesi

Kentleşmenin artması ve teknolojinin gelişmesi ile şehir merkezinde bulunan arkeolojik kalıntılar tehlike altına girmiştir. Bu tehlikeleri azaltmak için uluslararası kuruluşlar, arkeolojik kalıntının korunması ile ilgili tavsiyeler içeren bildirgeler hazırlamışlardır. Arkeolojik kalıntının korunmasını öneren bildirge ile başlayan süreç, daha sonra bütünleşik korumanın önemi, envanter oluşturulması ve kalıntıların gelecek nesillere aktarılması, bu alanlara yapılacak olan yeni yapıların işlevi ve tasarımı gibi konularda önerilerde bulunmuştur. Korumanın bir devlet politikası olması halinde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Arkeolojik kalıntıya ulaşılan bir alanda devlet;

- Bilgi sahibi uzmanlara ulaşılması,
- Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli ekonomik desteğin sağlanması,
- Kalıntının zarar görmemesi için yasal düzenlemelerin oluşturulması ve bu düzenlemeyi sağlayacak kontrol merkezlerinin oluşturulması
- Çalışmaların ardından kalıntının dış etkenlerden korunması
- Halkın arkeolojik kalıntı hakkında bilgilendirilmesi
- Arkeolojik kalıntının sergilenmesi hususunda önemli görevleri bulunmaktadır.

Türkiye’den ve dünyadan Arkeolojik Sitler üzerine inşa edilmiş yapılar arasından seçilen örnekler incelendiğinde yapıların;

1. Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar
2. Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar
3. Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar

şeklinde mekânsal biçimleniş gösterdiği görülmektedir. Arkeolojik alanda yeni yapı örnekleri analiz edilerek oluşturulan bu tipoloji incelendiğinde, ulaşılan kalıntının niteliği ile uygulanacak olan koruma yönteminin ilişkisi görülmektedir. Kazı alanında ulaşılan kalıntıların bir mimari yapı olması, bir döneme ışık tutacak nitelikte olması ya da sadece bir mimari öğeye ait parça olması yapılacak projenin büyüklüğü ve kalıntının sergilenmesi açısından önemli bir kriter oluşturmaktadır. Arkeolojik kalıntıya ulaşılan alanın konumu da yeni yapıya kriter oluşturan farklı bir etkidir. Bu etken, büyük ölçekli bir otel projesi ya da sadece sergileme ve koruma fonksiyonlu bir yapı projesi hazırlanması bağlamında önemlidir. Bütün örneklerde ortak olan; taşıyıcı sistemin

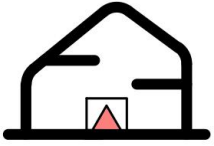

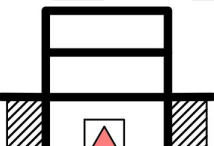
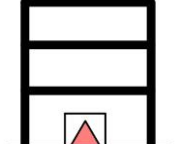
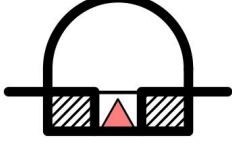

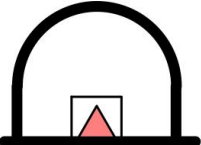
arkeolojik kalıntıya göre şekillenmesidir. Kalıntıya zarar vermeden uygulamaların tamamlanması bütün çalışmalarda ortak hedef olmalıdır.

Arkeolojik alan üzerine yapılan ve sondaj kazısı sırasında kalıntıya ulaşılan yapılarda koruma- sergileme biçimleri grafikleştirilmiştir (Tablo 4.12). Bu grafikleştirme yapılan her tipoloji için;

- Temel Hizasında Koruma
- Bodrum Hizasında Koruma
- Üst örtü ile Koruma olarak ayrılmıştır.

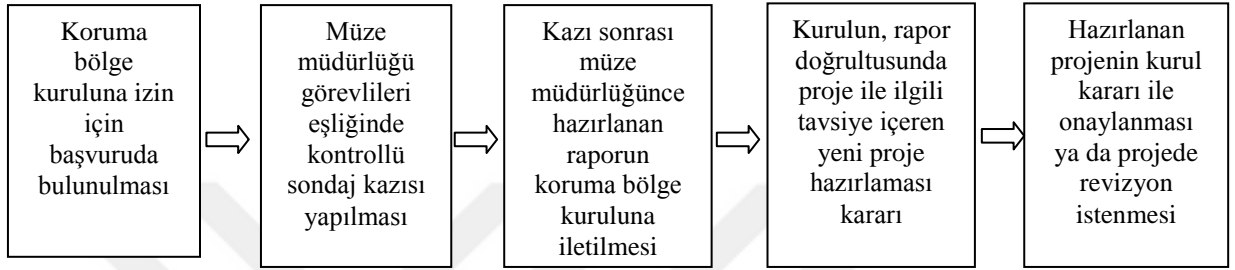

Tablo 4.12 Arkeolojik Alanda Mekânsal Biçimleşme Grafikleri Tablosu

Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar	Temel Hızasında Koruma		Koruma: Arkeolojik kalıntı yapının temel kotunda koruma altına alınmıştır. Sergileme: Sergi ve gezinti platformları ile sağlanmaktadır
	Bodrum Hızasında Koruma		Koruma: Arkeolojik kalıntı yapının bodrum kotunda koruma altına alınmıştır. Sergileme: Sergi ve gezinti platformları ile sağlanmaktadır
	Üst Örtü ile Koruma		Koruma: Arkeolojik kalıntı yapı bünyesinde ya da ek olarak şeffaf bir koruyucu ile korunmaktadır. Sergileme: Sergi ve gezinti platformları ile sağlanmaktadır.
Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar	Temel Hızasında Koruma		Koruma: Arkeolojik kalıntı temel hizasında koruma altına alınmıştır. Sergileme: Zeminde şeffaf yapı malzemesi kullanılarak kalıntının sergilenmesi sağlanmıştır. Bazı örneklerde sergileme bulunmamaktadır.
	Bodrum Hızasında Koruma		Koruma: Arkeolojik kalıntı yapının bodrum katında koruyucu bir fanus içine alınarak ya da herhangi bir koruyucu kullanılmadan koruma altına alınmıştır. Sergileme: Her projede sergileme fonksiyonu olmamakla birlikte bazı örneklerde kalıntının çevresinde gezinti alanı oluşturulmuştur.
	Üst Örtü ile Koruma		Koruma: Arkeolojik kalıntı yapı bünyesinde ya da ek olarak şeffaf bir koruyucu ile korunmaktadır. Sergileme: Kalıntının çevresinde oluşturulan sergi alanları ile sağlanmıştır. Her yapıda sergileme fonksiyonu bulunmamaktadır.
Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar	Temel Hızasında Koruma		Koruma: Koruyucu üst örtü ya da ek olarak şeffaf yapı malzemesi ile arkeolojik kalıntının korunması sağlanmıştır. Sergileme: Arkeolojik kalıntının çevresinde oluşturulan sergileme alanları ve platformlar ile sağlanmıştır.
	Bodrum Hızasında Koruma		Koruma: Koruyucu üst örtü ya da ek olarak şeffaf yapı malzemesi ile arkeolojik kalıntının korunması sağlanmıştır. Sergileme: Arkeolojik kalıntının çevresinde oluşturulan sergileme alanları ve platformlar ile sağlanmıştır.
	Üst Örtü ile Koruma		Koruma: Koruyucu üst örtü ya da ek olarak şeffaf yapı malzemesi ile arkeolojik kalıntının korunması sağlanmıştır. Sergileme: Arkeolojik kalıntının çevresinde oluşturulan sergileme alanları ve platformlar ile sağlanmıştır.

Türkiye’de koruma yasal olarak uygulanmaya koyulmuş olsa da denetleme mekanizmasının oluşturulamaması sebebi ile birçok tarihi yapı ve arkeolojik kalıntı yok olmuştur. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarının kurulması ile denetim sağlanmaya çalışılmıştır. 1999 yılında yayınlanan 620 sayılı ilke kararı ile Arkeolojik Sitlerde derecelendirme yapılmıştır ve III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapıya izin veren bu kararda denetlemem ve proje onayı tamamen KTVKKB’na bırakılmıştır.

III. Derece Arkeolojik Sitlerde yeni yapı süreci şu şekilde ilerlemektedir;

Şekil 4. 1 III. Derece Arkeolojik Alanlarda Yeni Yapı Süreci

KTVKKB’nun projeyi onaylamasının ardından bu kararı ve projeyi denetleyen herhangi bir kuruluş yoktur. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının projenin tamamlanmasından sonra herhangi bir denetim sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak yapıya müdahale için başvuruda bulunulduğu takdirde KTVKKB’dan onay alınması gerekmektedir. Bu sorunlar neticesinde Arkeolojik Sitlerde koruma bağlamında sistemli bir işleyiş olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.13 Arkeolojik Alan ile İlgili Uluslararası Kuruluşların Aldığı Kararlar

Yıl	Hazırlayan Kuruluş	Sözleşme-Tüzük Adı	Arkeolojik Alan ile İlgili Alınan Karar
1956	UNESCO	'Arkeolojik Kazılarda Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı'	Arkeolojik kazılarda uygulanacak kriterlerin genel hatları çizilmiş, insanlık tarihinin bütün toplumları temsil ettiği düşüncesi ile mümkün olan her yerde korunması gerektiği vurgulanmıştır
1964	--	Venedik Tüzüğü	Anıt kavramına, tek yapı ile birlikte yerleşmeyi de kapsayan bir içerik kazandırmıştır
1969	Avrupa Konseyi	'Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi'	Avrupa arkeolojik mirasının korunması için ulusal bir envanterin hazırlanması, kazıların nitelikli kişiler tarafından yapılarak bilimselliğinin garanti altına alınması, kazılardan elde edilen bilginin yayılması, izinsiz kazıların engellenmesi gibi konular hakkında ülkelerin sorumlulukları belirtilmiştir.
1972	UNESCO	'Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'	Planlama sürecindeki önem, korunacak kültürel ve doğal mirasın finansal, teknolojik ve maddi ihtiyaçlarının sorumlu devlet tarafından koruma politikasının benimsenmesi ve korunan mirasın toplum yaşamında bir işlev vermenin gerekliliğini vurgulamıştır
1975	Avrupa Konseyi	'Amsterdam Bildirgesi'	Bütünlük korumanın önemi, mimari mirasın ihmal, kasıtlı yıkım, düzensiz yeni yapılaşma ve aşırı trafik gibi tehlikelerden korunması için iyi bir planlama yapılması gerektiği belirtilmiştir.
1984	Avrupa Konseyi	Arkeoloji ve Planlama Toplantısı	Şehir merkezlerindeki gelişimin tarihi mirasa zarar verdiği, yetkili kişiler arasındaki iletişim eksikliği, arkeolojik tekniklerin geliştirilmesi, yapılan geliştirme planlarının arkeolojik kalıntılara zarar vermemesi gerektiği takdirde değiştirilmesi önerilmiştir.
1987	ICOMOS	Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Sözleşmesi	Kentsel alanlarda yeni yapı tasarımı yapılması gerektiğinde mevcut mekânsal oluşuma saygı gösterilmesi gerektiği, çağdaş yapı tasarımlarının alanları zenginleştireceği düşünülerek buna engel olunmaması gerektiği söylenmiştir.
1990	ICOMOS	Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü	Arkeolojik mirasın mümkün olduğu sürece yerinde korunması, kazılar sonucunda elde edilen kalıntıların korunma altına alınması, yeniden yapılanmanın mümkün olduğunca doğrudan arkeolojik alanın üstüne yapılmaması önerilmiştir.
1992	Avrupa Konseyi	Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi	Arkeolojik rezerv alanları oluşturarak eserlerin gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanması, envanter çalışması yapılması, arkeolog, inşaat mühendisi ve şehir planlamacıları tarafından koordineli olarak planlama yapılması önerilmiştir.
2011	ICOMOS	Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması için Valetta İlkeleri	Yeni yapının bölgeye uyum içinde olması gerekliliği, tarihi alanın mekânsal organizasyonu ile uyum içinde olması ve yapıldığı dönemin özelliklerini yansıtması, yapı tasarımı oradaki yapılara ait yükseklik, malzeme, cephe karakteri, form renk ve çatı gibi baskın özellikler de analiz edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Zaman içerisinde yayınlanan Bildirge ve sözleşmelere bakıldığında, dünyada arkeolojik alanda korumanın öneminin arttığı görülmektedir. İlk çalışmalarda tek yapı bazında koruma ile ilgili kararlar ve öneriler getirilirken zamanla yapının çevresi ile korumanın önemi anlaşılmıştır. Uluslararası yayınlar ve bildirgeler incelendiğinde bütün arkeolojik sitlerde uygulanması gereken önemli koruma kararları şu şekilde sıralanabilir;

- Arkeolojik Sitlerde yeni yapı yapılması, kültür varlığına ulaşılması ve bu kültür varlığının kazandırdığı tarihi bilgi açısından önemlidir
- Arkeolojik Alanlarda koruma iyi bir planlama ile mümkün olmaktadır
- Bütünleşik koruma ile kent içinde ulaşılan arkeolojik kalıntıların hem korunması hem de sergilenmesi mümkündür.
- Arkeolojik Alanlarda disiplinler arası bir çalışma ile mümkün olan en iyi koruma yöntemi uygulanmalıdır.

5. III. DERECE ARKEOLOJİK SİTLERDE MEKÂNSAL BİÇİMLENİŞ ANALİZİ

Çalışma kapsamında örnek alan seçerken kriter; bölge koruma kurullarının aldıkları kararları karşılaştırabilmek ve Arkeolojik Sitlerdeki farklılaşmaya karşı tutumu kontrol edebilmek olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda III. Derece Arkeolojik Sit olarak ilan edilmiş; Konya kentinde bulunan sur duvarları, benzer özellik gösteren Antalya Kaleiçi'nde bulunan sur duvarları ve antik dönem kalıntıları ayrıca kalıntıların farklılaşması açısından Side Antik Kenti'nde bulunan antik dönem kalıntıları üzerinde yapılmış temelinde arkeolojik kalıntı bulunan yeni yapılar seçilmiştir. Bu yapıların seçilirken tipolojik sınıflandırma bağlamında;

1. Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılar
2. Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılar
3. Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılar

Arasından her farklı tipolojiye yer vermek üzere, projesine ve diğer süreçlere erişilebilen örnekler seçilmiştir. Bu bağlamda;

1. Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapılardan örnek olarak;

- Kaleiçi- Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parsel
- Kaleiçi- Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parsel
- Side Antik Kenti- Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parsel
- Side- Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parsel
- Konya- Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parsel
- Konya- Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parsel

2. Yapının Fonksiyonu ile Biçimlenen Yapılardan örnek olarak;

- Konya- Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parsel
- Konya- Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parsel
- Konya- Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parsel
- Konya- Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parsel

3. Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapılardan örnek olarak;

- Kaleiçi - Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parsel

örnek olarak seçilmiştir.

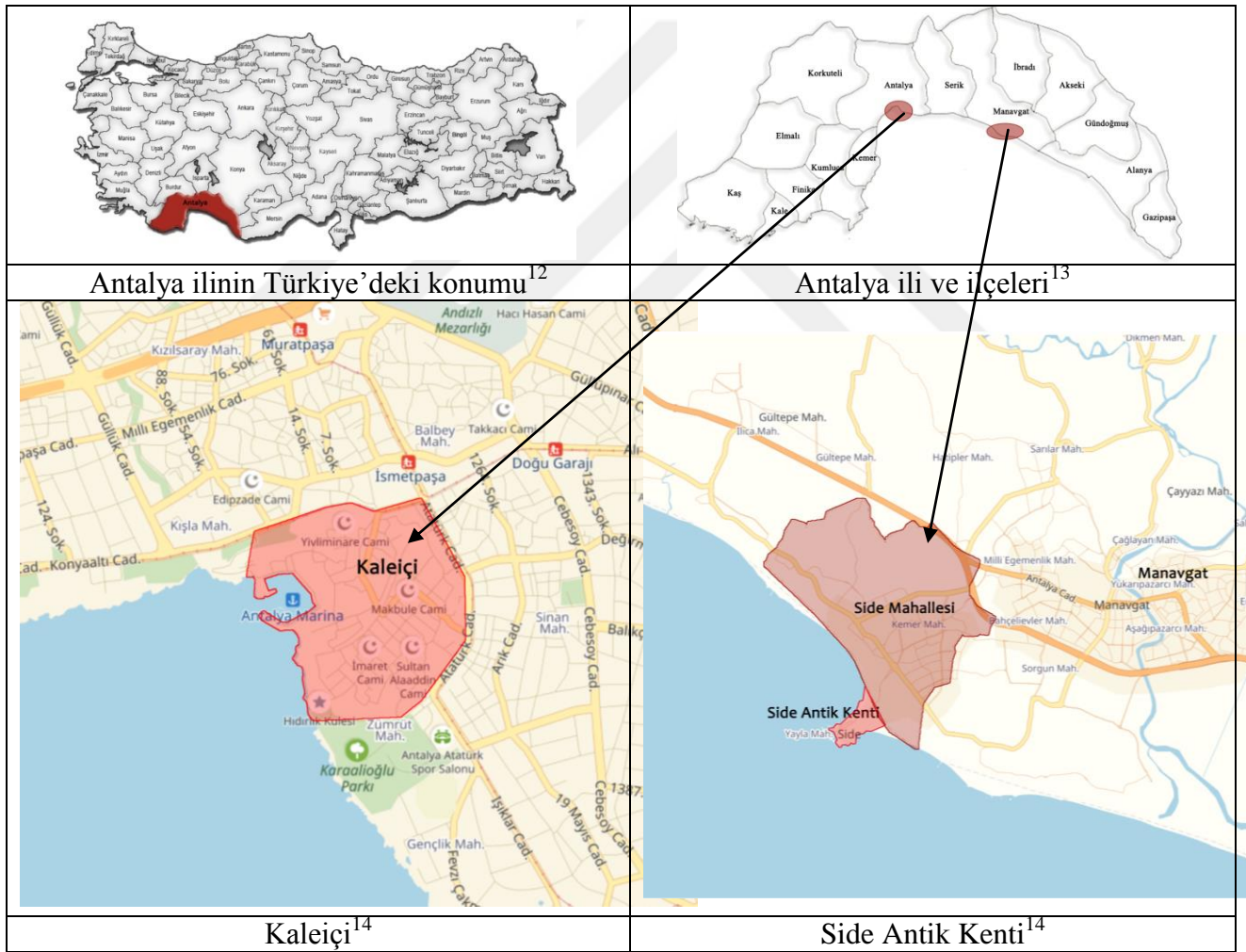
Örneklere; müellif büro, belediye ve koruma kurullarından; yapıların projelerine ve ilgili süreçlere ulaşılmıştır. Yerinde gözlem, fotoğraflama ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Örnek olarak seçilen yapılar; proje süreci, kurul süreci, inşa süreci ve kullanım süreci kriterleri ile analiz edilmiştir.

5.1. Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nde Bulunan III. Arkeolojik Sit Alanı Üzerinde Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi

Antalya ili tarih öncesi devirlerden itibaren farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, kültürel miras açısından zengin bir kenttir. Antik dönemden Osmanlı dönemine kadar yerleşim yeri ve liman olarak kullanılan Kaleiçi ve Side Antik Kenti çalışma alanı olarak seçilen alanlardandır. Öncelikle bu iki yerleşim yerinin tarihi gelişimi, ardından imar planlaması ve koruma süreci anlatılmış devamında ulaşılan örnekler analiz edilmiştir.

Tablo 5. 1 Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nin Türkiye'deki Konumu

¹² <https://simplemaps.com/resources/svg-tr/> den alınan harita üzerinden düzenlenmiştir.

¹³ <https://snappygoat.com/> dan alınan harita üzerinden düzenlenmiştir.

¹⁴ Yandex Map'den alınan görsel üzerinden düzenlenmiştir.

5.1.1. Antalya Kaleiçi'nin Tarihsel Gelişimi ve Koruma Süreci

Antalya kenti birçok kaynakta II. Attalos tarafından Kaleiçi'nde 4.yüzyılda (M.Ö.) kurulduğu söylene de Doğu Garajı Mezarı kazılarında ortaya çıkan bulgular II. Attalos'dan önce küçük bir balıkçı kasabası kimliğinde var olduğunu göstermektedir (Kayır, Salim, 2005). Liman ve gerisinde gelişen Antik Attaleia Kenti M.Ö. 2.yy. dan itibaren kesintisiz iskân görmüş ve günümüze kadar gelebilmiştir (Keskinılıç, 2008). Antalya sırasıyla Roma, Bizans ve Selçuklu egemenliğine girmiş ardından Osmanlı sancağı olarak kullanılmış bir liman kentidir. Antalya Kaleiçi dar sokakları, avlulu konakları, tarihsel-kültürel ve anıtsal yapılarıyla doğal, arkeolojik ve kentsel siti bir arada bulunduran karmaşık sit alanıdır (Kayır, Salim, 2005).

Kaleiçi, iç ve dış surlarla çevrilmiş kent merkezi olarak kullanılan farklı milletlere aynı anda ev sahipliği yapmış bir bölgedir. İlk surların liman kısmına Helenistik dönemde yapıldığı, Hadrian döneminde genişletildiği anlaşılmaktadır. İkinci surlar ise X. yüzyılda Bizans'ın zayıflamasına bağlı olarak inşa edilmiştir. Bu sayede kent küçültülmüş ve liman güvenliği artırılmaya çalışılmıştır (Tanyeli, 1986).

Harita 5. 1 Antalya İli, Merkez Kaleiçi'ne ilişkin 1/10.000 ölçekli eski bir harita (Keskinılıç,2008)

Selçuklu döneminde farklı milletlere ev sahipliği yapan Kaleiçi I. Alaeddin Keykubat tarafından iç surlarla ayrılmıştır. Bunun sebebi Hıristiyan ve Müslüman halkı birbirinden ayırarak kentte düzen ve güvenliği sağlamaktır. Şehrin doğusuna Hıristiyanlar batısına ise Müslümanlar yerleştirilmiştir. Yahudilere ise ayrı bir mahalle verilmiştir (Kayır, Salim, 2005).

M.S.1426'da, Antalya Bölgesinin tamamen Osmanlı Devletine bağlanması sonrasında 1919 yılında Mondros mütarekesi uyarınca, İtalyanların Antalya'yı işgal etmesine kadar geçen sürede Osmanlı yapılarının etkinliği görülmektedir (Keskinkılıç, 2008). Bu dönemde kentsel olarak büyük değişikliklere uğramayan kent, yerleşim olarak surların dışına doğru büyümeye başlamıştır. Yine bu dönemde çarşı tamamen sur dışına çıkmıştır (Tanyeli,1986).

XIX. yüzyılın sonlarına kadar Kaleiçi'nin surları ve kulelerden XX. Yüzyıla gelindiğinde kulelerden 20. yüzyıla gelindiğinde dış sura ait sadece yedi kule ve güneydoğu bölümünde bir kısım duvarın kalabilmiştir. Koruma kavramının gelişmemiş olması ve bilinçsizlik neticesinde alan tahribata uğramıştır. 1914 yılında sur içi, ticari ve yerleşim alanının sur dışına taşınmasıyla önemini kaybetmeye başlamıştır ve 1935-1940 yıllarında surların büyük kısmı yıkılmıştır (Gökalp, 2008).

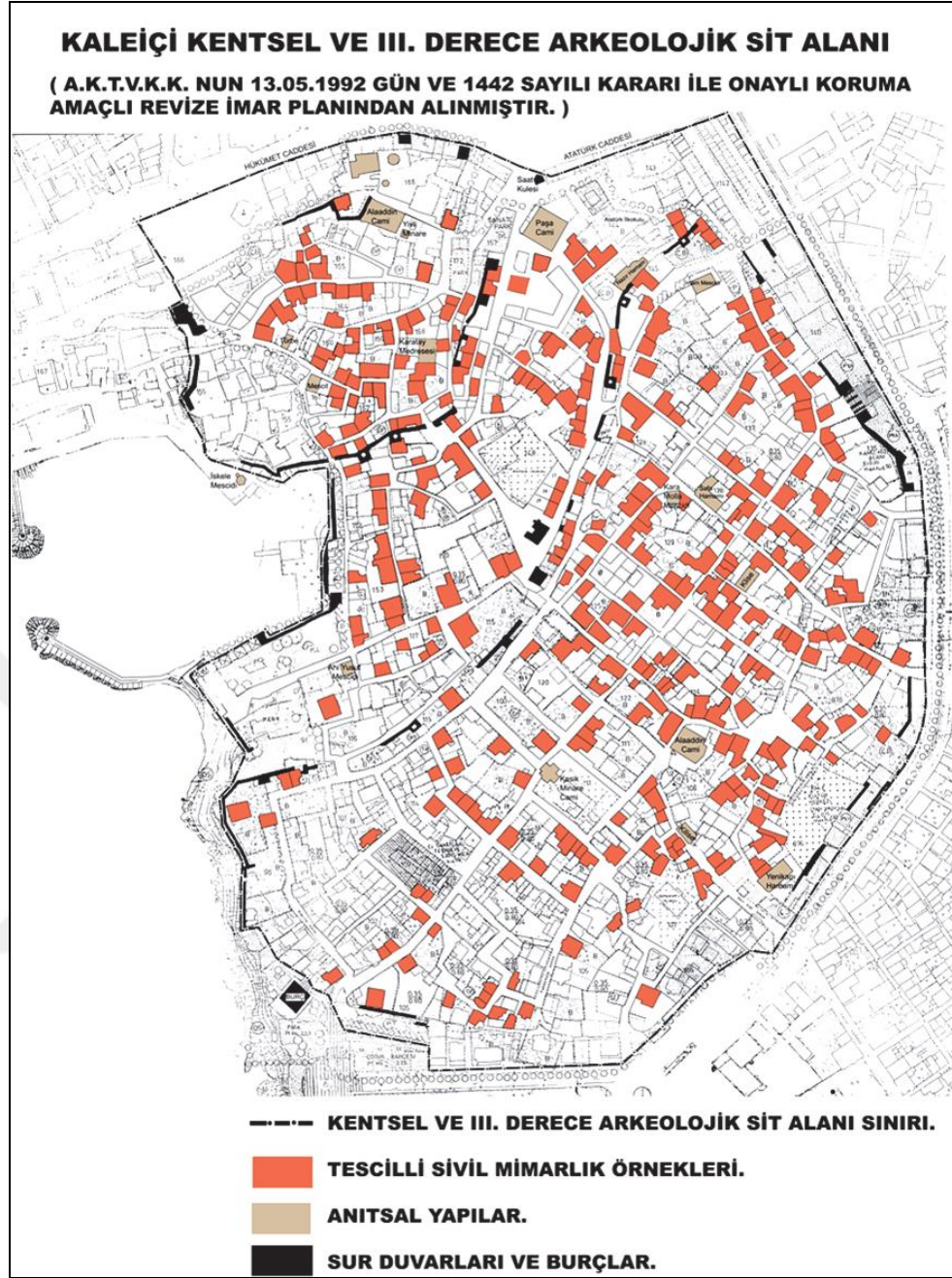
Antalya'nın gelişim sürecine bakıldığında ilk olarak kent planlama çalışmalarına 1950'li yıllarda başlanmıştır. İlk kent planı, İller Bankası tarafından hazırlanmış ve 1957 yılında İmar İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Kaleiçi, GEEAYK tarafından 09.06.1973 gün ve 7176 sayılı kararı ile Sit Alanı ilan edilmiştir.1974 yılında başlatılan 'Antalya Yat Limanı ve Kaleiçi Restorasyonu' devlet eliyle yürütülen ilk kapsamlı çalışmadır. Bu çalışma Kaleiçi'nin değişim ve dönüşümüne de ivme kazandırmıştır. GEEAYK tarafından 22.09.1979 tarih ve A-1850 sayılı kararla Koruma Geliştirme İmar Planı hazırlanmıştır. 08.07.1982 yılında İmar ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanan plan hem tarihsel- kültürel mirasın değerlendirilmesi hem de bütüncül bakışla ekonomik işlerlik kazandırmıştır (Kayır, Salim 2005). Fakat planda fonksiyon dağılımı yapılmaması bütün alanda turizm ve turizme yönelik ticaretin gelişmesine sebep olmuştur. Bu yönelme, tescilli yapılarda yapının yeni alacağı fonksiyona ilişkin potansiyeli zorlayarak sivil mimarlık örneklerinin özellikle plan tiplerinin yitirilmesine sebebiyet vermiştir (Keskinkılıç, 2008). Boş parsellerdeki yapılanma her bölgede aynı emsal ve yükseklik kararları ile (E:0,50, hmax: 9,50) gerçekleşmeye başlamıştır. Bu yapılaşma kararları belirgin sınır eşikleriyle kent merkezindeki katlı yapılaşmadan korunabilmiş, geleneksel dokusunu, günümüze kadar

koruyarak yaşayabilmiştir. Ayrıca Kaleiçi için hazırlanmış mevcut plan kararları ve çeşitli kurul kararları ile getirilen I.- II.Derece Arkeolojik Sit, Tarihi-Kentsel Sit, Doğal Sit gibi tanımlar alanın bir bütün olarak algılanmasını ve değerlendirmesini zorlaştırmıştır (Gül,2006).

Harita 5. 2 GEEAYK'nun 22.09.1979 tarih ve A-1850 sayılı kararı ile onanan ve daha çok turizm amaçlı olarak ele alınan Kaleiçi Koruma Geliştirme İmar Planı (Keskinkılıç,2008)

Bu sorunlar sebebiyle Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca (AKTVKKBK) 1982 yılında koruma planında revizyon istenmiştir. Bu revizyon ODTÜ Prof. Dr. Mustafa Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı tarafından yapılmış ve Antalya Koruma Kurulunun 13.05.1992 gün ve 1442 sayılı kararıyla yürürlüğe girmiştir.

Harita 5.3 Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 tarih ve 1442 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı Revize İmar Planı (Keskinliç, 2008).

Bu koruma planı ile;

- Tüm alan Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir.
- Tescilli yapıların onarımında her yapının ana müdahale ilkeleri ışığında kendine özgü projelendirilmesi temel alınmıştır. Buna göre tescilli yapılar;
 - Mimari, sanat, estetik, belge değerleri
 - Yapının özgünlük derecesi ve değişmişlik durumu
 - Yapısal durumu ve malzemesi
 - Yapının yeni kullanımları için sahip olduğu potansiyel
 - Onarabilme potansiyeli kriterleri baz alınarak projelendirilmelidir.
- Tescilli kültür varlıklarının yeniden yapımına ilişkin olarak ‘Yeni Müdahale Biçimleri’ başlığı altında farklı müdahale biçimleri belirlenmiştir. Bunlar;
 - Aynen korunacak yapılar,
 - Yapısal durumu analiz edilerek basit müdahale ötesinde müdahale gerektiren yapılar
 - Yıkmadan, iç mekanda gerekli konfor ve kullanım şartlarının gerektirdiği müdahalelerin yapılacağı yapılar
 - Dış cephesi yıkılmadan aynen korunacak, içte her türlü değişiklik yapılacak yapılar
 - Aynı cephelere uyularak tüm cephelerin yenilenebileceği yapılar.
- Diğer koruma planının aksine yeni yol açım ve yol genişletmeye izin verilmesi yerine yaya yolu ile ulaşım ağırlık verilmiştir.
- Yeni planda yapılar; yeni yapılar, doymuş yapılar ve tescilli sivil mimarlık örnekleri olarak 3’e ayrılmıştır.
- Doymuş yapı kararı getirilen parsellerdeki yapılar, ekonomik ömürlerini yitirmedikleri sürece bu parsellere yeni yapı hakkı verilmemektedir. Bu yapılarda sadece konfor koşullarının gerektirdiği müdahaleler ile basit onarım yapılabilmektedir. Bu yapılara ticari bir işlev getirilememektedir.

Yeni Yapılarda:

- Taks:0,35'e, kat sayısı ise 2'ye düşürülmüştür.
- 100 m²'den büyük parsellerde yeni yapı hakkı almış yapılara sadece konut ve sosyal-kültürel amaçlı kullanım kararı getirilmiştir.
- 100 m²'den küçük ve çevresindeki parsellerle tevhit olanağı olmayan parsellere de konut yapılamamakta, h=4,50m'yi geçmeyen E=0,80 ile perakende ticaret amaçlı yapı yapılabilmektedir.
- Çatı katı, çekme kat, bodrum katı ve düz çatı yapılamamaktadır.
- Doymuş yapı kararı getirilen parsellerdeki yapılar, ekonomik ömürlerini yitirmedikleri sürece bu parsellere yeni yapı hakkı verilmemektedir. Sadece konfor koşullarının gerektirdiği müdahaleler ile basit onarımlara izin verilmektedir ve bu yapılara ticari bir işlev getirilememektedir kararı verilmiştir. Fakat daha sonra Antalya Koruma Kurulunca uygun bulunan, plan hükmü değişikliğiyle bu yapılar yıkılıp plan hükümlerine göre yeniden yapıldığında ticari kullanım hakkı verilmiştir.
- Alanın Arkeolojik Sit Alanı olması sebebi ile yapılacak olan her türlü kazının Müze Müdürlüğü denetiminde yapılmasına karar verilmiştir.
- Taşıt ve yaya yolu ayrılarak mevcut kadastral yollar kullanılmıştır.

1992 yılında alınan 1442 sayılı karara ek olarak Antalya Bölge Koruma Kurulu tarafından plan kararları çıkarılmıştır. Bu karara göre;

- Bir parselde birden fazla yapı yapılabilir. Bu parsellerde 3 tip uygulama yapılabilir.

Bu uygulamalar;

1. *İskan Edilebilir Yapı Hakkı Alacak Parsellerde;*

-İkinci yapı ayrı olarak inşa edilecektir

-Maksimum h:6.00 metredir

-İkinci yapının konumu etüt ile belirlenecektir.

-Her iki yapının tabanda oturma alanı maksimum 160m²'dir.

2. *Servis Yapısı Hakkı Alacak Parseller;*

-İskân edilemezler

-Maksimum h:3.00 metredir.

-Parseldeki ana yapının işlevinin ayrılmaz bir parçası olarak kullanılırlar.

-Buldukları parsel alanının %10'unu aşamazlar.

-Maksimum taban alanı 30 m²'dir.

3. İskan Edilebilir Yapı Hakkı Alacak Taşınmaz Kültür Varlığı Parselleri;

-Yeni yapının yeri etüt ile belirlenir.

-Maksimum h:6.50 metredir.

-Yeni yapının taban alanı mevcut kültür varlığının taban alanını, eğer mevcut kültür varlığının alanı 80 m²'den büyük ise 80 m²'yi geçemez.

- Bodrum kat yapılamaz.
- Yeni yapı yapılırken izlenecek yöntem olarak;
 - Parselin yakınında tescilli kültür varlığı veya Antalya koruma kurulunca onaylanmış bir yeni yapı varsa yapı adası yapı, avlu duvarı, kuyu ve cephe etütleri (1/200 ve 1/500) hazırlanacaktır.
 - Herhangi bir kültür varlığı yok ise karşı yapı adasından cephe etüdü yapılacak ve öneri hazırlanacaktır.
 - Etütler yapılırken; adadaki dolu-boş oranı, mevcut yapıların adaya oturma biçimi, buldukları ada ve komşu adalardaki gabariler, yapı kitle, cephe ve form düzenlemeleri, malzeme etüdü ve işlev şeması hazırlanacaktır.
- Mimari biçimlenme;
 - Çatı katı, çekme kat yapılamaz
 - Temiz kat yüksekliği en az 2.70 m.dir.
 - Saçak altına kadar hmax:6.50 m.dir
 - Düz çatı yapılamaz. Çatı eğimi %33'ü geçemez.
 - Yol cephesinde açık çıkma yapılmaz
 - Bodrum kat yapılmaz.
 - Zemin kattan sonra kapalı çıkma yapılabilir.
 - Pencere ve kapılarda, 1/1.5 ve ½ oranı tavsiye edilir.
 - Pencere açılan cepheler arsa sınırına 3.00'den fazla yaklaşamaz (1442 sayılı karar, AKTVKBBK).

5.1.2.Side Antik Kenti'nin Tarihsel Gelişimi ve Koruma Süreci

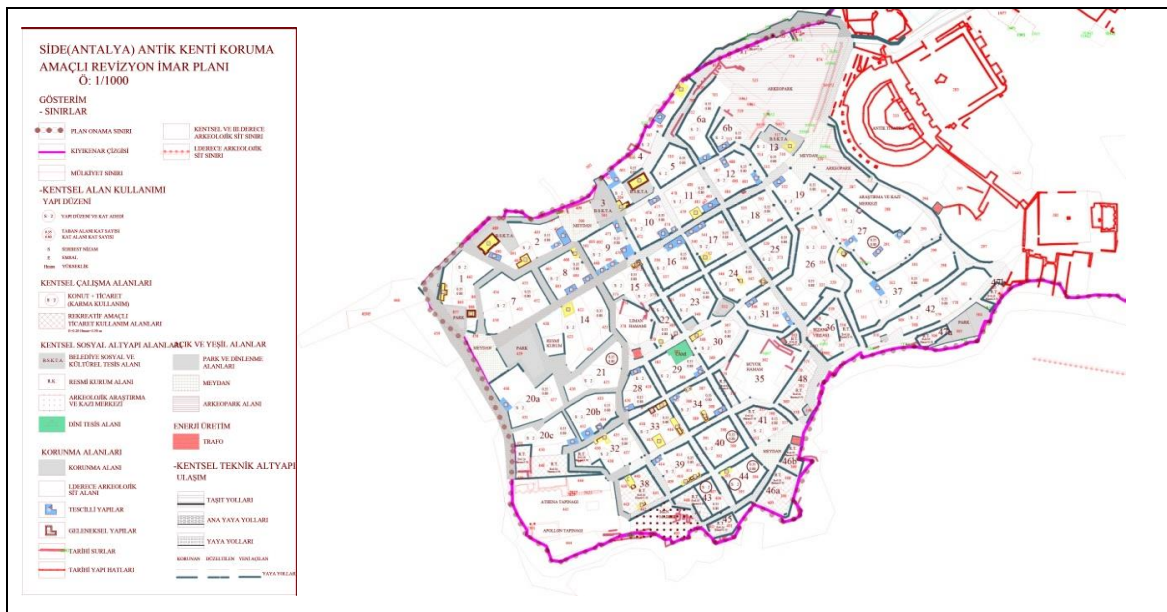
Side, Antalya kent merkezine 70 km Manavgat İlçesine 7 km uzaklıkta konumlanan bir yarımadadır. Side, 2014 Mart Genel Seçimlerine kadar Side Belediyesi tarafından yönetilmiş ve seçim sonunda Manavgat Belediyesine bağlanmıştır (Atalay,2016).

Kuruluş tarihi net olarak bilinmeyen Side, M.Ö. 6. yüzyılda Lydia Krallığı ve ardından Perslerin hakimiyetine girmiştir. M.Ö. 334 yılında Büyük İskender, M.Ö. III. yy. Ptolemaiosve M.Ö. 218 de Suriye egemenliği altına girmiştir. M.Ö. 190 da Suriye kralı III. Antiokos ile Rodos donanması arasında Side önlerinde yapılan deniz savaşında, III. Antiokos'un yenilmesi ile Side bağımsız kalmış ve parlak dönemi başlamıştır. önemli bir ticaret ve kültür merkezi haline gelen Side M.Ö. 78 yılında Romalılara bağlanmıştır (Kaderli,2009).

Side'nin imar faaliyetleri M.S. II. ve III. yy. da politik rahatlama tarım ve denizcilik, ticaretin gelişmesi ile birlikte artmıştır. Birçok zengin yurttaş bu anıtları desteklemiş yeniden veya onarımlarına katkıda bulunmuştur. II. ve III. Yüzyılda 'Metropolis' olarak gösterilen Side, bu dönemde altın çağını yaşamış olup bir daha bu kadar gelişmişlik ve refah içinde olamamıştır. VI. yüzyılda doğal afetler ve salgın hastalıklar sebebi ile kentin nüfusu azalmıştır. X. yüzyılda Arap akınlarıyla kent zarar görmeye ve halk tarafından terk edilmeye başlamıştır. XIII. yüzyılda Selçukluların eline geçmesiyle Side'de yerleşim tamamen son bulmuştur. 19. yüzyıl sonları, 20. yüzyıl başlarında Giritli göçmenler, şehrin tiyatro ile deniz arasındaki güney kesimine yerleştirilerek, 'Selimiye' köyü kurulmuştur .Kent üzerinde yapılan yüzey araştırmaları, kazılar ve tarihsel araştırmalar ışığında, tarihsel sürecinde Side kentinde Helenistik, Roma, Bizans ve Geç Osmanlı olmak üzere fiziksel olarak 4 dönemin izlerine rastlamak mümkündür (Atalay,2016).

Turizm açısından önemli bir noktada bulunan Side'de imar faaliyetleri 1980li yıllarda başlamıştır. Bölgede hızla gelişmekte olan turizm sektörü, artan turizm yatırımlarıyla birlikte, özellikle 1985–1990 yıllarından sonra önemli ölçüde nüfus artışına neden olmuştur. Bu nüfus artışı, beraberinde fiziksel alan ve altyapı ihtiyacını getirmiş, kıyıda bulunan orman alanları, 1. ve 2. sınıf tarım alanları ve kumul alanlar, hızla kentsel alanlara ve turizm yerleşimlerine dönüşmüş ve dönüşmeye devam etmektedir (Alparslan,2009).

Bölgede yapılan ilk planlama çalışmaları Side Antik kenti ve çevresinde gerçekleşmiştir. Side Antik Kenti planlaması, tarihi ve doğal özellikler gösteren çevrenin düzenlenmesi, geliştirilmesi ve bir planlama çalışması içinde yeni kentsel işlevlerle bütünleşmeye konu olması bakımından Türkiye’de ilk girişimdir. 1984 yılında onaylanan planla başlayan gelişmeler, Side Antik Kenti’nin giderek tanınmasıyla hızlanmış ve yakın çevrenin de gelişmesine neden olmuştur. 1985-1990 yılları arasında bölgedeki planlama çalışmalarına taban oluşturacak 1/25.000 ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı yapılmıştır. Side 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı 30.09.1991 tarihinde onanmış, 1/1.000 ölçekli uygulama planları ise 10.12.1996 tarihinde yapılmıştır. 1991 yılında onanan Side Nazım İmar Planı, 09.03.1999 tarihinde Side Belediyesi tarafından 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli imar planlarında yapılan revizyonlar sonucu değişikliğe uğratılmış ve turizm tesisi yapılması halinde emsali sabit kalmak şartı ile kat yüksekliği 6,50 m’den (iki kat) 9,50 m’ye (üç kat) çıkarılmıştır. Bu sayede burada bulunan ikinci konut tercihli kullanım alanlarının turizm tesislerine dönüştürülmesinin yolu açılmıştır. 1/5.000 ölçekli Manavgat Nazım İmar Planı, Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı esas alınarak 2005 yılında yapılmıştır (Alparslan, Ortaçşeme, 2009). 2010 yılında Side Belediyesi tarafından 28 Ekim 2010 tarihinde başlatılan Side Antik Kenti Koruma Amaçlı İmar Planı 19 Mart 2013 gün ve 1497 sayılı kararla Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Harita 5. 4 Side Antik Kenti Koruma amaçlı İmar Planı (Manavgat Belediyesi)

Bu plana göre III. Derece Arkeolojik Sit üzerinde yeni yapı yapma hükümleri;

- İmar parseli 85 m² den küçük arsalar komşu parsel ile tevhid edilmelidir aksi takdirde yeni yapı yapılamaz.
- Bu alanlara inşaat izni verilmeden önce ilgili Müze Müdürlüğü ya da Side Kazı Başkanlığı tarafından yapılacak sondaj kazısı sonrası hazırlanacak kazı raporu A.K.T.V.K.B.K. 'na iletilip onay alınmalıdır.
- Ön bahçesiz uygulamalarda yapı düzeni bitişik nizam ya da ayırık nizam olabilir. Ön bahçeli uygulamalarda yapı düzeni ayırık nizamdır.
- Parsel büyüklüğü 430 m²den küçük parsellerde birden fazla yapı yapılamaz.
- Maksimum bina taban alanı 60m², minimum bina taban alanı 30 m²dir.
- Ayırık nizam uygulamalarında bina arası mesafesi en az 6m'dir. Bahçe mesafesi en az 3m'dir.
- Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit alanı içerisinde hiçbir şekilde temelsiz, portatif, geçici vb. hiçbir yapı yapılamaz.
- Yeni yapıların taban kenarları oranları 1/3 ile 1/1 arasında tutulacaktır.
- Tek katlı yapıların bina yüksekliği maksimum 3.50m., iki katlı binaların maksimum yüksekliği 6.50 m. 'dir.
- Eğimden yararlanılarak kat yapılamaz.
- Su basman kotu 0.50m. 'yi aşamaz.
- Komşu parsel sınırına ve komşu binalara 2m. 'den fazla yaklaşmamak koşuluyla ile derinliği 1m'yi geçmeyen, cephenin orta noktasına yerleştirilen kapalı veya açık çıkma yapılabilir.
- Cephelerde kapı ve pencere açıklıklarının cephe alanına oranı %20'den fazla olamaz.
- Tüm cephelerde kemer kullanımına izin verilmeyecektir.
- Çatılar kırma veya beşik, en çok %33 eğimli olacaktır.
- Yeni yapılacak yapılarda, surlara yaklaşma mesafesi en az 3 metredir (1497 sayılı karar, AKTVKKBK).

5.1.3. Antalya Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nden Seçilen Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi

Bu bölümde Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nden seçilen örnekler, ulaşılan bilgiler, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu(AKTVKKBK)'nun kararları, müze müdürlüce yazılan raporlar doğrultusunda incelenmiştir.

Tablo 5. 2 Kaleiçi¹⁵ ve Side Antik Kenti¹⁶'nden seçilen yapıların konumları

¹⁵ Keskinılıç(2008)'den alınan harita üzerinden düzenlenmiştir.

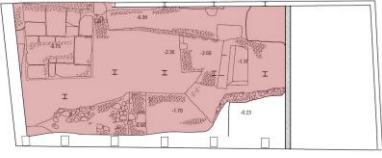
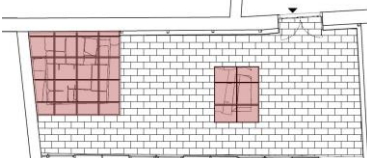
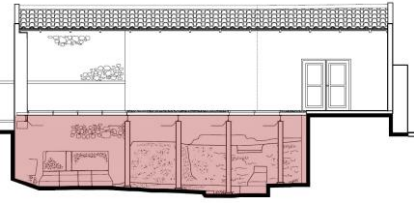
¹⁶ Manavgat Belediyesi'nden alınan harita üzerinden düzenlenmiştir.

5.1.3.1.Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parsel

Tablo 5. 3 Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Sergi Salonu
	Yapının Konumu	Karanlık sokak 148 ada,15 parsel/Kaleiçi
	Yapıldığı Yıl	2013
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Yalnızca Koruma ve Sergileme Fonksiyonlu Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi	
		
<p>Antalya ili Kaleiçi ilçesinde III. Derece Sit Alanında bulunan, 148 ada 15 nolu parselden çıkarılan Attalia Antik Kentinden kalan önemli yapı kalıntısı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 2006 yılında özel mülkiyetten belediyeye tasfiyesine karar vermiştir. Fakat parselin belediye bünyesine alınmaması ve alanın Kaleiçi Sokak Sağlıklaştırma programı dahilinde değerlendirilmesi kararı ile alana hiçbir işlem uygulanmamıştır. Bu sebeple kalıntıların çöp ve bitki kalıntıları ile kaplandığı tespit edilmiştir. Parsel sahibi 2012 yılında AKTVKKB'na;</p> <ul style="list-style-type: none"> Parselin çevresini bitişik parsel duvarları ile uygun olacak şekilde yöresel taş ile kum-kireç karışımı harç kullanarak çevirmek Parsel içindeki arkeolojik yapı kalıntısını korumak için Kaleiçi'nde örnekleri bulunan cam örtü ile örtmek içten ve dıştan ışıklı görünümünü vermek Parseli çim ve mevsimlik çiçeklerle yeşil alan olarak düzenlemek <p>İstediklerini belirten bir dilekçe ile başvuruda bulunmuştur.</p>		

Tablo 5. 4 Karanlık Sokak 148 Ada 15 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Biz Mimarlık Ofisi)

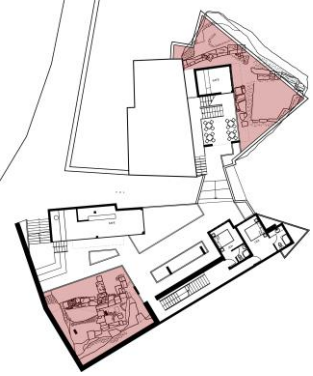

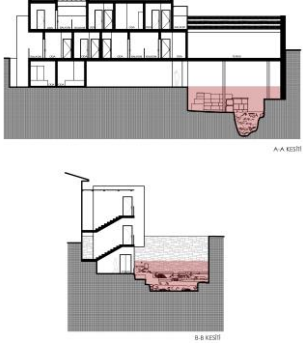
		+0.60 KOTU	+2.80 KOTU	KESİT
				
Proje Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Kalıntıların üzeri lamine cam ile örtülmüştür • Kalıntılar alt kottan aydınlatılmıştır • Sergi Salonu ile aynı kotta olan cam döşemlerin üzerinde gezilebilen, aynı zamanda kalıntıların da sergilenmesi sağlanmış olan bir tasarım hazırlanmıştır. • Zemin kotu kalıntı kotundan çelik profil kolonlarla yükseltiyle oluşturulmuştur. Kolonlar kalıntılara basmayacak şekilde yerleştirilmiştir. • Çelik kirişler de kalıntılara göre yerleştirilip arasına cam lamine döşeme yerleştirilmiştir. • Taş duvar ve ahşap kapı kullanılarak geleneksel dokuya sahip sokağa uyumlu bir cephe tasarımı yapılmıştır. 	Kurul Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • 2013 yılında Biz Mimarlık Tarafından AKTVKKB'na koruyucu ve sergileme amaçlı yapı önerisi sunulmuş ve kabul edilmiştir. 	
İnşa Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Proje kalıntılara zarar vermeden, kurul onayı aldığı hali ile uygulanmıştır. 	Kullanım Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Yapı projede öngörüldüğü gibi, bitişik parseldeki otel bahçesinden girişi olan bir sergi salonu olarak kullanılmaktadır. 	

5.1.3.2. Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parsel

Tablo 5. 5 Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi	
	Yapının İşlevi Otel
	Yapının Konumu Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parsel/ Kaleiçi
	Yapıldığı Yıl Yapımı devam etmektedir
	Sit Derecesi III. Derece Sit Alanı
	Örnek Tipi Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
	
<p>III. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunan 3 parsel tek bir projede birleştirilmiştir. Sondaj kazısı esnasında ulaşılan basamakların korunması kararı ile Biz Mimarlık tarafından alanda gezi ve sergileme fonksiyonu olan bir otel projesi hazırlanmıştır. İlk hazırlanan proje yalnız bir tasarıma sahip, tescilli sivil mimari örneklerine öykünmeyen bir cepheye sahip bu proje kurul tarafından kabul edilmemiştir. Projenin kabul edilmemesi sebebi ile cephe bazında değişimler yapılmış ve 2012 yılında kurula sunulmuştur. Onay alan projenin yapımı sürmektedir.</p>	
	
<p style="text-align: center;">Hazırlanan İlk Projenin Görselleri</p>	

Tablo 5. 6 Uzun Çarşı Sokak 148 ada 3-4-31 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Biz Mimarlık Ofisi)

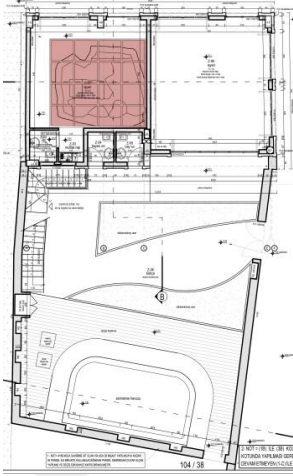

	-2.80 KOTU	+0.80 KOTU	+3.80 KOTU	KESİT
				
Proje Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Komşu parselde bulunan tescilli yapıdan 1.50 metre çekilerek ve parseldeki kalıntılara taşıyıcıların basmayacağı şekilde inşaat alanı belirlenmiştir Cepheler, Kaleiçi genelindeki son dönem Osmanlı sivil mimarlık örnekleri dikkate alınarak geliştirilmiştir. Yanıdaki tescilli binadan farklı olarak yeni yapıldığına işaret etmesi için yol cephesinde bulunan merdiven klasik korkuluk yerine, boylu boyunca küçük ahşap dikmeler kullanılmıştır. 		Kurul Süreci	<ul style="list-style-type: none"> III. Derece Sit Alanında bulunan, 148 ada 31 no'lu parselde 2010 yılında Müze Müdürlüğüne yapılan kazılar sonucu bazı basamaklara rastlanmıştır. Herhangi bir temel bağlantısı ya da plan vermeyen taşlar geç dönem yapı elemanı olarak kullanıldığı raporlanmıştır. Bu elemanların herhangi bir yapılaşma altında kalmadan korunması görüşü kurula iletilmiştir. Biz mimarlık tarafından 2012 yılında hazırlanan ve AKVKBK tarafından onaylanmıştır.
İnşa Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Proje kalıntılara zarar vermeden, kurul onayı aldığı hali ile uygulanmaktadır. 		Kullanım Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Yapı henüz tamamlanmamıştır.

5.1.3.3. Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parsel

Tablo 5.7 Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi	
	Yapının İşlevi Restoran
	Yapının Konumu Hesapçı Sokak 104 ada 35 parsel/Kaleiçi
	Yapıldığı Yıl 2016
	Sit Derecesi III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
	
<p>Kaleiçi 104 ada 35 parselde bulunan alan, AKVKBK tarafından ‘Doymuş Yapı’ kararı getirilen bölgede yer almaktadır. 2015 yılında alanda bulunan mevcut yapının yıkılıp yerine yeni yapılması için kurula başvuruda bulunulmuştur. Kurul, parseldeki yapının yıkılarak Müze Müdürlüğü eşliğinde yapılacak sondaj kazısı ve bu kazının neticesinde Müze Müdürlüğüne hazırlanan rapor neticesinde yeni projenin hazırlanmasına karar vermiştir.</p>	

Tablo 5. 8 Hesapçı Sokak 104 Ada 35 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Üreğen Mimarlık Ofisi)

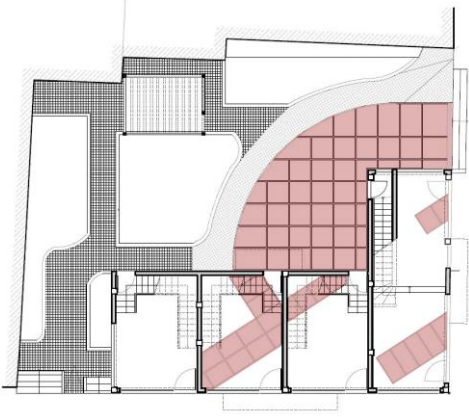
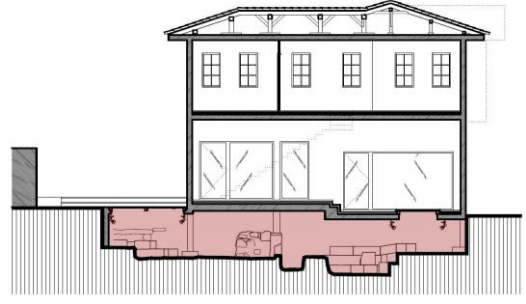
ZEMİN KAT PLANI		KESİT	
			
Proje Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Yapı, zemin katta iki adet iş yeri ve 1. katta otel hizmeti vermektedir. Yapı, zemin katta iki adet iş yeri ve 1. katta otel hizmeti vermektedir. Altında kalıntı bulunan iş yerinin zemini temperli lamine cam döşeme ile kaplanmıştır. Bu sayede hem kalıntı dış etkenlerden korunmuş hem de sergilenme imkanı oluşturulmuştur. Otel bahçesi olarak kullanılan zemin kotundan kalıntı kotuna merdivenle iniş sağlanmıştır. 	Kurul Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde bulunan 104 ada 35 nolu parselde, koruma amaçlı imar planında Doymuş Yapı kararı getirilmiştir. AKVKBK'na parseldeki yapının yıkılarak yeniden yapılması için başvurulmuş ve 13.08.2015 tarihinde kurul kazı sonucu çıkan kalıntıların korunduğu bir projenin değerlendirilmesine karar vermiştir. Üreğen Mimarlık Ofisi tarafından sunulan proje, AKVKBK'nun 28.12.2015 gün ve 4443 sayılı karar ile uygulamanın Koruma Yüksek Kurulu'nun 22.03.2001 gün ve 680 sayılı ilke kararı doğrultusunda yapılmasını uygun bulmuştur.
	İnşa Süreci		<ul style="list-style-type: none"> Yapı kurulun onayladığı şekilde inşa edilmiş ve kullanıma açılmıştır.

5.1.3.4. Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parsel

Tablo 5.9 Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Konut + Ticaret Karma Kullanım
	Yapının Konumu	Karanfil Sokak 18 ada 334 parsel/ Side- Manavgat
	Yapıldığı Yıl	2015
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi	
		
<ul style="list-style-type: none"> • Side Antik Kenti, kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde bulunan 18 ada, 334 numaralı parselde bulunan alanda yapılan sondaj çalışmaları sonucu Sütunlu Caddenin portikosu olabilecek 3 basamak, portikusun gerisinde dükkan sıralarına ait mekanlar ile bu dükkanlar ile bağlantılı duvar kalıntılarına ve Sütunlu caddeye ait bir granit sütun ve çokgen yarım dairevi planlı yapı kalıntısı çıkarılmıştır. • Side kazı başkanlığı bu alana yapılacak yeni yapının temel ayaklarının duvar kalıntılarına zarar verilmemesi ve granit sütun, üç basamaklı yapı ile çokgen dairevi planlı yapı kalıntısının restore edilerek yerinde sergilenmesi halinde parsele yeni yapı yapılabileceğini rapor etmiştir. 		

Tablo 5. 10 Karanfil Sokak 18 Ada 334 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Üreğen Mimarlık Ofisi)

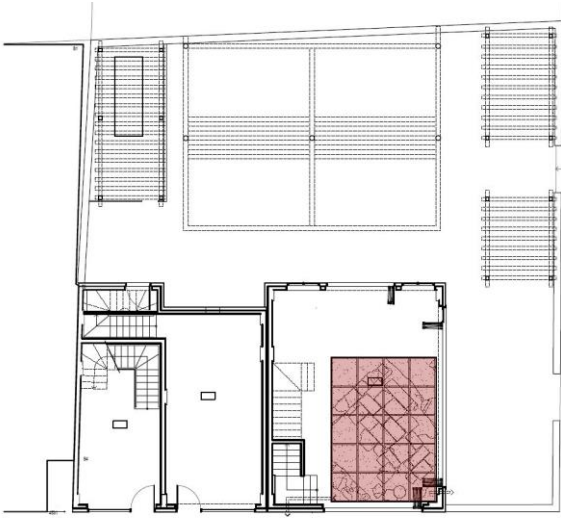
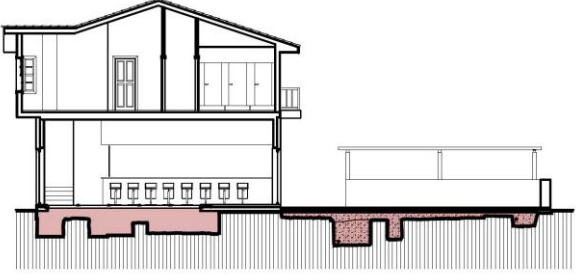
ZEMİN KAT PLANI		KESİT	
			
Proje Süreci	<ul style="list-style-type: none"> İç bahçede cam yüzeyler kullanılarak sergi alanı oluşturulmuştur. Altında sergilenecek kalıntı bulunan mağazaların zeminleri temperli lamine cam kullanılarak şeffaf hale getirilmiştir. Yapının strüktürü kalıntılara zarar vermeyecek şekilde konumlandırılmıştır 	Kurul Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Nejat Üreğen tarafından hazırlanan ticaret + konut projesi AKVKBK tarafından 16.02.2015 gün ve 3451 sayılı karar ile onaylanmıştır.
İnşa Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Kurulca uygun bulunan proje, kalıntılara zarar vermeden, onay aldığı şekli ile inşa edilmiştir. 	Kullanım Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Yapı zemin katta ticari amaçlı dükkân, birinci katta ise konut olarak kullanılmaktadır. Dükkânın zemin katında ve bahçesinde uygulanan cam döşeme uygulaması ile kalıntılar sergilenmektedir. Yapılan detaylı kazı çalışmasında ortaya çıkarılan kalıntıların bir kısmı orkide sokakta üzeri cam ile örtülmüş şekilde sergilenmektedir.

5.1.3.5. Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parsel

Tablo 5. 11 Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi	
	Yapının İşlevi Ticari Kullanım
	Yapının Konumu Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parsel / Side- Manavgat
	Yapıldığı Yıl 2001
	Sit Derecesi III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
	
<ul style="list-style-type: none"> • Side Antik Kenti, kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde bulunan 7 ada 453 numaralı parselde yapılan kazı çalışması sonucunda; biri taş döşemeli olmak üzere dört mekan ve küçük bir bölümü korunmuş mozaik tabana ulaşılmıştır. • Side kazı Başkanlığı, temel ayaklarının kalıntıya zarar vermemesi ve taş döşemeli mekanın sergilenmesi koşulu ile parselde yeni yapı yapılabileceği kararına varmıştır. Ayrıca parselde ortaya çıkarılan küçük bir kısmı korunmuş mozaik taban ile diğer kalıntıların üzeri jeotekstil, kum ve toprak dolgu ile kapatılarak korunması uygun bulunmuştur. 	

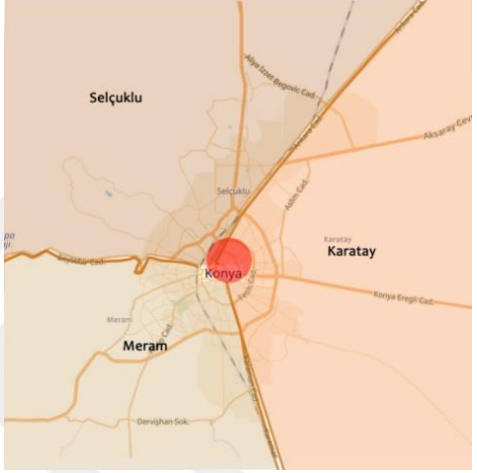
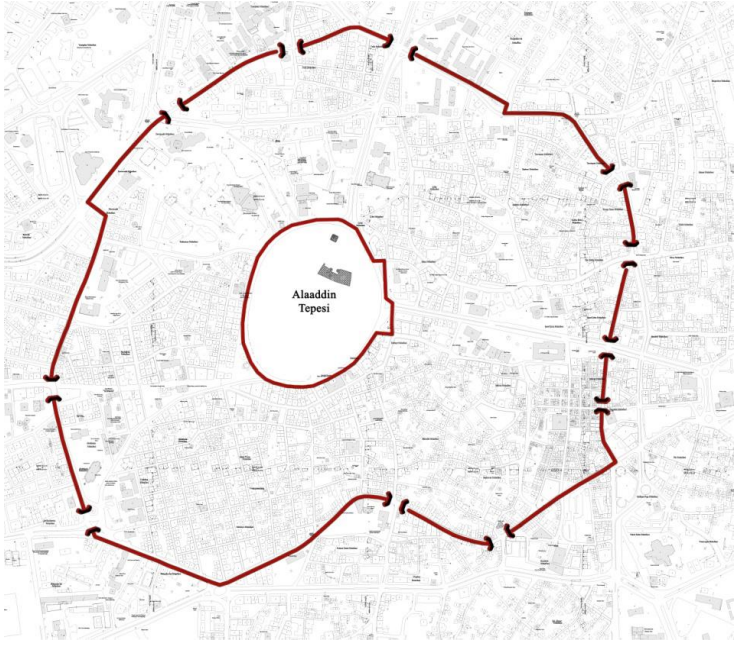
Tablo 5. 12 Turgut Reis Caddesi 7 Ada 453 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Üreğen Mimarlık Ofisi)

ZEMİN KAT PLANI		KESİT	
			
Proje Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Yapının strüktürü kalıntılara zarar vermeyecek şekilde konumlandırılmıştır • Taş döşemeli mekanın üzeri cam yüzey ile örtülerek sergilenmesi sağlanmıştır 	Kurul Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Nejat Üreğen tarafından hazırlanan proje AKVKBK tarafından 16.02.2015 gün ve 3449 sayılı karar ile Koruma Yüksek Kurulunun 22.03.2001 gün ve 658 sayılı ilke kararı doğrultusunda yapılmasını uygun bulmuştur.
İnşa Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Kurulca uygun bulunan proje, kalıntılara zarar vermeden, onay aldığı şekli ile inşa edilmiştir. 	Kullanım Süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Kafe- Bar olarak hizmet veren yapının zemini, kalıntıyı sergileme olanağı sağlayan cam yüzey ile kaplanmıştır. Kafenin zemin katında kalıntıya ulaşımı sağlayan merdiven bulunmaktadır.

5.2. Konya Kentinde Bulunan III. Arkeolojik Sit Alanı Üzerinde Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi

Bu bölümde alan çalışması olarak seçilen Konya Kenti'nin tarihsel süreci, imar faaliyetlerinin ve koruma kavramının gelişimi incelenmiştir. Ardından, Konya merkezinde bulunan III. Derece Arkeolojik Sit Alanı üzerine yapılmış yeni yapı örnekleri ulaşılan belge, koruma kararları ve müze raporları ile analiz edilmiştir.

Tablo 5. 13 Konya Kenti'nin Konumu

	
<p>Konya ilinin Türkiye'deki Konumu¹⁷</p>	<p>Konya İlinin Merkez İlçeleri¹⁸</p>
	
<p>Konya Çalışma Alanı¹⁹</p>	

¹⁷ <https://simplemaps.com/resources/svg-tr/> den alınan harita üzerinden düzenlenmiştir

¹⁸ Yandex Map'den alınan görsel üzerinden düzenlenmiştir.

5.2.1. Konya Kentinin Tarihsel Süreci

Konya, yakın ören yerleri ve Alâeddin tepesinde yapılan kazılara bakıldığında en eski yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Konya'nın Çumra ilçesinde ilk insan yerleşimlerinden biri olan Çatalhöyük bulunmaktadır. Konya'nın kent merkezinde bulunan Alâeddin Tepesi ise çeşitli medeniyetlerin kalıntılarında oluşan bir höyük özelliğindedir. 1941 yılında Türk Tarih Kurumu adına Alâeddin Tepesi'nde yapılan arkeolojik araştırmalarda, ilk insan yerleşmesinin ya da yerleşim kültürünün günümüzden dört binyıl öncesine dek uzandığını tespit edilmiştir (Yenice, 2011). Alâeddin tepesinde gerçekleştirilen kazılarda yüzeyden dibe doğru gidildikçe; Osmanlı dönemine ait mezarlar, Selçuklu dönemine ait yerleşim izleri, Bizans, Roma ve Yunan dönemlerine ait yerleşim kalıntıları, Frig dönemine ait seramik kalıntıları bulunmuştur (Özcan ve Yenice, 2008) .

Konya Selçuklular döneminde, hem dışarıdan gelecek tehlikelerden hem de sel gibi doğal felaketlerden korunmak için surlarla çevrilmiştir. Kapalı kent planına sahip olan şehir bir iç kale bir de dış kaleden oluşmaktadır. Alâeddin Tepesini çevreleyen iç kale, cami, saray, medrese, hamam gibi kamu binaları ve yöneticilerin konutlarını içermektedir. İç kale çift sıra surlarla çevrilmiştir. 12. yüzyılın son çeyreğinde Konya'nın büyük gelişme gösterdiği ve şehrin kale surları dışında hayli büyüdüğü görülmektedir. Bu sebeple 13. Yüzyıl başlarında Konya şehrinin büyük kısmını içine alan, kentin etrafındaki antik dönem harabelerinin de yapımında kullanıldığı dış kale ve surlar inşa edilmiştir. Surlar her 30 metrelik mesafede dörtgen bir kule (burç) olarak yapılmıştır. Ch. Texier'e göre, 108 kule olup, kuleler 10 m cepheli ve sekiz metre derinliktedir. Selçuk nameye göre ise 140 bey, 140burç yaptırmıştır. Şehri çepeçevre kuşatan surlar, 10.000 adım uzunluğundadır. Her kulenin cephesinde beyaz mermerden bir kitabe olup, üstünde yaptıran beyin adı yazılı bulunmaktadır (Baykara, 1998).

¹⁹ Konya Büyükşehir Belediyesi'nden alınan harita üzerinden düzenlenmiştir.

zayıfladığı görülür.” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde 1837 yılında Konya’ya gelen Hamilton, “ Doğrusu surlarla çevrili terk edilmiş bir Konya görmeye hiç de hazır değildim. İçeriye doğru ilerledikçe önümüzde artan sayıda cami harabeleri çıkıyordu. İç kale de çevresindeki eserler gibi yok olmaya yüz tutmuş hiçbir yer iç kale tepesinden batıya bakarken görülen manzara kadar sıkıntı verici olamaz.” demiştir.1891 yılında Konya’ya gelen seyyah Clement Huart ise bu konuda daha keskin ifadelere yer vermiştir. 19. Yüzyılın sonlarında gelen seyyahların notlarına göre Konya harabe haldedir (Muşmal, 2009). Selçuklulardan sonra 1465’de Osmanlı hâkimiyetine giren Konya başkent özelliğini kaybetmiş, Osmanlı ordularının doğu seferlerinde konakladıkları bir kent haline dönüşmüştür.

Kesme taşlardan yapılarak duvarları harç ve molozla dolduran ve dört yönde büyük kapıları olan iç kalenin sur duvarları 1896 yılında tamamen yıkılmış bugün batı eteklerinde yer yer kalıntılarının olduğu belirtilmektedir. Dış duvar surları ise değişik dönemlerde tahrip edilmiş, XVIII. yüzyıldan itibaren önemini kaybetmeye ve yıkılmaya başlamıştır. Günümüzde kentin bazı bölgelerinde birkaç metrelik kalıntılar şeklinde görülebilmektedir (KAİP Arkeoloji Raporu,2015).

Konya, gerek Osmanlı devrinde eski önemini yitirdiğinden gerek koruma politikalarının uygulanması çok geç dönemlerde başladığından, Osmanlı devri ve sonrasında kentsel olarak korunamamıştır. Konya birçok yapısını, Cumhuriyet sonrası hazırlanan imar planları ve koruma kanunlarına rağmen kentleşmenin başladığı dönemlerde kaybetmiştir (Ulusoy,1999).

5.2.2. Konya Kenti’nin Gelişimi ve Koruma Süreci

Roma ve Bizans döneminde Konya’da yerleşim Alâeddin Tepesi ve güneyinde gelişmiştir. Anadolu Selçukluları döneminde gelişen şehir ikinci sur duvarları ile çevrelenmiştir. Bu dönemde yerleşme bölgeleri sur dışına taşarak kentin doğu kesimine doğru ilerlemiştir (Yenice, 2011). Konya şehrinde tarihi kent merkezinin gelişimi büyük ölçüde Selçuklu döneminde olmuştur. Selçuklu döneminde Alâeddin Tepesini içine alan iç surlar ve dış surlar içerisinde şehir gelişmiştir (Tuncer, 2006). Osmanlı döneminde yerleşim 15. Ve 18. yüzyıllar Alâeddin Tepesinin doğusuna, 18. ve 19. yüzyıllarda ise Alâeddin tepesinin güney ve güneydoğusuna doğru ilerlemiştir. Osmanlı’nın son dönemlerinde Alâeddin Tepesinin doğusuna suyun getirilmesi ve her zaman kent için

önemli bir yere sahip olan Mevlana Dergâhının doğuda olması sebebi ile bu kent bu yönde gelişmiştir (Yenice, 2011).

1867 yılında Konya çarşısı içerisinde bedesten bölgesinde büyük bir yangın meydana gelmiştir. Tarihte geçirdiği en büyüğü sayılan bu yangınla birçok dükkân kullanılmaz hale gelmiştir. Bu yangın şehrin fiziki yapısını etkileyen en önemli faktörlerden birisi olarak gösterilmektedir. Bu yangından sonra kentte yavaş fakat sürekli imar faaliyetleri görülmüştür. Çarşı ve çevresinde yeni yollar açılmış ve düzenlemeler yapılmıştır (Muşmal, 2008).

Cumhuriyetin ilanından sonra Konya için ilk imar planı 1944 yılında Asım Kömürcüoğlu tarafından hazırlanmış, 1946 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu imar planında ilkesel olarak anıtsal yapıların çevrelerini açarak yapıyı ön plana çıkarmak benimsenmiştir. Fakat Alâeddin Tepesinden Valilik binasına kadar uzanan caddenin Mevlana Türbesine kadar uzanması kararı sebebi ile birçok sivil mimarlık örneği yıkılmıştır. 1954 yılında Ferzan Baydar ve Leyla Baydar tarafından 1946'da hazırlanan imar planı referans alınarak ikinci bir imar planı hazırlanmıştır. Bu imar planında yapılan en önemli değişiklik eski otogar bölgesi olarak bilinen alana otogarı taşıyarak kentin ticari alanlarının o yönde büyümesine olanak sağlamasıdır (Yenice, 2011).

1964 yılında, 1954'te hazırlanan imar planının şehrin ihtiyaçlarına cevap vermediği düşünülerek bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışma sonucunda Yavuz Taşçı ve Haluk Berksan'ın hazırladığı proje birinci seçilmiş ve uygulanmıştır. Bu projenin tarihi eser ve mimari değerlerin saptanması, bu eserlerin kültürel bütünlüğü gibi konuları dikkate almadan, tarihi çevre endişesi olmaksızın hazırlandığı görülmektedir (Alkan, 1994).

1966 yılında kabul edilen Venedik Tüzüğü'ne rağmen Konya'da yapıların çevresi ile değil yapı bazında korunduğu görülmektedir. Alâeddin Tepesi ve çevresi yoğun yapılaşma, araç ve yaya trafiğine maruz kalmıştır. İlk yüksek katlı apartmanlardan biri olan Kibrit Apartmanı 1951 yılında Alâeddin Tepesi'nin çevresine inşa edilmiştir. Bu çevrede başlayan yapılaşma Selçuklu zamanında yapılmış olan surların üzerinde yoğunlaşmıştır (Ulusoy, 1999). Elde edilen kaynaklara göre, Selçuklu surlarınla ilk kez 1978 yılında Mimar Muzaffer Caddesinde Akder İşhanı temel kazısında bulunmuştur. İç sur kalıntıları oldu tahmin edilen bu kalıntılar yetkililere haber verilmeden yok edilmiştir. 1979 yılında Hastane Caddesinde Muammer Kalfazade'ye ait inşaatta surlara ait kalıntılara rastlanmıştır. Kültür Bakanlığı Gayri Menkul ve Eski Eserler Yüksek Kurulu tarafından 08.06.1979 tarih ve A-1713 sayılı

karar ile mevcut yapının betonarme projesi değiştirilerek kalıntının uygun bir yerde korunmasına karar verilmiştir (Önge, 1990). Bu kararın ardından çıkan kalıntılar aynı doğrultuda korunarak yapıların temeline gömülmüştür (Karpuz, 2012). Bu karar Haşim (2012) ve Önge (1990) tarafından; surların binaların temeline gömüldüğü, halkın ulaşamadığı ve sergilenemediği için eleştirilmiştir. Karpuz(2012) öneri olarak kalıntı çıkarılan alanların kamulaştırılmasını, kalıntıların izlenebilir bir biçimde sergilenmesini, sur yerlerinin krokilerle gösterilmesi gerektiğini ve tarihi kapıların olduğu yerler işaretlenerek yeninden ayağa kaldırılmasını önermiştir. 1989 yılında Alâeddin Tepesinin kuzey doğusunda Abdürrezzak Ünal'a ait inşaat hafriyatında surlara ait kalıntılarla karşılaşmıştır. İnşaat dolayısıyla bir kısmı zarar gören kalıntının 07.07.1989 tarih ve 517 sayılı ilke kararı ile mevcut inşaatın bünyesinde kalmak üzere korunmasına karar verilmiştir.

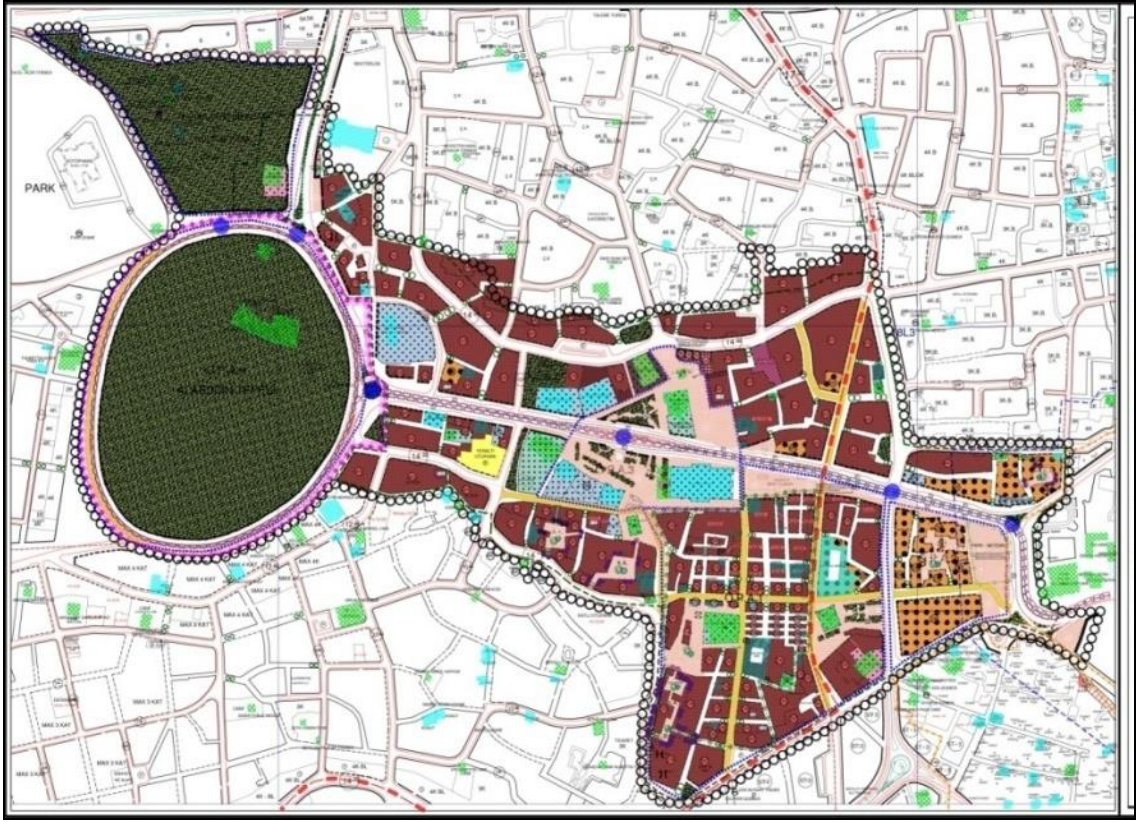
1982 yılında Konya tarihi kent merkezi 'tarihi, ticari ve kentsel sit' alanı olarak belirlenmiş ve bu alandaki kültür varlıklarına ilişkin tespit ve tescil işlemlerine başlanmıştır. Fakat bu karara rağmen sit alanı ilan edilen bölgede 1996 yılına kadar hiçbir uygulama ve planlama yapılmamıştır. Sur kalıntıları, Kültür Bakanlığı G.E.E.A.Y.K.'nun 1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile sınırları belirtilen Alâeddin Tepesi'nin etrafını çeviren bugünkü caddeyi sınır kabul eden arkeolojik sit alanının hatalı tespit edildiği ortaya çıkmıştır. Zindankale kazısı ile hatalı olduğu anlaşılan alanın iç kaleyi çeviren kuzeydoğu, doğu ve güney surları kurulca belirlenen alanın dışında kalmıştır (Konya Dış Kale Surları Raporu,2015). Dördüncü imar planı 1983 yılında hazırlanmıştır (Yenice, 2011).

Konya'da yürürlüğe giren ilk koruma amaçlı imar planı 1997 Mart ayında uygulanmaya başlanmıştır. 1996 yılında Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından ' Konya Tarihi Şehir Merkezi Koruma Geliştirme ve Tarihi Çevre İle Uyumlu Yenileme Amaçlı Koruma Ve Islah İmar Planı' çalışmaları başlatılmıştır. Uzun bir süre uygulanması için beklenen Koruma Amaçlı İmar Planı,1997 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından uygun bulunarak uygulamaya koyulmuştur (Tuncer, 2006).

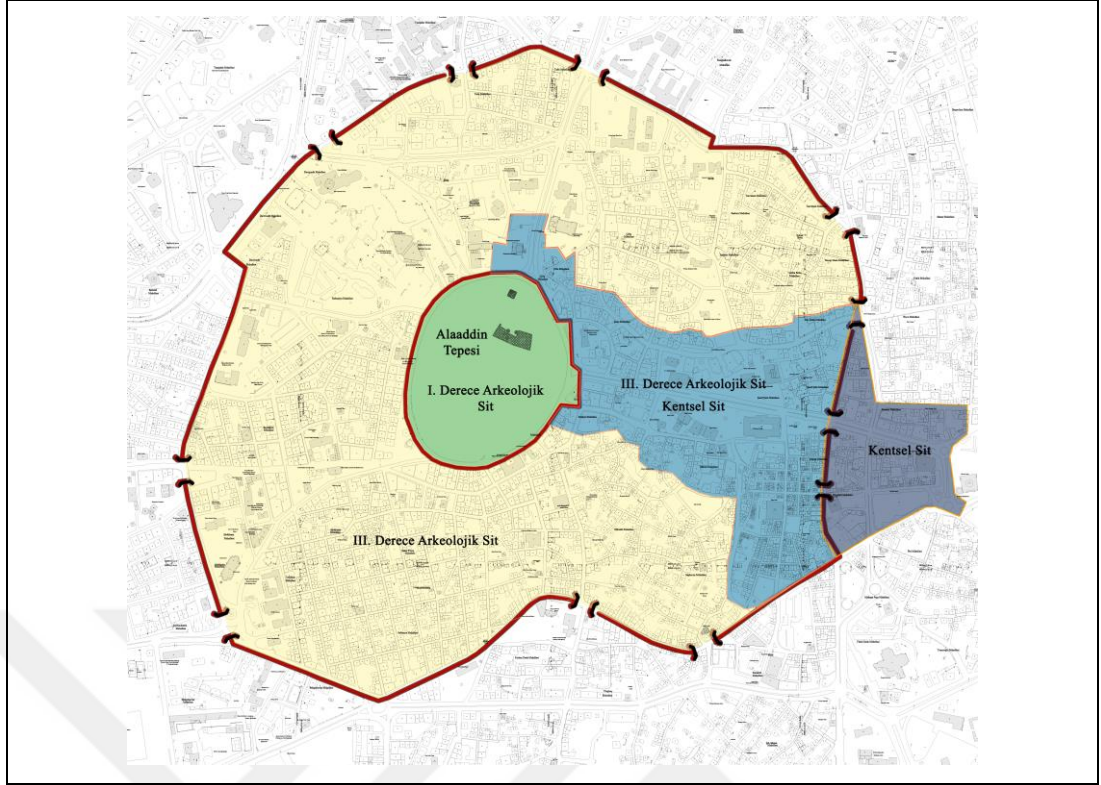
Hazırlanan koruma amaçlı imar planı mahkeme kararı ile durdurulmuştur. 2000 ve 2002 yıllarında değişime uğrayarak tekrar uygulamaya koyulmuştur. Fakat 2002 yılında hazırlanan koruma amaçlı imar planı, öngörülen yayalaştırma ve alternatif ulaşım kanallarının açılmasına ilişkin planlama kararlarının tarihi çevre üzerinde olumsuz etkileri olacağı ve kent bütününe dönük hazırlanan Kon-Plan 2020 (Konya

Nazım İmar Planı) ile uyumsuzluk gösterdiğine ilişkin bilirkişi raporları eşliğinde Konya idare Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (Yenice,2011).

2009 yılında Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu onayı ile yeni bir koruma amaçlı imar planı uygulamaya koyulmuştur. 01.06.2009 tarih ve 3038 sayılı koruma amaçlı imar planına göre; iç sur ve dış sur duvarları içerisinde kalan alan 'III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' olarak ilan edilmiştir. 01.09.2009 tarih, 3362 sayılı kararı ile Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmiştir (Koruma Amaçlı İmar Planı Raporu,2015).

Harita 5. 6 Konya Tarihi Kent Merkezi ve Çevresi Koruma Amaçlı İmar Planı
(Konya Büyükşehir Belediyesi'nden alınan harita üzerinden düzenlenmiştir)

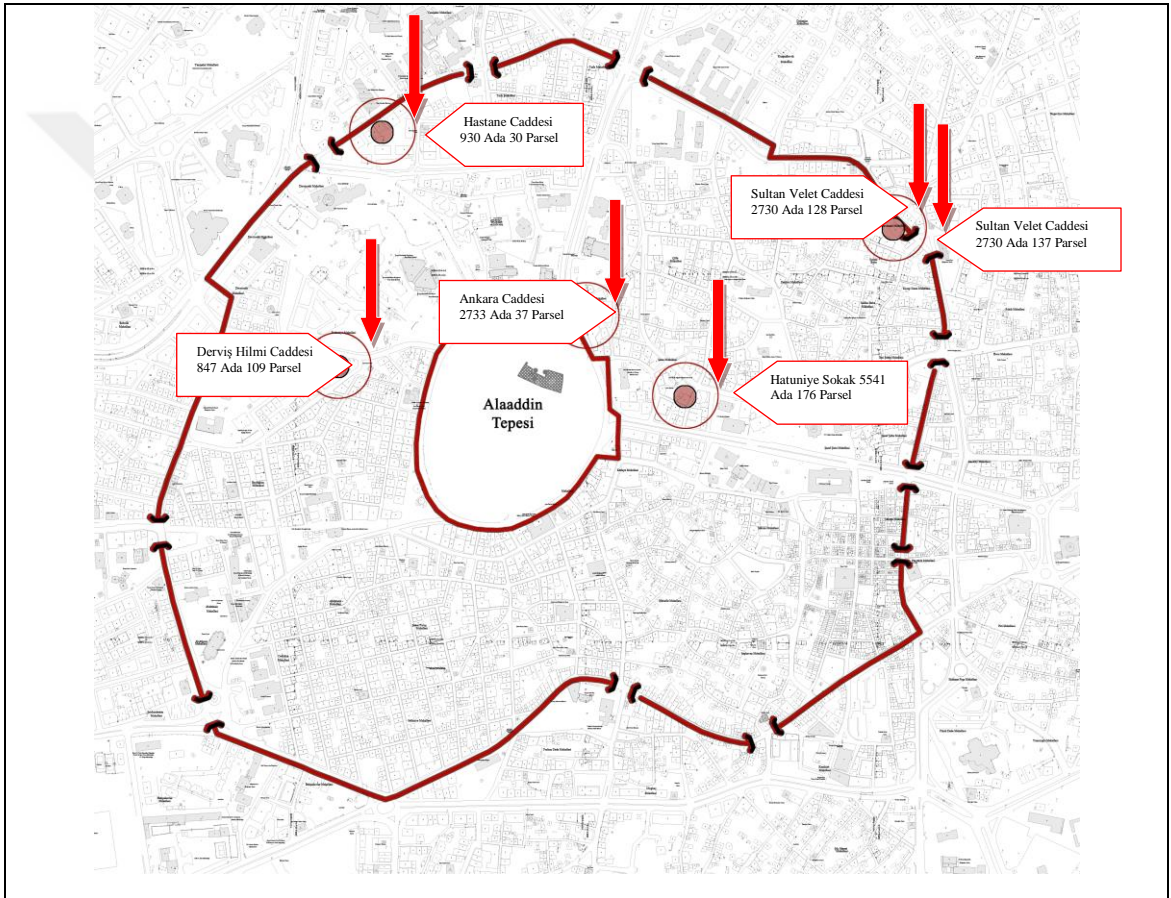
Harita 5. 7 Konya Kent Merkezindeki Sit Alanları
(Konya Büyükşehir Belediyesi)

III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda ve Kentsel Sit Alanı'nda kalan parsel ölçeğinde uygulamalarda inşaat izni verilmeden önce (tüm inşai uygulamalar öncesinde), Müze Müdürlüğü tarafından sondaj çalışması yapılması zorunludur. Sondaj çalışması sonucunda hazırlanacak rapor, Koruma Kurulu tarafından değerlendirilir. Herhangi bir arkeolojik veriye rastlanması durumunda, plan koşullarında yer alan hükümlerin uygulanıp uygulanamayacağına Koruma Kurulu karar verir. Kurul kararı alındıktan sonra, ilgili ilçe belediyesince uygulamaya geçilmektedir.

Kent içerisinde yapılan sondaj kazılarında bulunan iç ve dış sur kalıntılarına ait genel bir koruma uygulaması olarak alınan kurul kararları neticesinde bodrumda ya da temelde koruma yönünde olmuştur. Bu kalıntıların üzerinde yapılaşmanın devam ettiği gözlenmektedir. Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan bu yapı kalıntılarının bulunduğu alana ilişkin herhangi bir kamulaştırma kararı alınmamakla birlikte, bu kalıntıların üzerine yapı yapılmamasına yönelik bugüne kadar alınmış bir karar bulunmamaktadır.

5.2.3. Konya Kentinden Seçilen Yeni Yapı Örneklerinin İncelenmesi

Bu başlık altında, KKTVKBK kaynakları ve 2015 yılında KUDEB tarafından hazırlanmış olan Konya Sur Raporu'ndan faydalanılarak, Konya kent merkezinde III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilen alanda yapılmış yeni yapı örnekleri incelenmiştir. Bu inceleme sırasında makaleler, KKTVKBK kararları, müze müdürlüğünce hazırlanan raporlar incelenmiştir. Seçilen yapılar kurul, proje, uygulama ve kullanım süreci olarak analiz edilmiştir.

Harita 5. 8 Konya Kentinden seçilen örneklerin konumları
(Konya Büyükşehir Belediyesi'nden alınan haritada üzerinden düzenlenmiştir)

5.2.3.1. Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parsel

Tablo 5. 14 Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi	
	Yapının İşlevi İş Hanı (Doktorlar İş hanı)
	Yapının Konumu Hastane Caddesi 930 Ada, 30 Parsel/Selçuklu
	Yapıldığı Yıl 1979
	Sit Derecesi III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi Yapının Fonksiyonu ile Şekillenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
	
<p>1979 yılında hafriyat kazısı sırasında, 6.50 x 9.90 m. Ebadında ve 3.00 metre kalınlığında surdan çıkıntı yapan bir burç çıkarılmıştır. Duvar, bol küllü, koyu renk kireç harçlı moloz taş duvar halinde olup dış yüzü kireçli harçlı kesme taş kaplamadır. Kalıntıya ulaşılmasının ardından GEEAYK'na başvuruda bulunulmuştur. GEEAYK Konya için örnek teşkil eden ilk yapı içinde kültür varlığını koruma kararı alınmıştır. Bu karar ile projede;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bodrum katında kalıntı koruma altına alınmıştır • Kalıntının sergilenmesi için gezinti alanı tasarlanmıştır • Sur kalıntısına direk ulaşım sağlayan yatay sirkülasyon sağlanmıştır 	

Tablo 5. 15 Hastane Caddesi 930 Ada 30 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Selçuklu Belediyesi)

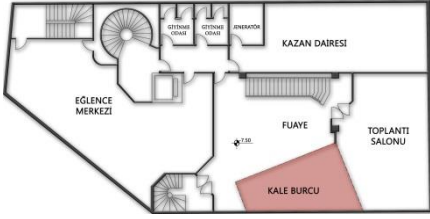
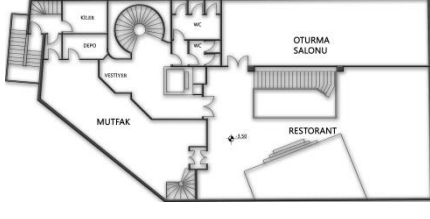
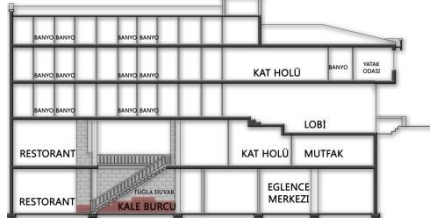
2.BODRUM KAT PLANI		BODRUM KAT PLANI		KESİT	
İNŞA SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> 1979 yılında inşasına başlanan projede kalıntıya rastlanması sonucunda proje durdurulmuştur. Kalıntının tescillenmesi ve koruma altına alınması kararı ile projenin 2. Bodrum Katında değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle kalıntı koruma altına alınmış ve çevresinde gezinti alanı oluşturularak sergilenmesi de amaçlanmıştır. Bu proje GEEAYK tarafından onaylanarak uygulanmıştır. 2007 yılında esere direk ulaşım sağlayan ve dışarıdan direk olarak esere ulaşılan bir giriş tasarlanmış ve uygulanmıştır 	KURUL SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> Kültür bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler Ve Anıtlar Yüksek Kurulu 08.06.1979 gün ve A-1713 sayılı karar ile kalıntıyı koruma altına almıştır. 09.11.1979 gün ve A-2005 sayılı karar ile korumayı bodrum katta koruma altına alan proje uygun bulunmuştur. 		
	<ul style="list-style-type: none"> Hafriyat kazısı sırasında sur kalıntısına rastlanmış ve proje durdurulmuştur. 1979 yılında onay alan proje kalıntıyı koruyarak uygulanmıştır. 		<ul style="list-style-type: none"> Yapı yapıldığı tarihten bugüne kadar iş hanı olarak kullanılmaktadır. 20.08.2007 gün ve 1842 no'lu karar ile kalıntıya, havalandırma, esere kolayca ulaşılabilme, aydınlatma gibi bu bölümün kullanılmasını sağlayacak şekilde bir giriş kapısı yapılması kurul tarafından uygun bulunmuştur. Ancak güvenlik sorunu yaratması sebebi ile kapı kullanıma kapatılmıştır. Kalıntıya direk ulaşım sağlayan kapı kilitli tutulduğundan şuan kalıntıya ulaşım sağlanamamaktadır. Yapının çevresinde kalıntıya dair herhangi bir bilgilendirme bulunmamaktadır. 		

5.2.3.2. Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parsel

Tablo 5. 16 Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Otel (Eski Hüma Otel)
	Yapının Konumu	Ankara Caddesi 2733 Ada, 37 Parsel/ Karatay
	Yapıldığı Yıl	1989
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Yapının Fonksiyonu ile Şekillenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi	
		
<p>İnşaat hafriyatı sırasında Selçuklu dönemine ait 7.17 x 8.15 metre ebadında ve 3 metre kalınlığında bir sur kalıntısına rastlanmıştır. Kurul projede, kalıntıyı koruma altına alacak değişiklik yapılması şartıyla revize istemiştir. Kalıntı bodrum katta koruma altına alınmıştır. Kurul yeni projede, sur kalıntısının üzerine duvar örülmesine izin vermiştir.</p>		

Tablo 5. 17 Ankara Caddesi 2733 Ada 37 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi)

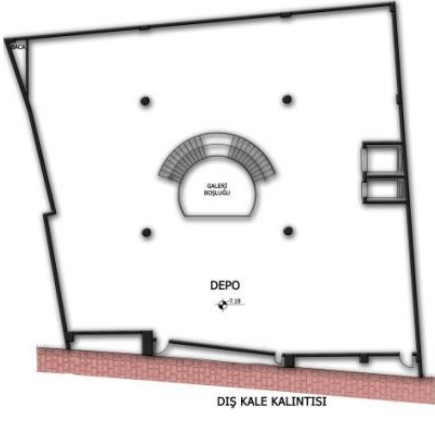
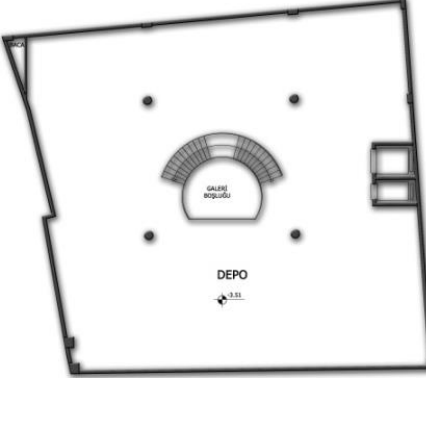
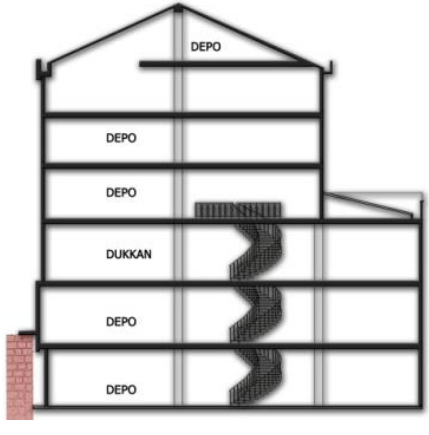
2. BODRUM KAT PLANI		BODRUM KAT PLANI		KESİT	
					
İNŞA SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kalıntıya ulaşılması sonucu kurulca projede kalıntıyı korumaya yönelik değişiklik istenmiştir. • Onaylanan proje kalıntıyı koruma altına alarak uygulanmıştır. 	KURUL SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • Sur kalıntısının çıkması ile revize edilen projede kalıntının etrafını fuaye olarak düzenlenmiş ve sur kalıntısının üzeri tavan hizasına kadar taş duvar ile örülmüştür. 	KULLANIM SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • 23.06.1989 gün ve 500 sayılı kararı ile kalıntı tescillenmiştir. • KKTVKBK kalıntının proje içinde korunmasına karar vermiştir. • 07.07.1989 gün ve 517 sayılı karar ile proje onaylanmıştır.
	<ul style="list-style-type: none"> • Proje, otel projesi olarak hazırlanmış ve uzun yıllar otel olarak kullanılmıştır. • Dershane olarak da bir süre hizmet veren yapı şuan kullanılmamaktadır. • Bina çevresinde herhangi bir bilgilendirme olmadığından ve yapı şuan kullanılmadığından kalıntıya ulaşmak mümkün olmamaktadır. 				

5.2.3.3. Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parsel

Tablo 5. 18 Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Mobilya Mağazası (Sur Mobilya)
	Yapının Konumu	Sultan Velet Caddesi 2730 Ada, 137 Parsel/Karatay
	Yapıldığı Yıl	2002
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Yapının Fonksiyonu ile Şekillenen Yapı
Yapının Konumu		Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
		
<p>III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde kalan alanda Müze Müdürlüğünce yürütülen denetimli kazı esnasında 20 metre boyunda Selçuklu sur duvarına ait sur temeli olduğu düşünülen kalıntıya rastlanmıştır. Hazırlanan rapor doğrultusunda KKTVKBK sur duvarının korunduğu ve gerektiğinde görülebilecek şekilde sergilendiği bir proje yapılmasını uygun bulmuştur.</p>		

Tablo 5. 19 Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 137 Parseldeki Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi)

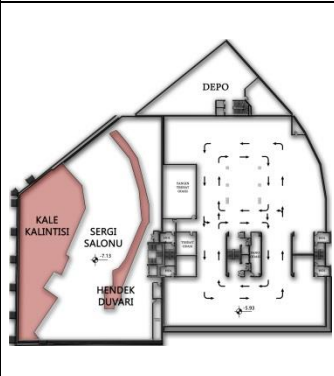
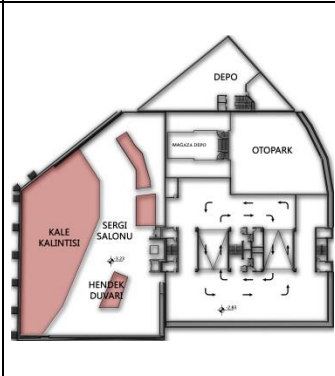
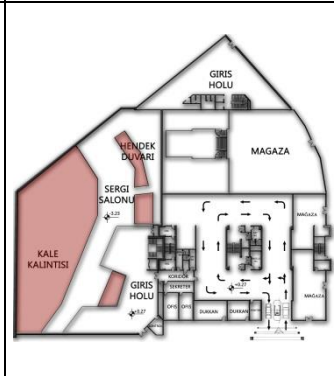
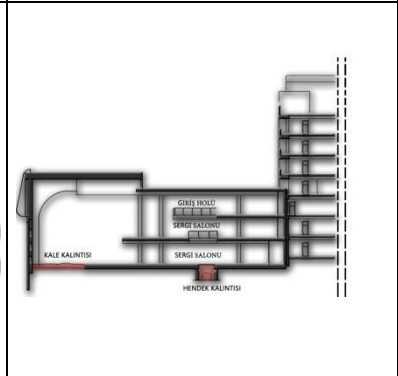
2. BODRUM KAT PLANI	BODRUM KAT PLANI	KESİT	
			
PROJE SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • Taşıyıcı kolonlar ve üst kat duvarları temel kalıntısına yaslanarak hazırlanan proje onaylanmıştır. • Projede kalıntının görülebilmesi amacıyla kapılar açılmış ve duvar ile kalıntı arasında boşluklar bırakılmıştır. 	KURUL SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • 23.02.2001 gün ve 4041 sayılı karar ile temel kalıntısı KKTVKBK tarafından koruma altına alınmıştır. • 31.07.2002 gün ve 4625 sayılı karar ile hazırlanan proje KKTVKBK tarafından onaylanmıştır.
İNŞA SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • KKTVKBK'nin önerisine göre hazırlanan proje onay aldığı şekilde uygulanmıştır. 	KULLANIM SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • Proje yapım tarihinden itibaren mobilya satış mağazası olarak hizmet vermektedir. • Çevresinde kalıntıya dair herhangi bir bilgilendirme olmadığında sur duvarlarının kamuya ulaşması mümkün olmamaktadır.

5.2.3.4. Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parsel

Tablo 5. 20 Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Otopark- Müze (Zindankale Otoparkı ve Selçuklu Medeniyet Müzesi)
	Yapının Konumu	Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada, 109 Parsel/Selçuklu
	Yapıldığı Yıl	2002
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Arkeolojik Kalıntı İle Şekillenen Yapı
Yapının Konumu		Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
		
<p>Zindankale Oto Parkı'nın bulunduğu alan Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafınca Antik Dönem yerleşim yeri ve nekropolü olması nedeni ile kontrollü hafriyat sahası olarak ilan edilmiştir. Bu karar ile 4-4.5 metre derinliğe inecek hafriyat kazılarının Müze Müdürlüğü denetiminde yapılmasına karar verilmiştir.</p> <p>Araştırmalar sonucunda kazı alanında altı köşeli bir iç kale bulunduğu ve bu iç kalenin kule şeklinde burçlarının zindan kulesi ve davul kulesi olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bu bilgilerin saptanması ile alan III. Derece Arkeolojik Sit Alanı, sadece kale kalıntılarının bulunduğu alan I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir. Bu karar ile onaylanan proje iptal edilmiştir. Kalıntıların korunup sergilendiği bir öneri ile kurula başvuruda bulunan mimarlık ofisinin bu önerisi kabul edilmiştir.</p>		

Tablo 5. 21 Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Sütüçen Mimarlık Ofisi)

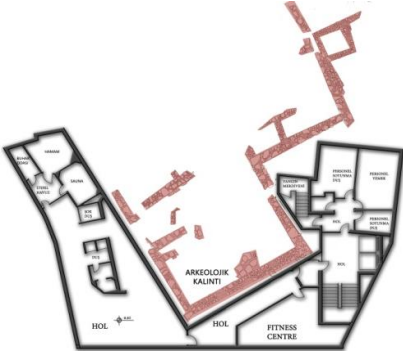
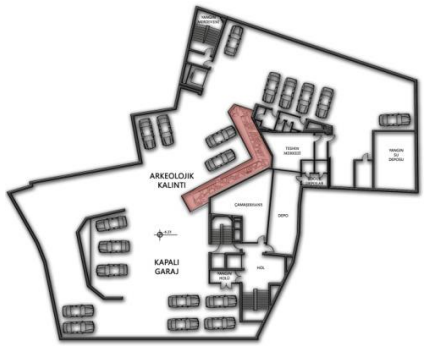
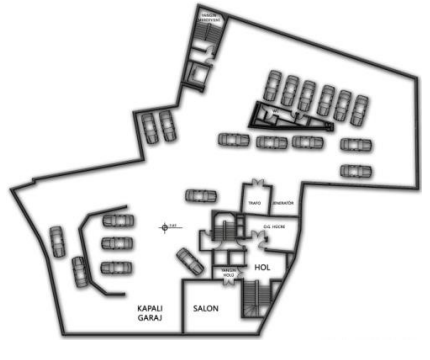
2. BODRUM KAT PLANI	BODRUM KAT PLANI	ZEMİN KAT PLANI	KESİT
			
<p style="text-align: center;">PROJE SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katlı otopark projesi yapılması onaylanan alanda proje, iki kısma ayrılarak yapılması tasarlanmıştır. İlk kısmın inşası tamamlanmış, ikinci kısmın kazısında ulaşılan kalıntılar ile proje değiştirilmiştir. • Yeni projede ikinci kısım, kalıntının dış etkenlerden korunması ve sergilenebilmesi için galerili sergi alanı olarak yeniden tasarlanmıştır. • Sergi alanı olarak tasarlanan kısmın tasarımı çıkarılan kalıntının şekline göre biçimlenmiştir. • Kalıntılara zarar vermeyecek şekilde tasarlanan yapı 3 kattan oluşmaktadır. • Kale kalıntıları ve hendek duvarından oluşan kalıntıların görülebileceği şekilde tasarlanan galeri boşlukları, gezinme platformu ve sergi alanlarından oluşmaktadır. 	<p style="text-align: center;">KURUL SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alan KKTVKBK tarafından 24.06.1988 gün ve 208 sayılı karar ile kontrollü hafriyat sahası olarak belirlenmiştir. • 12.09.2007 gün ve 1911 sayılı karar ile III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilen alan, kalıntılara ulaşılmasının ardından 02.09.2008 tarihinde kale kalıntılarının bulunduğu kısım I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir. • I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilen alandaki proje iptal edilmiştir. • Koruma ve sergileme amaçlı yeni proje ile başvuruda bulunulmasının ardından kurul 01.09.2009 gün ve 3457 sayılı karar ile projeyi onaylamıştır. 		
<p style="text-align: center;">İNŞA SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zindankale otopark projesi yapımına 2004 yılında başlanmıştır. Yapılan 3 metre hafriyat kazısından herhangi bir kalıntıya rastlanmadığı rapor edilmiş ve projenin ilk kısmı tamamlanmıştır. • 2007 yılında ikinci kısım için yapılan hafriyat kazısında 4 metre derinlikte horasan harçlı duvar kalıntısına rastlanmıştır. İnsan gücü ile kazı çalışmaları başlamış ve iç kale olduğu tespit edilmiştir. • Bu tespitten ardından onaylanan yeni projenin inşası başlamıştır. Proje süresince kalıntıların zarar görmemesi için geotekstil ile kapatılmasına ve kum torbaları ile desteklenmesine karar verilmiştir. • Sergi ve otopark işlevli yeni proje onaylanan hali ile inşa edilmiştir. 	<p style="text-align: center;">KULLANIM SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapı şuan otopark ve Selçuklu Medeniyetler Müzesi olarak iki farklı işleve sahiptir. • Otopark kısmı kullanıma açılmıştır, müze kısmı ise henüz kullanımda değildir. 		

5.2.3.5. Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parsel

Tablo 5. 22 Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Otel (Otel Selçuk Şems-i Tebriz)
	Yapının Konumu	Hatuniye Sokak 5541 Ada, 176 Parsel/Karatay
	Yapıldığı Yıl	2012
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Yapının Fonksiyonu ile Şekillenen Yapı
Yapının Konumu		Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi
		
<p>Alan 21.12.2009 gün ve 3486 sayılı karar ile alan Tarihi –Ticari- Kentsel Sit Alanı ve III. Derece Sit Alanı ilan edilmiştir. Yeni yapı talebi ile başvurunun ardından alanda Müze Müdürlüğü tarafından kontrollü hafriyat yapılmıştır. 18.03.2011-23.04.2011 tarihleri arasında yapılan kazı çalışmaları neticesinde tespit edilen duvar kalıntıları 06.05.2011 gün ve 4556 sayılı karar ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmiştir. Müze müdürlüğüne hazırlanan raporda;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalıntıların bulunduğu alanda yoğun yapılaşma sebebi ile sürekli tahribata uğradığı • Ulaşılan duvar ve iç duvarların birbiri ile ilişkisinin ya da herhangi bir mimari unsurun aslı ya da yardımcı unsuruna benzetmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. <p>Bu raporun ardından KKTVKBK kazıdan elde edilen kalıntıların korunduğu bir projenin hazırlanarak kurula iletilmesi kararını vermiştir.</p>		

Tablo 5. 23 Hatuniye Sokak 5541 Ada 176 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi)

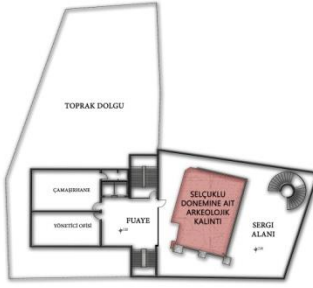

3. BODRUM KAT PLANI	2. BODRUM KAT PLANI	BODRUM KAT PLANI
		
<p style="text-align: center;">PROJE SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapılan sondaj çalışmaları ve çıkarılan kalıntıların tescil kararı ile 88 oda, 4 salon, 1 toplantı salonu, fitnesscenter ve restoranı olan bir otel projesi hazırlanmıştır. • Taşıyıcılar kalıntılarının üzerine gelmeyecek şekilde tasarlanmıştır. • Projede tescilli kalıntılar kurul kararı ile -2. katta cam fanus içinde korunmaktadır. • Kalıntıların sergileneceği bir alan tasarlanmamıştır. 	<p style="text-align: center;">KURUL SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alanda yeni yapı başvurusu sonrasında yapılan hafriyat kazısı ile çıkan taşınmaz kültür varlıkları neticesinde 03.03.2011 gün ve 4395 sayılı karar ile sondaj kazısı genişletilmiştir. • 16.06.2011 tarih ve 4657 sayılı kararla yeni proje Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmıştır. 	
<p style="text-align: center;">İNŞA SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tescil edilen kültür varlıkları koruma kurulu kararınca cam fanus içine alınmıştır. • Temel hafriyatı sırasında açılan alanlar kum ve stabilize malzeme ile doldurulmuştur. • Proje kurul tarafından onaylandığı hali ile inşa edilmiştir. 	<p style="text-align: center;">KULLANIM SÜRECİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapı yapıldığı tarihten itibaren otel olarak hizmet vermektedir. • Kalıntıların sergilendiği alan otopark olarak kullanılmaktadır. • Kalıntının varlığın bilinmemesi ve sergilemenin otopark içinde mümkün olmaması sebebi ile kalıntıya ulaşılamamaktadır. 	

5.2.3.6. Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parsel

Tablo 5. 24. Hatuniye Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parseldeki Yapının Analizi

Yapının Künyesi		
	Yapının İşlevi	Otel -Müze (Safa Royal Müze Otel)
	Yapının Konumu	Sultan Velet Caddesi 2730 Ada, 128 Parsel/ Karatay
	Yapıldığı Yıl	2017
	Sit Derecesi	III. Derece Arkeolojik Sit
	Örnek Tipi	Kalıntı İle Şekillenen Yapı
Yapının Konumu	Kalıntıyı Koruma- Sergileme Biçimi	
		
<p>Alan, 01.06.2009 gün ve 3038 sayılı karar ile sınırları tekrar belirlenen III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde. FMM Turizm İnşaat firmasının başvurusu sonucu K.K.T.V.K.B.K. 06.08.2012 gün ve 706 sayılı karar ile Konya Müze Müdürlüğü'ne sondaj çalışması başlatılmasını istemiştir. •Müze müdürlüğü uzmanlarınca yapılan kazıda Selçuklu Dönemine ait dış sur kalıntısına rastlanmıştır. Kalıntı KKTVKBK tarafından tescillenmiştir. Tescil edilen kalıntının korunduğu bir projenin kurula iletilmesine karar verilmiştir.</p>		

Tablo 5. 25 Hatuniye Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parseldeki Yapının Yapım Süreci (Konya Karatay Belediyesi)

2. BODRUM KAT PLANI	BODRUM KAT PLANI	ZEMİN KAT PLANI	KESİT
			
PROJE SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • 2009 yılında yeni yapılanma isteği ile K.K.T.V.K.B.K.'na başvuruda bulunulmuştur. • 28.12.2012 gün ve 1040 sayılı karar ile kalıntı tescillenmiş ve proje kalıntıyı korumaya yönelik olmaması nedeniyle uygun olmadığına ayrıca tescilli yapı kalıntısının korunmasına yönelik önlemler dışında parselde üst imar hakkının kaldırılmasına karar verilmiştir. • Kararın ardından hazırlanan kalıntıyı açıkta bırakılarak çevresinde gezi platformlarından oluşan yeni otel ve sergi evi taslak ve avam koruma proje önerisi 07.03.2013 gün ve 1153 sayılı karar ile onaylanarak üst imar yasağı iptal edilerek hazırlanan proje kabul edilmiştir. 	KURUL SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kalıntı K.K.T.V.K.B.K. tarafından 28.12.2012 gün ve 1040 sayılı karar ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. • 05.04.2013 gün ve 1249 sayılı karar ile üç boyutlu görselleri prensipte uygun bulunan proje izin için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu (KTKVKYK)'na iletilmiştir. • KTKVKYK 27.06.2013 gün ve 198 sayılı karar ile projeyi KTKVKBK'nca 10.04.2012 gün ve 37 sayılı ilke kararı doğrultusunda değerlendirilmesine karar vermiştir. • 07.03.2013 gün ve 1153 sayılı karar ile proje onaylanmıştır
İNŞA SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • 2012 yılında inşasına başlanan otel projesi temel kazısı sırasında kalıntıya rastlanmıştır. • Dış sur kalıntısının tescillenmesinin ardından kalıntıyı koruyan ve sergilenmesine olanak veren öneri onaylanmış ve bu hali ile 2017 yılında yapımı tamamlanmıştır. 	KULLANIM SÜRECİ	<ul style="list-style-type: none"> • Yapı otel ve müze olarak kullanılmaktadır. • Kalıntı açıkta bırakılarak galerili sergi alanları ile sergilenmektedir.

5.3. Bölüm Değerlendirmesi

Geçmiş antik dönemden Osmanlı dönemine kadar uzanan Antalya'nın Manavgat ilçesine bağlı Side beldesi ve Kaleiçi önemli bir tarihi mirasa sahiptir. Birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış ve liman olarak kullanılmış olan bu yerleşim yerleri turizmin önem kazanması ile koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınan bu alanlarda; mevcut kalıntıları ve çıkarılacak olan kalıntıları korumak için yeni yapı izni verilecek parselin minimum alanı, maksimum taban alanı, maksimum kat yüksekliği, yeni yapının kalıntıdan çekme mesafeleri gibi değerler belirlenmiştir.

İncelenen örnekler üzerinden yapılan tipoloji bağlamında, Antalya kentindeki örnekler bakıldığında yapıların çoğunlukla 'Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı'lar olduğu görülmektedir. Bu, Antalya kentinin zengin tarihi geçmişi ile ilişkilendirilebilir. Temel kazılarında ulaşılan arkeolojik kalıntılar, geçmişte ev sahipliği yapılmış olan medeniyetlerin yaşam biçimi, teknolojisi, ekonomisi ve ticari hayatı gibi konularda tarihe ışık tutan somut kanıtlardır. Bu kalıntıların korunması ve sergilenmesi kriteri, yeni yapılacak yapılarda esas prensip olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, incelenen örneklerde genellikle koruma ve sergileme yöntemi olarak, zeminin cam yüzeyler ile kaplanması tercih edilmiştir.

Antalya kentinde, III. Derece Arkeolojik Sit Alanları için hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının yeni yapı tasarımı hakkında almış olduğu kesin kararlar neticesinde;

- Yeni yapının tasarımını sınırlandırmaktadır
- Dolu-boş oranı, taban kenarı oranı, cephe ve form düzenlemeleri ve gabariler gibi tasarım girdilerinin net belirlenmesi alana yeni bir hareket ya da çekim noktası oluşturulamamasına sebebiyet vermektedir
- Farklı fonksiyonlu yapılar, aynı tür cephelere sahip olduğundan yapılar arasında dışarıdan bakıldığında ayırım yapmak mümkün olmamaktadır
- Yapılarda, Geç Dönem Osmanlı Mimarisine öykünme aranması, eski-yeni yapı ayırımını zorlaştırmaktadır
- Eski- yeni yapı ayırımının yapılamaması tarihi dokunun okunmasına engel olmaktadır.

Antalya ilinde III. Derece Arkeolojik Sit Alanı üzerinde yapılan yeni yapılar incelendiğinde;

- Kaleiçi ve Side Antik Kenti'nde uygulanan yeni yapı kriterleri benzer niteliktedir.
- Müze müdürlüğünce ortaya çıkarılan kalıntılar sonucu hazırlanan raporlar neticesinde, çıkarılan kalıntının niteliğine göre sergileme ve koruma işlevi olan yapılara izin verilmiştir
- Sergileme yöntemi olarak genellikle zeminlerin cam yüzey ile kaplanması tercih edilmiştir. Fakat Antalya kentinin özellikle yaz mevsiminde ulaştığı yüksek nem oranı, cam yüzey ile kaplanmış alanlarda yoğunlaşmaya sebebiyet vermektedir. Bu hem koruma altına alınmış kalıntıya zarar vermekte hem de sergilenmesine engel olmaktadır.
- İncelenen örneklerde genellikle kalıntının sergilenmesi talebi yerine getirilmiş olsa da farklı işlev verilen yapılarda, sergilenen kalıntı dikkat çekici bir unsur haline gelmemiştir.

Antalya kentinde, III. Derece Arkeolojik Sit Alanları için hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının yeni yapı tasarımı hakkında almış olduğu kesin kararlar neticesinde;

- Yeni yapının tasarımını sınırlandırmaktadır
- Dolu-boş oranı, taban kenarı oranı, cephe ve form düzenlemeleri ve gabariler gibi tasarım girdilerinin net belirlenmesi alana yeni bir hareket ya da çekim noktası oluşturulamamasına sebebiyet vermektedir
- Farklı fonksiyonlu yapılar, aynı tür cephelere sahip olduğundan yapılar arasında dışarıdan bakıldığında ayırım yapmak mümkün olmamaktadır
- Yapılarda, Geç Dönem Osmanlı Mimarisine öykünme aranması, eski-yeni yapı ayırımını zorlaştırmaktadır
- Eski- yeni yapı ayırımının yapılamaması tarihi dokunun okunmasına engel olmaktadır.

Diğer çalışma alanı olan Konya kenti en parlak dönemini Selçuklular döneminde yaşamış, uzun yıllar bu medeniyete başkentlik yapmıştır. Bu dönemde dış etkenlerden korunmak için iç ve dış surlar inşa edilmiş, 19. yüzyılın ortalarında ise eski önemini kaybeden kentte surlar harabeye dönüşmüştür. Koruma kanunları yürürlüğe girmiş olsa da bu kararlarının uygulanması uzun zaman almıştır. İmar faaliyetlerinin başladığı 1940'lı yıllarda birçok sivil mimarlık örneği yok edilmiştir. Tarihi çevre, kültür varlığı, mimari değerlerin saptanması gibi önemli kriterleri barındırmayan bir imar planı, yapılan yarışma sonucu birinci seçilip uygulanmıştır. Alaaddin Tepesi çevresinde başlayan yapılaşma ile ortaya çıkan bazı sur kalıntıları yetkililere haber verilmeden yok edilmiştir. Bu anlamda yapı içinde ilk koruma örneği 1979 yılında yapılan Doktorlar İş Hanı projesidir. Bu projenin ardından 1982 yılında Konya kent merkezinde arkeolojik ve kentsel sit alanları belirleme çalışmaları başlamıştır. 1996 yılına kadar sit alanlarında uygulanacak imar planı hakkında hiçbir çalışma yapılmaması bu konuda geç kalındığının göstergesidir. 2009 yılına koruma amaçlı imar planı bazı yasal sıkıntılar sebebi bile yürürlüğe girememiş olsa da sit alanı ilan edilen bölgelerde 2863. kanun gereği müze müdürlüğü eşliğinde yapılan sondaj kazıları kalıntıların ortaya çıkarılması ve korunmasını sağlamıştır.

İncelenen örnekler üzerinden yapılan tipoloji bağlamında, Konya kentindeki örneklere bakıldığında çoğunlukla 'Yapının İşlevi ile Biçimlenen Yapılar' dan olduğu görülmektedir. Bu, sur duvarlarının uzun yıllar bakımsız kalması sonucu çoğunun yok olması ile açıklanabilir. Sit alanlarında temel kazısı esnasına ulaşılan kalıntılar genellikle temel kalıntıları olmaktadır. Sur sınırları hakkında en net bilgi, 2015 yılında hazırlanan 'Konya Dış Surları Raporu' ile elde edilmesi sebebi ile sur sınırlarının bulunduğu alanlara özel bir çalışma yapılamamıştır. Bu yüzden III. Arkeolojik Sit alanı içerisinde yapılan yeni yapılar, temel kazısında herhangi bir sur kalıntısına rastlanması ve tespit edilebilmesi halinde; gerektiğinde görülebilecek şekilde yapının bodrum katında korunması halinde kurul tarafından onaylanmaktadır. Selçuklu Medeniyet Müzesi (Derviş Hilmi Caddesi 847 Ada 109 Parsel) ve Safa Royal Otel (Sultan Velet Caddesi 2730 Ada 128 Parsel) örneklerinde olduğu gibi, temel kazısında tesadüfen ulaşılan, önemli arkeolojik kalıntılar üzerine yapılacak yapılar için hazırlanan projelerin tipolojisine 'Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı' olduğu görülmektedir.

Konya Kenti III. Derece Arkeolojik Sit Alanı Üzerinde Yapılan Yeni Yapı Örnekleri İncelendiğinde;

- Kazı sırasında ortaya çıkarılan kültür varlıkları genellikle bodrum katta koruma altına alınmış, alanlarda kamulaştırma yapılmamıştır.
- Hazırlanan projelerde tasarım kriteri olarak yalnızca taşıyıcı sistemin kalıntıya zarar vermemesi benimsenmiştir
- Onaylanan projeler incelendiğinde alanda yapılacak yapılara dair cephe, kat yüksekliği, koruma biçimi, sergileme yöntemi gibi ortak kriterler belirlenmemiştir.
- Kalıntıların sergilenmesine yönelik kararlar alınsa da Selçuklu Medeniyet Müzesi ve Safa Royal Otel dışında kalan örneklerde kalıntının algılanmaması sebebi ile sergi ortamının oluşmadığı görülmektedir.
- Bazı yapılarda kültür varlığının bulunduğu kotlarda otopark ve depo gibi kalıntıdan bağımsız işlevlerin onaylandığı görülmektedir.
- Konya’da önemli bir tarihi kalıntı olan surlar hakkında halk bilgilendirilmemiştir. Bu sebeple ulaşılan kalıntılara yeterince ilgi oluşmamaktadır.
- Temelinde sur kalıntısı olan yapıların tasarımda diğer yapılardan farklı bir dil kullanılmamıştır.
- Yapıların çevresinde herhangi bir bilgilendirme bulunmamaktadır.

Her iki kent için genel olarak bakıldığında, kalıntının korunması ve yapılacak olan yapının tasarımı hakkındaki tüm kararların Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarına bırakıldığı görülmektedir. Ulaşılan arkeolojik kalıntının önemi fark etmeksizin kararı KTVKKBK’na bırakmak bu konuda disiplinler arası bir çalışmanın yapılması gerekliliğini göstermektedir. Konya kenti için bakıldığında; proje tasarımı ile ilgili tüm kararlar imar planına göre yapılmaktadır. Antalya kentinde ise uygulanacak projelere; doluluk-boşluk oranı, taban kenarları oranı ve cephe formu önerilerine kadar müdahale edilmektedir. İki kent arasındaki bu fark; III. Derece Arkeolojik Sitlerdeki uygulamaların herhangi bir kriter gözetmeksizin sadece kurul inisiyatifine bırakılmasının sonucunu net olarak göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye’de III. Derece Arkeolojik Sitlerde genel tasarım yaklaşımının ana çerçevesini belirleyecek ve ancak bulunduğu bölgeye göre farklılaşacak üst ölçekte genel anlamda bir III. Derece Arkeolojik Sit tasarım rehberi hazırlanmalıdır. Bu rehber yerleşimlere göre detaylandırılmalıdır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Koruma kavramının bugünkü anlamda benimsenmeye başlanması II. Dünya Savaşı'nın ardından başlanmıştır. Savaşın yol açtığı yıkımlarla birlikte doğan yeni yapı ihtiyacı, sanayi devriminin etkisi ile artan teknoloji hızı birleşmiş, gerek zarar gören yapıların onarılması gerekse yeni yapılar yapılırken ortaya çıkan korunması gerekli kültür varlıklarının bulunması ile korumanın önemi artmıştır.

Avrupa'da ICOMOS, UNESCO ve Avrupa Konseyi gibi kurullar kurulmuş ve korumanın çerçevelerini uluslararası boyutta çizmeye başlamışlardır. Bu zaman dilimine paralel olarak Türkiye'de de koruma kavramı oluşmaya başlamıştır. Fakat Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi durum sebebiyle koruma ile ilgili kararlar kanun maddesi olarak kabul edilse de uygulama aşamasında birçok sorunla karşılaşmıştır. Osmanlı döneminde çıkarılan Asar-ı Atika Nizamnameleri zaman içerisinde eksikleri belirlenerek düzenlenmiş ve yenilenmiştir. Bu bağlamda bakıldığında kanun boyutunda Osmanlı Devleti'nin korumacılıktaki gelişmeleri takip ettiği görülebilmektedir.

Yabancı araştırmacıların Osmanlı topraklarına yoğun ilgisi ve yurt dışına eser kaçırılmasının hızla artışı sonucu bu konuda bazı önlemler alınmaya çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra koruma konusuna önem verildiği, bu konuda bilimsel çalışmalara ödenek sağlandığı görülmektedir. Osmanlı Devleti'nden devralınan bazı kurumlar ve Asar-ı Atika Nizamnamesi ile koruma konusunda ileriye dönük adımlar atılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün de özel çabalarıyla vefatına kadar olan süreçte yoğun kazı ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Fakat bu istek ve çaba, korunması gerekli alanların tahribatını engelleyememiş, bilinçsizlik ve rant kaygılarıyla birçok eser ve alan zarar görmüştür.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de koruma düşüncesi öncelikle eserlerin korunması anlamında gelişmeye başlamıştır. Bir alanı veya kenti koruma düşüncesi 1900'lü yılların ortalarında ortaya çıkmıştır. Bu konudaki uygulamalara bakıldığında Türkiye'nin alan korumasında yetersiz kaldığı görülmektedir. Sit kavramının tanımı ilk kez 1710 sayılı eski eserler kanunu ile yapılmış ve alan koruması konusunda ilk çaba bu yasa ile başlamıştır. Ardından 2863 sayılı Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu çıkarılmış, yıllar içinde bazı değişikliklere uğramış ve eklememelerle kanun koruma anlamında iyileştirilme yapılmaya çalışılmıştır. Korunması gerekli alanların tanımı, cezai uygulamalar, devletin sorumlu birimleri ve uygulama yöntemleri detaylı olarak

açıklanmıştır. Kültür ve Koruma Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Bölge Koruma Kurulları açılmış denetim sağlanmaya çalışılmıştır. Arkeolojik ve Kentsel Sitlerde koruma yasal boyutta 2863 sayılı ilke kararı ile sağlanmaya çalışılmıştır. Bu alanlarda yapılacak müdahaleler ise çıkan ilke kararları ile belirlenmiştir. Müdahalelerin uygulanması sırasında denetimi sağlamak koruma kurulları ve müze müdürlükleri ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Sit alanlarındaki yapı izninin sadece KVKBK'nun yetkisi altında olması, III. Derece Arkeolojik Sitleri, Bölge Koruma Kurullarının inisiyatifine bırakılmasına yol açmıştır. Bu, sitlerde uygulanan koruma kararlarının bütüncül bakış açısı ile değerlendirilememesine yol açmıştır. Bir alanda yapının oranlarına, tasarım biçimine kadar müdahale edilirken diğer alanda sadece arkeolojik kalıntının görülebilir olması şartı aranmıştır. Arkeolojik sitlerde ulaşılan her kalıntı için alınacak kararın farklı olması kaçınılmazdır. Ulaşılan her kalıntı; ait olduğu döneme dair taşıdığı izler, kapladığı alan, herhangi bir yapıya ya da mimari öğeye ait olması gibi etkenler, alınacak kararda önemli bir yere sahiptir. Fakat kalıntıların korunması ve sergilenmesi bütün arkeolojik kalıntılar için geçerli olan bir tasarım kriterlerdir. Bu kriterlerin belirlenmesi için; her alana ait disiplinler arası bir çalışma ile kentin genel durumu göz önünde bulundurularak, arkeolojik alan içerisinde uygulanacak koruma biçiminin hazırlanıp üst kurul tarafından detaylı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde bütünlük koruma sağlanabilir. Bu bağlamda III. Derece Arkeolojik Sitlerde uygulanacak; yeni yapıda aranacak kriterler arkeolojik kalıntının korunması ve sergilenmesi, kültür varlığının tanıtılması gibi konularda bilgi içeren bir rehber hazırlanması ile genel bir bakış açısı kazandırılabilir. Her sit alanı için, o alana hakim uzmanlarca özelleşecek olan bu rehber sayesinde sit alanlarında koruma ve sergileme bağlamında daha doğru kararların alınması sağlanabilir.

III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilen yerlerde yeni yapıya izin verilmesi;

- Yeraltında kalmış olan kültür varlıklarına ulaşılması
- Alanın çıkarılan kalıntılarla öneminin artması
- Yeni yapı sayesinde alanda bir cazibe merkezi oluşmasına olanak sağlaması
- Kalıntının dış etkenlerden korunması ve sergileme imkanı ile halka ulaşmasının sağlanması
- Alanda yeni çalışmalara olanak sağlaması bakımından önemlidir.

Dünya'dan ve Türkiye'den incelenen örnekler üzerinden yapılan tipoloji çalışması ile yapılar üç gruba ayrılmıştır. Bu gruplandırmada kalıntının niteliği ile bulunduğu konum, yapı tasarımının ve fonksiyonunun belirlendiği anlaşılmaktadır. Bazı alanlarda sadece sergileme ve koruma fonksiyonu yeterken bazı alanlarda bir otel binası ya da bir müze yapıldığı görülmektedir. Sıkışık şehir dokusu içinde yer alan ve temelinde arkeolojik kalıntı bulunan yapılarda ise banka, konut, işyeri gibi fonksiyonlar ön planda tutularak kalıntı yapının bünyesinde koruma altına alındığı görülmektedir.

Bu bağlamda örnekler üzerinden yapılan tipoloji düşünüldüğünde; nitelik olarak önemli bir arkeolojik kalıntıya ulaşıldığında bu alanda “Arkeolojik Kalıntı ile Biçimlenen Yapı” yapılması önemlidir. Bu alanlarda yapılacak olan yapının uygulamasında, arkeolojik kalıntının korunması, tanıtılması ve sonraki nesillere aktarılmasının sağlanması, ayrıca proje sahibine maddi anlamda bir mağduriyet yaşatılmaması hususunda yapılacak projeler devlet desteği ile kamuya açılarak gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, ulaşılan her kalıntının kültürel miras olması sebebi ile kalıntının kamuya açılması ve tanıtılması öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilen yerlerde yeni yapı yapılırken;

- Yapı sınırları çıkarılan arkeolojik kalıntıya göre belirlenmelidir
- Yapının taşıyıcı sistemi çıkarılan kültür varlığına göre şekillenmeli, taşıyıcı kolonlar kalıntıya belirli bir mesafe uzaklıkta konumlanmalıdır
- Yapı tasarlanırken, kalıntının inşa sürecinde ve sonrasında nasıl korunacağı planlanmalıdır
- Yapılacak olan yapının işlevi kültür varlığına zarar vermeyecek şekilde seçilmelidir
- Çıkarılan kalıntının niteliğine göre, müze raporu ve koruma kurulu tarafından sergilenmesi talep edildiği durumlarda, gezinti alanı olan bir sergi kısmı oluşturulmalıdır
- Arkeolojik kalıntının halka ulaştırılması için yeterli bilgilendirme, KTVKKBK ve Belediyelerce yapılmalıdır

Bu sit alanlarına yeni yapı yapılmasının ardından ancak yeni bir müdahale söz konusu olduğunda KTVKKBK'na başvurulmaktadır. Yapı izni alındıktan sonra yapının kullanım sürecini denetleyen herhangi bir kurum bulunmamaktadır. Sergilemeye açılmış kalıntının kullanıcılara ulaşabilirliği, yapının işlevi ve izinsiz müdahaleler

kontrol edilememektedir. Bu sorunların çözülmesi; inşaa süreci sonunda iskan ve işletme için KTVKKB'nun onayının alınması ve kullanım sürecinin belirli periyotlarla yapılan kontroller sayesinde değişimlerin gözlenmesi ile sağlanabilir.

Sonuç olarak, arkeolojik alanlarda disiplinler arası bir çalışma ile korumanın sağlanması sitlerin korunması, arkeolojik kalıntının gelecek nesillere aktarılması ve tanıtılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bir alanda uygulanacak olan yapının tasarımı hakkında arkeolojik kalıntının niteliğine bakılmaksızın net kararlar verilmesi, o alanda kimliksiz yapıların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu sistemi denetleyen bir mekanizmanın olması ülke genelinde koruma kavramını ileri taşıyacak bir adım olarak görülebilir. Arkeolojik kalıntılar gelecek nesillere aktarılması gereken önemli kültür varlıklarıdır. Bu kalıntıların belgelenmesi, korunması, tanıtılması ve sergilenmesi devletin koruma konusundaki en büyük sorumluluklarındanadır.

KAYNAKLAR

- Alkan, A., 1994, *Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları*, Özel Baskı.
- Ahunbay, Z., 2010, *Arkeolojik Alanlarda Koruma Sorunları Kuramsal ve Yasal Açılardan Değerlendirme*, TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, sayı: 8, s:103-118.
- Ahunbay, Z., 2011, *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, Yem Yayınları.
- Akkurt, H.B., 2010, *Atina'da Çağdaş Bir Kültür Tapınağı Yeni Akropol Müzesi*, Ege Mimarlık Dergisi, Sayı:75, s: 28-32.
- Akcozan, F., 1977, *Türkiye'de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunları*, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, No:4.
- Alparslan Ö., 2009, *Antalya Kıyı Bölgesi Planlama Sürecinin Kıyı Alanlarına Etkileri: Side-Manavgat Örneği*, Planlama Dergisi, Sayı:46, S:67-79
- Alparslan Ö., Ortaçşeme, V., 2009, *Side-Manavgat Kıyı Kesimi Alan Kullanımlarının Kıyı Planlaması Ve Yönetimine Yönelik Değerlendirilmesi*, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı 22(2), S:169-178
- Alphan, A., 2005, *Integration of Urban Archaeological Resources To Everyday Life in The Historic City Centers Tarragona, Verona And Tarsus*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Atalay, B., 2016, *CBS Ortamında Kentsel Sit Alanlarındaki Arkeolojik Değerlerin Algılanabilirliği; Side Antik Kenti Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi
- Avrupa Konseyi, 1969, *Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi*.
- Avrupa Konseyi, 1975, *Amsterdam Bildirgesi*.
- Avrupa Konseyi, 1975, *Avrupa Mimari Miras Tüzüğü*.
- Avrupa Konseyi, 1984, *Arkeoloji ve Planlama Toplantısı*.
- Avrupa Konseyi, 1985, *Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi*.
- Avrupa Konseyi, 1992, *Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi*.
- Avrupa Konseyi, 1999, *Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*.
- Aydeniz, N.E., 2009, *Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları*, Journal of Yasar University 4(16), s:2501-2524.
- Baykara, T., 1998, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Arı Ofset Matbaacılık, Konya Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü Yayını.

- Committee of Region, 2005, *Urban Pasts And Urban Futures: Bringing Urban Archaeology To Life, International and Interdisciplinary Symposium*, Brussels.
- Çal, H., 1990, *Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi Eski Eserler Politikası*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Eres, Z., 2009, *Tarihöncesi Kazı Alanlarında Koruma Ve Sergileme Kavramının Gelişimine Kısa Bir Bakış*, TÜBA-KED, Sayı:7, s: 119-130
- Eriş, M.Ü., 2012, *Asar-ı Atika Nizamnamelerinden 2863 Sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa Mevzuatın Karşılaştırmalı Bir İncelemesi*, Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Feilden B.M., Jokilehto J., 1998, *Management Guidelines For World Cultural Heritage Sites*, ICCROM.
- Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, 1973, *1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu*.
- Gül, M., 2006, *Antalya Kent Merkezi Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesinde Yer Alan Sit Alanları ve Bu Alanlarda Antalya Büyükşehir Belediyesince Başlatılan Çalışmalara İlişkin Genel Bir Değerlendirme*, Planlama Dergisi, Sayı 4, S:121-145
- Gökalp, N., 2008, *Attaleia Kent Tarihi ve Yazıt Korpusu*, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi.
- ICOMOS, 1987, *Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Uluslar Arası Sözleşmesi*.
- ICOMOS,1990, *Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü*.
- ICOMOS, 2011, *Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması için Valetta İlkeleri*.
- Jokilehto, J., 2005, *History of Conservation*, Doktora Tezi, University of York.
- Jokilehto, J., 2007, *Conservation of Ruins*, Butterworth-Heinemann, s:3-10
- Kaderli, L., 2009, *Side Apollon, Athena Tapınakları Kutsal Alanı Ve Bizans Bazilikalari, Koruma Yaklaşımı ve Tarihi Çevre Değerlendirmesi*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
- Karabağ, N.E., 2008, *Kent Arkeolojisi Metoduyla Çok Katmanlı Kentlerdeki Tarihsel Sürekliliğin Çözümленerek Korunması (İzmir Örneği)*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Karpuz H., 2012, *Ortaya Çıkan Konya Sur Kalıntıları Yok Edilmemelidir*, Akademik Sayfalar, Sayı: 29, s:429-455.

- Kayır, G., Salim, Ş., Antalya Kaleiçi'ndeki Tarihsel, Kültürel, Anıtsal Yapılar Ve Yönetimsel Sorunları, 2005, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt:14 Sayı:3, s: 43-65
- Kejanlı, T., Akın, C. T., Yılmaz,A., 2007, *Türkiye'de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış, s: 179-196.
- Keskinkılıç, H., 2008, *Kentsel Ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarının Sorunları: Antalya, Kaleiçi Örneği*, Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Kuban, D., 2000, *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*, Yem Yayınları.
- Kudeb, 2015, *Konya Dış Kale Surları Raporu*, Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, *2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 1999, *658 Sayılı İlke Kararı*.
- Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 2005, *702 Sayılı İlke Kararı*.
- Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 2008, *740 Sayılı İlke Kararı*.
- Madran, E., Özgönül N., 2005, *Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.
- Muşmal, H., 2009, *Osmanlı Devletinin Eski Eser Politikası*, Kömen Yayınları.
- Özcan, K., Yenice S.M., 2008, *Arkeolojik Mirasın Sürdürülebilirliği: Koruma–Geliştirme Stratejileri İçin Bir Yöntem Önerisi Konya Alaaddin Tepesi, Türkiye Örneği*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Sayı:1, s: 1-16.
- Önge, Y.,1990, *Hafızasını Kaybeden Şehir Konya*, Konya Mimarlar Odası Bülteni, 90/1, s:4-8.
- Özdoğan, M., 2011, *Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları*, Arkeoloji Sanat Yayınları.
- Tanyeli, U, 1986, *Anadolu- Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi
- Tapan, M., 2014, *Koruma Sorunlarımız*, Cumhuriyet Kitapları.
- The European Archaeologist*, 2000, No 13, Summer

- Tuna, A., 2003, *Arkeolojik Sitlerin Sürdürülebilirliği Kapsamında Alan Yönetimi'nin Önemi: Arslantepe Höyüğü Örneği*, MTD Dergisi, Sayı:7, s: 132-149.
- Tuna, N.,2000, *Kentsel Arkeoloji Üzerine*, İDOL Arkeoloji Ve Arkeologlar Derneği Dergisi, Sayı:7 s:7-13
- Tuncer, M., 2006, *Tarihsel Çevre Koruma Politikaları Konya*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ulusoy, M., 1999, *Konya'da Apartman Yapılarının Tarihsel Gelişimi*, SÜ Yayınları.
- UNESCO, 1956, *Arkeolojik Kazılara Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı*.
- UNESCO, 1972, *Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi*.
- Yenice, S.M., 2011, *Tarihi Kent Merkezlerinde Sürdürülebilir Yenileme İçin Bir Model Önerisi; Konya Örneği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Havva Burcu KAYNAŞ
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Konya, 05.02.1989
Telefon : 05558801068
Faks : -
e-mail : hburcuyl drm@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Özel Diltaş Lisesi, Meram, Konya	2007
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi, Selçuklu, Konya	2013
Yüksek Lisans	: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram, Konya	2018
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2014	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

UZMANLIK ALANI

Restorasyon

YABANCI DİLLER

İngilizce

YAYINLAR

Baran F., Bülüç E., Yıldırım B., Aydın D., 2015, "Alteration Of Space in Sille Traditional Residences Via Technological Equipment", International Conference on New Trends in Architecture and Interior Designing, All in One Conferences, Dubai

H. B. Kaynaş, F. Baran, E. Bülüç, 2016, "Analyzing The Effects of Spatial Equipment on Cultural Structure Via Konya Houses," Presented at the All in One Conferences / International Conference on New Trends in Architecture and Interior Design, Zagreb

E. Bülüç, H. B. Kaynaş, F. Baran, 2016, “TransformationInResidence Plan TypologyFromThe Foundation of TheRepublictothePresentDay: Konya Case,” Presented at theAll in OneConferences / International Conference on New Trends in Architecture andInterior Design, Zagreb

F. Baran, E. Bülüç, H. B. Kaynaş, 2016, “Reflections of National Architecture on Konya City: Case StudywithRegardto 3 Building,” Presented at theAll in OneConferences / International Conference on New Trends in Architecture andInterior Design, Zagreb

